

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Náhrada škody způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi

Tomáš Veselý

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 28. 3. 2018

.....
Tomáš Veselý

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl v první řadě poděkovat vedoucímu své práce JUDr. Jindřichu Psutkovi, PhD., a to nejen za vedení diplomové práce, ale i za to, že mě přivedl k problematice deliktního práva jako takové. Dále bych chtěl poděkovat JUDr. Petru Vojtkovi za umožnění právní praxe, která se významně podílela na výběru tématu mé diplomové práce, své rodině za podporu během celého studia a své přítelkyni Natálii Brezanské za trpělivost, kterou se mnou měla během psaní diplomové práce. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat i autorům děl, ze kterých jsem mohl čerpat, protože jejich práce mě přivedla na řadu myšlenek.

Obsah

Úvod.....	1
1 Inspirační zdroje českého zákonodárce	4
1.1 Historický vývoj	4
1.1.1 Obecný zákoník občanský (OZO).....	4
1.1.2 Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937	9
1.1.3 Občanský zákoník 1950 (Střední kodex)	11
1.1.4 Občanský zákoník 1964	12
1.2 Zahraniční právní úprava.....	14
1.2.1 Německo.....	14
1.2.2 Rakousko	16
1.2.3 PETL	17
2 Subjekty.....	19
2.1 Osoba, která se ujme osoby nebezpečných vlastností.....	19
2.2 Osoba nebezpečných vlastností.....	20
3 Předpoklady aplikace § 2923 o. z.	22
3.1 Ujmutí se osoby nebezpečných vlastností.....	22
3.1.1 Poskytnutí útulku.....	22
3.1.2 Svěření činnosti v domácnosti, provozovně nebo jiném podobném místě 28	
3.1.2.1 Činnost	28
3.1.2.2 Domácnost, provozovna a jiné podobné místo	33
3.2 Nebezpečné vlastnosti	35
3.2.1 Nebezpečné vlastnosti tělesné	37
3.2.2 Nebezpečné vlastnosti duševní.....	47
3.2.3 Nebezpečné vlastnosti mravní.....	62
3.3 Vědomost o nebezpečných vlastnostech	64
3.3.1 Obecně.....	64
3.3.2 Rozhodný okamžik vědomosti o nebezpečné vlastnosti	69
3.4 Příčinná souvislost.....	71
3.5 Místo škodného jednání.....	72
4 Povaha odpovědnosti.....	75
4.1 Odpovědnost za zavinění nebo za výsledek?	75
4.2 Protiprávnost	80
5 Solidární odpovědnost.....	82
5.1 Pluralita dlužníků	82
5.2 Vztah mezi dlužníky.....	83
5.3 Moderační právo soudu	85

6	Vztah k jiným ustanovením občanského zákoníku	87
6.1	Vztah k odpovědnosti za pomocníka.....	87
6.2	Vztah k § 2920 až § 2922 o. z.	91
6.2.1	§ 2920 o. z.	92
6.2.2	§ 2921 o. z.	94
6.2.3	§ 2922 o. z.	96
6.3	Zbylé skutkové podstaty.....	98
	Závěr.....	100
	Seznam použité literatury a další zdroje	102
	Resumé	110

Seznam použitých zkratek

ABGB	Allgemeine bürgerliche Gesetzbuch
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
obč. zák.	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
OZO	císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský
o. z.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
PECL	Principles Of European Contract Law
PETL	Principles of European Tort Law
Vládní návrh občanského zákoníku	Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník z roku 1937

Úvod

Dovolte mi, abych tuto práci začal tímto citátem z Aristotelovy Etiky Nikomachovi

“Nezáleží totiž na tom, zda dobrý člověk oloupil špatného anebo špatný dobrého, ani zda se cizoložství dopustil dobrý člověk anebo špatný;

nýbrž zákon hledí pouze k rozdílu škody — a s osobami zachází jako s rovnými —, že totiž jeden bezprávi činí, druhý je snáší, a že jeden uškodil a druhý byl poškozen.

A tak soudce se pokouší vyrovnati tuto nespravedlivou nerovnost;

neboť když jeden byl zraněn a druhý ho zranil, anebo když jeden zabil a druhý byl zabit, tak nastává nerovné rozdělení mezi tím, kdo bezprávi utrpěl, a mezi tím, kdo je způsobil”¹.

Jedná se o jedno z Aristotelových pojetí spravedlnosti - tzv. diortotická spravedlnost. Náhrada škody je v tomto pojetí chápána jako náprava nespravedlivého stavu - docílení spravedlnosti. To by měl mít na paměti každý, kdo bude vykládat ustanovení deliktního práva - že cílem deliktního práva je docílení spravedlivého stavu.

V roce 2014 došlo k dlouho očekávané rekonstrukci občanského práva. Účinnosti nabyl zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“) Ta se značně dotkla i oblasti deliktního práva. Za zmínku stojí kupříkladu nové pojetí odpovědnosti - subjekt odpovídá za splnění své povinnosti. Odpovědnost není tedy již chápána jako sekundární, sankční povinnost² (k tomu lze mít ale výhrady a i někteří autoři setrvávají na dosadavním pojetí). Rovněž nově je výchozím pojmem „újma“ namísto pojmu „škoda“. Tento pojem v sobě zahrnuje jak majetkovou újmu (škodu), tak nemajetkovou újmu.

Přidány byly i nové skutkové podstaty. Některé z těch, které znal už předešlý občanský zákoník, doznaly změn. Jedna z těchto skutkových podstat nese stejný

¹ARISTOTELES. *Etika Nikomachova*. Praha: Jan Laichter, 1937, s. 107

²HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1496. ISBN 978-80-7400-287-8.

název jako tato práce – „*Náhrada škody způsobená osobou nebezpečných vlastností*“. Výklad se tedy bude orientovat především na toto konkrétní ustanovení. Nicméně nelze o něm podat izolovaný výklad, ale je třeba o něm pojednat i v kontextu s jinými ustanoveními (nejen z oblasti deliktního práva).

Jedná se o skutkovou podstatu, kterou předešlý občanský zákoník neobsahoval. Lze vysledovat jakousi paralelu s § 2925 o. z. , avšak oproti § 2925 o. z., kde zvýšeným zdrojem nebezpečí je závod nebo jiné zvláště nebezpečné zařízení, v případě § 2923 o. z. je zvýšeným zdrojem nebezpečí člověk. De facto § 2923 o. z. obsahuje dvě skutkové podstaty. První spočívá v tom, že někdo osobě nebezpečných vlastností bez její nutné potřeby poskytne útulek. Druhá pak ve svěřeni činnosti takové osobě v domácnosti, provozovně nebo jiném podobném místě.

Ještě než přejdu ke stručnému pojednání o rozdělení práce do kapitol, rád abych učinil několik poznámek k účelu a metodice práce.

Tak za prvé, práce vznikala v době, kdy k danému ustanovení neexistovalo (s jednou drobnou výjimkou na kterou bude dále upozorněno) žádné rozhodnutí vyšších soudů. Jejím účelem je tedy nastínit možností výkladu § 2923 o. z., a řešení různých praktických problémů, které v souvislosti s jeho aplikací mohou v budoucnu vzniknout. Tyto závěry však není možné považovat za neměnné dogma a je tak do jisté míry ponecháno na čtenáři, zda se se závěry v této práci ztotožní či nikoliv. Pokud je to možné, je za pomoci především logického výkladu poskytnuto několik variant, přičemž vždy je učiněn závěr, ze které varianty je vhodné vycházet.

Co se pak metodiky práce týče, ta je koncipována jako rozšíření již stávající odborné literatury v oblasti deliktního práva. Přičemž, co se obecných otázek deliktního práva týče, lze na tuto literaturu odkázat. V této práci jsou tyto otázky řešeny, pouze pokud je to nezbytné v souvislosti s výkladem § 2923 o. z.

Vedle logického výkladu je cenným zdrojem poznání i výklad historický a srovnávací. V první kapitole je tak učiněn krátký exkurz do historického vývoje náhrady škody způsobené osobou nebezpečných vlastností a do zahraniční právní úpravy.

S ohledem na to, že práce je zaměřena především na § 2923 o. z. je třeba se zabývat subjekty, které v dotyčném ustanovení vystupují. Na jedné straně je to ten, kdo se osoby nebezpečných vlastností ujme, na druhé pak osoba nebezpečných vlastností. O nich je pojednáno v následující kapitole.

Ve třetí kapitole je podán výklad o tom, jaké podmínky je třeba splnit, aby mohlo dojít k aplikaci § 2923 o. z. Vysvětleny zde budou především ústřední pojmy dotyčného ustanovení, jako jsou nebezpečné vlastnosti, vědomost o nich nebo co se rozumí ujmoutím se osoby nebezpečných vlastností.

Čtvrtá kapitola pak řeší podstatnou otázku, zda se v případě § 2923 o. z. jedná o odpovědnost za zavinění nebo odpovědnost za výsledek. Zabývat se je třeba i vztahem, který bude mezi subjekty uvedenými v § 2923 o. z. vznikat. O solidární odpovědnosti proto pojednává kapitola číslo pět.

Jak již bylo uvedeno, ačkoliv hlavním předmětem práce je skutková podstata nazvaná náhrada škody způsobené osobou nebezpečných vlastností (§ 2923 o. z.), nelze odhlédnout od jejího vztahu s jinými ustanoveními občanského zákoníku, především těmi z oblasti deliktního práva. To je obsahem šesté kapitoly.

Práce vychází z právního stavu ke dni 28. 03. 2018.

1 Inspirační zdroje českého zákonodárce

V současné době je jediným ustanovením, které explicitně hovoří o osobě s nebezpečnými vlastnostmi § 2923 o. z., nicméně jak je dále uváděno, není jediným ustanovením, které na škodu způsobenou osobou nebezpečných vlastností bude dopadat (viz kapitola 6). V rámci interpretace může důležitou roli plnit srovnávací a především historický výklad. Posledně uvedený totiž výrazně přispívá k zachování právní kontinuity. Předmětem následujících kapitol je úprava náhrady škody způsobené osobou nebezpečných vlastností v předešlé právní úpravě (a to nejen platné) na území České republiky a srovnání zahraniční právní úpravy. Ani zde není možné výklad izolovaně zaměřit pouze na ustanovení výslovně hovořícího o osobě nebezpečných vlastností, ale je třeba o něm pojednat v kontextu s jinými souvisejícími ustanoveními.

1.1 Historický vývoj

1.1.1 Obecný zákoník občanský (OZO)

Vůbec první kodifikací občanského práva na našem území byl Obecný zákoník občanský z roku 1811, zkráceně označován jako ABGB nebo OZO (dále jen „OZO“, pro větší přehlednost bude zkratka ABGB užívána pro občanský zákoník v současné době stále platný v Rakousku). Na svou dobu velice pokrokový občanský zákoník vydržel na našem území takřka sto čtyřicet let. Účinnosti nabyl 1. ledna 1812 (již předtím však byl vyhlášen na zkoušku na území Západní Haliče).

Ten ve svém původním znění obsahoval dvě ustanovení, která explicitně o náhradě škody způsobené osobou s nebezpečnými vlastnostmi hovořila. Bylo možno je nalézt v hlavě třicáté nazvané „*O právu na náhradu škody a zadostiučinění*“, konkrétně pak pod rubrikou „*O povinnosti k náhradě škody cizími činy*“. Jednalo se o § 1314 a § 1315 OZO. První (§ 1314 OZO) stanovil, že „*kdo přijme služebnou osobu bez vysvědčení, nebo vědomě podrží ve službě osobu nebezpečnou jejími vlastnostmi těla nebo mysli nebo známému zločinci poskytuje útulek, odpovídá domácím a domácím lidem za škodu, která byla způsobena nebezpečnou povahou těchto osob*“. Tím, kdo škodu způsobil, tedy škůdcem, byl podle tohoto ustanovení ten, kdo je služebnou osobou bez vysvědčení, osobou nebezpečnou vlastnostmi těla nebo mysli

nebo známý zločinec. Na druhou stranu poškozeným, který měl právo na náhradu škody dle tohoto ustanovení, byl domácí a domácí lidé. Jednalo se o „*osoby, které sdílely domácnost s osobou služebnou nebo s osobou v této domácnosti přechovávanou*“³.

Dále je třeba zabývat se otázkou, kdo byl povinen takto způsobenou škodu nahradit. Obecně dle § 1295 OZO platilo, že každý může po škůdci žádat náhradu škody, kterou mu způsobí zaviněně. V případě, že tedy osoba škůdce, uvedená v § 1314 OZO způsobila škodu zaviněně, se poškozený mohl domáhat náhrady škody přímo na ní. Zároveň si ale mohl vybrat, zda nebude náhradu požadovat po osobě, která přijala služebnou osobu bez vysvědčení nebo vědomě podržela ve službě osobu nebezpečnou jejími vlastnostmi těla nebo mysli, nebo osobě, která poskytla známému zločinci útulek.

Stejně jako dnes se uplatnila domněnka o zavinění obsažená v § 1297 OZO. Ten uváděl, že „*každý, kdo má užívání rozumu, je schopen takového stupně píle a pozornosti, jakého může býti použito při obyčejných schopnostech; kdo tohoto stupně píle nebo pozornosti opomene, při činech, jimiž nastává zkrácení práv jiného, je vinen nedopatřením*“. Otázkou však bylo v jaké míře považovat osobu nebezpečných vlastností za toho, „*kdo má užívání rozumu*“. Naproti tomu u osoby odpovědné dle § 1314 OZO, bylo dále třeba dokázat vědomost o nebezpečných vlastnostech škůdce. „*Tato okolnost je něco jiného než zavinění podle § 1295, poněvadž vědomost o nebezpečné vlastnosti nemusí být ještě zaviněním, jde-li o takovou vlastnost, o níž se žalovaný musel domnívati, že nepovede ke škodnému jednání*“⁴.

V případě, kdy pak škůdce způsobil škodu nezaviněně nebo nevolním činem, nebyl dle § 1306 OZO povinen škodu nahradit. Výjimku tvořily případy, kdy se škůdce z vlastního zavinění uvedl do přechodného pomatení smyslů, kdy podle § 1307 OZO „*jest také škodu v něm způsobenou přičísti k jeho zavinění*“. Totéž platilo

³ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kolektiv. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1937, s. 858.

⁴ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kolektiv. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1937, s. 858.

o třetí osobě, která škůdce do tohoto stavu uvedla. Zde pak pro poškozeného bylo velice příhodné žádat náhradu škody po osobě, která škůdce do takového stavu uvedla. Nelze opomenout ani další osobu, která mohla za škodu odpovídat a totiž tu, která nad škůdcem zanedbala dohled, který jí byl nad takovou osobou svěřen (§ 1309 OZO).

Jak již bylo výše uvedeno, pokud škůdce byl osobou nebezpečných vlastností ve smyslu § 1314 OZO, mohl se pak poškozený domáhat náhrady i od osoby, která škůdce ve smyslu § 1314 OZO přijala. Je důležité zdůraznit, že povinnost této osoby k náhradě dle § 1314 OZO nebyla dána v každém případě, kdy škoda byla způsobena takovou osobou, ale pouze v případech, kdy škoda byla způsobena nebezpečnou povahou těchto osob. Musela zde existovat příčinná souvislost mezi nebezpečnou vlastností a způsobenou škodou.

Dle ustanovení § 1315 OZO pak stejně odpovídal ten, „*kdo vědomě takovou nebezpečnou nebo kdo k nějakému úkonu nezdatnou osobu zjednal, za škodu, kterou třetí osoba tím utrpěla*”. Škůdcem v tomto případě byla osoba nebezpečná nebo osoba k nějakému úkonu nezdatná. Okruh poškozených byl širší, než v předešlém případě, kdy zde se náhrady mohla domáhat jakákoliv třetí osoba. Opět zde platí již uvedené obecné pravidlo, že odpovídal ten, kdo škodu zaviněně způsobil. Vedle něj pak odpovídal ten, kdo osobu nebezpečných vlastností nebo osobu nezdatnou vědomě zjednal. I zde lze uvést, že v případě, že nad osobou škůdce byla jiná osoba povinna dohledem, bylo možné náhradu žádat i po této osobě.

Otázkou, kterou tehdejší právní věda řešila, bylo, zda i zde musela škoda vzniknout v příčinné souvislosti s nebezpečnou vlastností osoby škůdce. Výslovně § 1315 OZO tuto podmínku nestanovil. Nicméně lze tak usuzovat ze dvou důvodů. Tak především dle Randy měl být § 1315 OZO vykládán v souvislosti s § 1314 OZO- to pramení z výrazu “rovněž”⁵. Tuto podmínku tedy lze dovodit z předešlého ustanovení. Stejně tak ze souvislosti s § 1314 OZO literatura dovozovala, že i v případě § 1315 OZO, zde musela být vědomost o nebezpečné vlastnosti osoby (srov.

⁵RANDA, Antonín. *O závazcích k náhradě škody dle rakouského práva občanského s ohledem na cizozemské zákonodárství*. 7. vydání. Praha: Otto, 1912, s. 34.

Randa⁶). Druhým důvodem, proč se tak domnívat je historický výklad, kdy po novele z roku 1916 byla již tato podmínka explicitně v § 1315 OZO zakotvena.

V případě ustanovení § 1314 i § 1315 OZO měla poté osoba, která namísto škůdce hradila škodu, právo postihu vůči tomuto škůdci, který škodu zaviněně způsobil. Regres byl dán ale jen v případech, kdy škůdce odpovídal sám za své jednání⁷. Naproti tomu v případě náhrady škody podle § 1309 OZO podle Sedláčka osoby dozorem povinné regres vůči škůdci neměly, neboť šlo o jejich samostatný delikt (nikoliv o odpovědnost za cizí zavinění)⁸.

Obě ustanovení prošly k 1. 1. 1917 novelizací císařským nařízením 69/1916 Ř. z. ze dne 19. března 1916. Novela přišla po více než sto letech účinnosti OZO a navazovala na novely z let 1914 a 1915. Stejně jako do předešlých dvou novel do ní byly promítnuty výsledky práce revizní komise, která bezúspěšně připravovala celkovou rekodifikaci občanského práva⁹.

V jejím důsledku bylo vypuštěno ustanovení o poskytování útulku známému zločinci v § 1314 OZO. Po této novele tak § 1314 OZO obsahoval vcelku tři skutkové podstaty.

I přes uvedenou novelizaci, směřovala k první skutkové podstatě výtku, že je zastaralá. Ta totiž zakládala odpovědnost za škodu způsobenou služebnou osobou, která byla přijata bez vysvědčení¹⁰. Důvodem kritiky bylo, že již v této době (po novelizaci z roku 1916) služební osoby neměly služební vysvědčení ve smyslu tohoto ustanovení. V důsledku toho se toto ustanovení postupem času stalo neaplikovatelným¹¹. Druhý případ se pak vztahoval na situace, kdy škoda byla způsobena služebnou osobou, která byla přijata do služby, ačkoliv zaměstnavatel

⁶ RANDA, Antonín. *O závazcích k náhradě škody dle rakouského práva občanského s ohledem na cizozemské zákonodárství*. 7. vydání. Praha: Otto, 1912, s. 34.

⁷ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kolektiv. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1937, s. 844.

⁸ tamtéž s. 829.

⁹ VOJÁČEK, Ladislav, Schelle, Karel, Knoll, Vilém. *České právní dějiny*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 445. ISBN 978-80-7380-257-8.

¹⁰ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kolektiv. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1937, s. 857.

¹¹ Tamtéž s. 857.

věděl, že pro její tělesné nebo duševní vlastnosti jde o osobu nebezpečnou¹². Ten byl naopak podle Sedláčka velmi platný a to vzhledem k tomu, že péče o slabomyslné a lehceji choromyslné směřovala v té době k tomu, aby tyto osoby nebyly v uzavřených ústavech, ale aby byly zaměstnány přiměřenou prací v rodinách za současného dozoru dotčeného ústavu¹³. Třetí případ se pak od toho druhého lišil pouze tím, že do domácnosti tato osoba nebyla přijata jako služebná, ale bylo jí poskytnuto přístřeší bez ohledu na to, zda bylo poskytnuto za úplatu nebo zadarmo¹⁴.

Ke změně došlo i v ustanovení § 1315 OZO, kdy již nepostačilo pouhé zjednání „*takové nebezpečné či k nějakému úkolu nezdatné osoby*“, nově bylo potřeba této osoby užít „*k opatření svých věcí*“. Jednalo se tedy o osoby, které „*někdo používá v okruhu svého jmění, aby dosáhl vytčeného cíle*“¹⁵. Rovněž formulace „*osoba k nějakému úkolu nezdatná*“ byla nahrazena obecnějším pojmem „*osoba nezdatná*“. Jak již bylo zmíněno, explicitně bylo vyjádřeno, že škoda musí být způsobena nebezpečnou vlastností nebo nezdatností této osoby. Nutno podotknout, že za osobu nebezpečných vlastností zaměstnavatel odpovídal i za její jednání mimo službu (samozřejmě za předpokladu, že věděl o nebezpečné vlastnosti)¹⁶.

Zároveň byl novelou z roku 1916 přidán § 1313a OZO. Pokud by osoba nebezpečných vlastností způsobila díky této vlastnosti škodu jako pomocník vadným plněním, bylo třeba užít tohoto ustanovení (ve spojení s § 1295 OZO) namísto § 1315 OZO. Bylo však třeba, aby zde bylo zavinění pomocníka. V opačném případě nebylo § 1313a OZO možné užít.

Ustanovení o náhradě škody, která byla způsobena osobou nebezpečných vlastností, nalezlo v praxi své uplatnění, a proto v pozměněné podobě bylo převzato i do Vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937 a občanského zákoníku z roku 1950 (viz dále).

¹²ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kolektiv. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1937, s. 857.

¹³Tamtéž s. 857.

¹⁴Tamtéž s. 857.

¹⁵Tamtéž s. 860.

¹⁶Tamtéž s. 861.

1.1.2 Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937

Po vzniku samostatného Československa vyvstala otázka rekonstrukce občanského práva, které stejně jako ostatní právní odvětví, trpělo dvojkolejností. Zprvu byla zvolena cesta překladu Obecného zákoníku občanského s úmyslem jeho vyhlášení pro celé území Československa. I díky kritice z řad odborné veřejnosti od toho záměru bylo v zápětí upuštěno. Nakonec se prosadila myšlenka revize Všeobecného občanského zákoníku s tím, že bude přihlédnuto k dosavadní právní úpravě na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Výsledkem byl návrh z roku 1931. Svě finální podoby nabyl tento návrh ale až v roce 1937, kdy byl předložen pod názvem „*Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník*” (dále jen “*Vládní návrh občanského zákoníku*”). V důsledku událostí následujících let nebyl nikdy přijat.

I vládní návrh občanského zákoníku počítal se speciálním ustanovením upravujícím náhradu škody způsobené osobou s nebezpečnými vlastnostmi. § 1142 stanovil, že „*kdo přijme vědomě osobu nebezpečnou vlastnostmi tělesnými, duševními nebo mravními do práce nebo ji podrží nebo jí poskytne, bez nutné její potřeby přístřeší, odpovídá za škodu, která byla způsobena touto nebezpečnou povahou oné osoby spolupracovníkům nebo domácím lidem*”. Na toto ustanovení navazoval § 1143, který zakládal stejnou odpovědnost toho, „*kdo vědomě užije nebezpečné osoby k obstarání svých záležitostí, za škodu, kterou tato osoba nebezpečnou svou povahou způsobí v tomto svém poslání*”.

Zatímco OZO hovořil o osobě nebezpečné „*vlastnostmi těla nebo mysli*”, vládní návrh občanského zákoníku pojednával o osobě, která je nebezpečná „*vlastnostmi tělesnými, duševními nebo mravními*”. Nově tedy ustanovení pojednávalo i o osobách jejichž nebezpečnost spočívá v mravních vlastnostech. Rozšířen byl i okruh osob, kterým se za škodu odpovídá. Vedle domácích lidí byli dále přidáni spolupracovníci. Rozšíření okruhu chráněných osob o spolupracovníky autoři zákoníku považovala za „*sociální*”¹⁷.

¹⁷Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník, 1937, s. 387.

Naproti tomu zúžena byla jedna z podmínek odpovědnosti za škodu způsobenou osobou s nebezpečnými vlastnostmi v případě poskytnutí útulku, resp. přístřeší. Zatímco OZO ukládal odpovědnost každému, kdo takovou osobu „přechovával“, vládní návrh občanského zákoníku vedle toho vyžadoval, aby tak bylo učiněno bez její nutné potřeby.

Ustanovení § 1143 Vládního návrhu občanského zákoníku pak v zásadě shodně s § 1315 OZO ukládalo povinnost nahradit škodu tomu, kdo osobu nebezpečných vlastností užil k obstarání svých záležitostí. Stejně jako v OZO i podle Vládního návrhu občanského zákoníku musela být v obou případech škoda způsobena nebezpečnou povahou, resp. nebezpečnou vlastností.

Oproti původnímu znění OZO platnému do 31. 12. 1916, již v novelizované verzi ustanovení § 1314 OZO chyběla odpovědnost za známého zločince. S odpovědností za zločince nepočítal ani vládní návrh občanského zákoníku, kdy superrevizní komise považovala původní znění OZO „*přímo za výsměch zásadám lidskosti*“¹⁸. Důvodem bylo, že odsouzenou osobu nelze jen z toho důvodu považovat za nebezpečnou ve smyslu daného ustanovení. Za dostačující bylo třeba považovat ustanovení o osobách nebezpečných¹⁹.

Konečně bylo také upuštěno od ustanovení o přijetí osoby služebné bez vysvědčení, které již nebylo po skončení pracovního poměru vydáváno a bylo zcela oprávněně Sedláčkem kritizováno jako zcela obsolentní (viz výše).

Za zmínku jistě stojí zvláštní dodatek v § 1142, který obsahoval návrh občanského zákoníku z roku 1931, ale závěrečný Vládní návrh občanského zákoníku ho nakonec nepřevzal. Dodatek stanovil, že „*zaviněná nevědomost o nebezpečnosti nějaké osoby se klade na roveň vědomosti o této okolnosti, a tedy zakládá odpovědnost*“. K tomu důvodová zpráva k návrhu z roku 1931 uváděla „*že nelze na nikom dobře žádati, aby konal šetření o osobě, kterou chce přijmouti.*“²⁰, ale na druhou stranu odpovědnost zde měla být v případech, kdy „*již jeden pohled nebo*

¹⁸Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník, 1937, s. 387.

¹⁹Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník, 1937, s. 387.

²⁰Vláda: Důvodová zpráva k zákonu, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský, 1931, s. 308.

jedna otázka mohla poučiti toho, kdo nějakou osobu přijímá”²¹. Toto ustanovení bylo nakonec vyškrtnuto na základě pochybností vznesených v meziministerském řízení. Nicméně jak uvádí důvodová zpráva k Vládnímu návrhu občanského zákoníku “význam tohoto škrtnu nesluší však přepínati; zvláště nelze na průkaz o vědomosti osoby odpovědné klásti příliš přísné požadavky”²².

Opomenuta nesmí být další ustanovení Vládního návrhu občanského zákoníku, které se dále na škodu způsobenou osobou nebezpečných vlastností mohla vztahovat. Tak především § 1139, který stanovil, že “způsobí-li škodu nedospělci, osoby choromyslné nebo slabomyslné, pak osoby dočasně nepřičetné, nahradí jí osoby, které zanedbaly náležitý dohled”. Je nepochybné, že v řadě případů „chorobomyslnost“ nebo „slabomyslnost“ (a i „dočasnou nepřičetnost“) bylo možné v řadě případů považovat za nebezpečné vlastnosti ve smyslu § 1142 Vládního návrhu občanského zákoníku.

Z Obecného zákoníku občanského bylo rovněž do Vládního návrhu občanského zákoníku (konkrétně § 1141) převzato ustanovení § 1307 OZO. Dle § 1141 Vládního návrhu občanského zákoníku, pokud se někdo do přechodné nepřičetnosti uvedl z vlastní viny, odpovídá pak za škodu v tomto stavu způsobenou. Stejně tak se bylo možné domáhat škody po tom, kdo svou vinou škůdce do takového stavu uvedl. Dalšími v úvahu připadajícími ustanoveními Vládního návrhu občanského zákoníku byly především § 1145 a § 1146. První z uvedených ustanovení de facto přebíralo znění § 1313a OZO. Dlužníkovi se tedy mělo dále přičítat zaviněné jednání pomocníka při plnění. Druhé ustanovení pak stanovilo odpovědnost podnikatele za škodu způsobenou jeho zaměstnanci, které se dopustili v “poslání jim svěřeném”.

1.1.3 Občanský zákoník 1950 (Střední kodex)

Právní dvoj kolejnost na našem území byla odstraněna až občanským zákoníkem z roku 1950 nazývaným též “střední kodex”, který byl výsledkem

²¹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský, 1931, s. 308.

²² Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník, 1937, s. 388.

právnícké dvouletky. Ten v rámci části o náhradě škody též obsahoval speciální ustanovení o náhradě škody způsobené osobou s nebezpečnými vlastnostmi. V § 345 stanovil, že „*kdo užije osoby nezdatné nebo, ač o tom ví, osoby nebezpečné k obstarání svých záležitostí, odpovídá za škodu, kterou tyto osoby způsobí ve svém posláni*“. Okruh osob, které se mohli domáhat škody jako poškození, zůstal zachován, a stejně jako v § 1315 OZO se jednalo o každou třetí osobu. Nijak už však nestanovil, na rozdíl od svého předchůdce, v čem spočívají ony nebezpečné vlastnosti. Opomenuta byla rovněž skutková podstata dopadající na případy poskytnutí útulku osobě nebezpečných vlastností.

O duševní poruše, která mohla být jednou z nebezpečných vlastností, pojednával § 347 společně s osobami mladšími patnácti let. Pokud osoba trpící duševní poruchou, nebo osoba mladší patnácti let způsobila škodu, byla jí podle tohoto ustanovení povinna nahradit osoba, která zanedbala náležitý dohled. Náhrady škody ale bylo možné domáhat se i přímo na škůdcích v případě, kdy mohli předvídat následky svého jednání.

Nově ustanovení § 349, kterému jistě za vzor posloužil § 1307 OZO, hovořilo o „*zavinění duševní poruchy*“ namísto „*uvedení v pomatení smyslů*“. Odpovědná tak byla i třetí osoba, která zavinila duševní poruchu škůdce.

Stejně jako v OZO i podle občanského zákoníku z roku 1950 měl ten, kdo odpovídal za škodu způsobenou zaviněním jiné osoby vůči ní právo postihu (§ 359). A konečně převzato bylo i ustanovení § 1313a OZO, kdy § 344 stanovil odpovědnost dlužníka za zavinění jeho zákonného zástupce a osob, kterých užil ke splnění závazku.

1.1.4 Občanský zákoník 1964

Občanský zákoník z roku 1950 byl zrušen s účinností k 1. 4. 1964 zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „*obč. zák.*“). Ten na našem území vydržel, navzdory řadě novelizací, přes padesát let.

Ten již ve svém původním znění ustanovení o škodě způsobené osobou s nebezpečnými vlastnostmi neobsahoval. Z předešlého občanského zákoníku přebíral

pouze § 347 a v § 422 stanovil, že za škodu způsobenou nezletilým nebo osobou stíženou duševní poruchou odpovídá ten, kdo zanedbal náležitý dohled, pokud nezletilý nebo osoba stížená duševní poruchou nebyla schopná ovládnout své jednání nebo rozeznat jeho protiprávnost. V opačném případě (kdy byla schopná své jednání ovládnout a rozpoznat jeho protiprávnost) odpovídal nezletilý nebo osoba stížená duševní poruchou s tím, kdo zanedbal dohled společně a nerozdílně, popř. odpovídal nezletilý nebo osoba stížená duševní poruchou výlučně v případě, kdy dohled zanedbán nebyl.

Rovněž bylo převzato ustanovení dopadající na případy, kdy škůdce uvede zaviněně do stavu, ve kterém není schopen ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky třetí osoba. Nově však bylo vyžadováno zavinění ve formě úmyslu. V takovém případě odpovídala se škůdcem za způsobenou škodu tato osoba společně a nerozdílně.

Značných změn doznala koncepce odpovědnosti za pomocníka. V původním znění § 421 obč. zák. zakládal odpovědnost za škodu organizací, *“jestliže byla způsobena v rámci plnění jejich úkolů těmi, kteří tyto úkoly plnili”*. Dále bylo stanoveno, že *“tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena”*. Pokud se tedy osoba nebezpečných vlastností dopustila skrz tuto svou nebezpečnou vlastnost škody (a nejednalo se o exces) v rámci plnění úkolů organizace, nesla povinnost nahradit škodu právě organizace.

I posledně uvedeného ustanovení se značně dotkla tzv. velká novela Občanského zákoníku (zákon č. 509/1991 Sb.). Nově byla odpovědnost za pomocníka přesunuta do druhého odstavce § 420 obč. zák., který stanovil, že *“škoda je způsobena právnickou osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili”*. Odpovědnost za pomocníka (kterým mohla být i osoba nebezpečných vlastností) byla stanovena i fyzickým osobám.

Za zmínku jistě stojí i to, že zároveň zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník vrátil do českého právního řádu institut tzv. pomocníka při plnění. V § 331

stanovil, že pokud dlužník plnil pomocí jiné osoby, odpovídal stejně, jako by závazek plnil sám, pokud sám obchodní zákoník nestanovil jinak.

Jisté řešení absence příslušné skutkové podstaty nastínil i Nejvyšší soud. Jako porušení obecné prevenční povinnosti (§ 415 obč. zák.) shledal případ matky, která nezletilé děti svých známých, které měla hlídat, vystavila u sebe doma kontaktu se svým synem trpícím schizofrenií. Ten pak v důsledku své nebezpečné vlastnosti ubil jedno z dětí dřevěnou tyčí. V závěru rozhodnutí pak Nejvyšší soud nastínil, že za současné právní úpravy by bylo možné postupovat právě podle § 2923 o. z.²³.

1.2 Zahraniční právní úprava

1.2.1 Německo

Německý občanský zákoník (Bürgerliches Gesetzbuch, dále jen „BGB“) upravuje odpovědnost za třetí osoby především v § 278 pod rubrikou odpovědnost dlužníka za třetí osobu, dále v § 831 pod rubrikou odpovědnost za pomocníka a konečně v § 832 BGB pod rubrikou odpovědnost dozorčí osoby. Pojem osoby nebezpečných vlastností BGB nezná, a neupravuje tedy ani skutkovou podstatu podobné té v § 2923 o. z. Stejně ale jako v případě o. z., bude možné škodu způsobenou osobou nebezpečných vlastností ve smyslu § 2923 o. z. řešit v řadě případů podle jiných ustanovení BGB.

Tak prvně § 278 BGB stanoví, že dlužník je odpovědný za zavinění ze strany jeho zákonného zástupce a osoby, které užil ke splnění svých závazků ve stejném rozsahu, jako kdyby šlo o jeho vlastní zavinění. Toto ustanovení odpovídá koncepci § 1935 o. z. I podle BGB, pokud by dlužník užil osoby nebezpečných vlastností ke splnění závazku, bude se mu škoda jí způsobená přičítat jako by šlo o jeho vlastní jednání.

Dále § 831 BGB stanoví, že každý, kdo užívá jinou osobu k plnění úkolů, musí nahradit škodu, kterou protiprávně způsobila při jejich plnění třetí osobě. Odpovědnost toho, kdo pomocníka užil (principála), se ale vztahuje pouze na

²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 25 Cdo 755/2015.

případy, kdy nedodrží řádnou péči při výběru pomocné osoby (*culpa in eligendo*), nebo pokud měl obstarat zařízení nebo náčiní, nedodrží řádnou péči při jejich obstarání a konečně pokud nedodrží řádnou péči při vedení (*culpa in vigilando*). Principál se může povinnosti k náhradě zprostit, pokud by ke škodě došlo i při vynaložení této péče. Ustanovení, které se podobá § 2914 o. z. je užší v tom smyslu, že stanoví odpovědnost pouze za nepečlivý výběr nebo zanedbání dohledu (a za obstarání nástrojů) - naproti tomu v § 2914 o. z. se přičítá jednání pomocníka principálovi, jako by šlo o jeho vlastní jednání, pokud nejde o exces. Pouze v případě subdodavatele ručí principál za škodu podle § 2914 o. z. v případech nepečlivého výběru nebo nedostatečného dohledu. I v případě § 831 BGB, bude platit závěr, že pokud principál vědomě svěří činnost osobě nebezpečných vlastností, resp. jí užije k plnění úkolů a budou zde okolnosti, ze kterých mohl a měl usuzovat, že může díky této nebezpečné vlastnosti způsobit škodu, dopustí se nepečlivého výběru (*culpa in eligendo*). De facto se toto ustanovení bude přibližovat druhé skutkové podstatě uvedené v § 2923 o. z.

Ustanovení § 832 BGB pak zakládá povinnost nahradit škodu osobě ze zákona povinné dohledem nad nezletilým nebo jinou osobou z důvodu jejího duševního nebo tělesného stavu v případě, že tato osoba způsobí svým protiprávním jednáním škodu třetí osobě. Tuto povinnost nemá v případě, že byl vykonáván náležitý dohled nebo v případě, že ke škodě by došlo i v případě, kdyby byl náležitý dohled vykonáván. Druhý odstavec uvedeného ustanovení pak stanoví, že stejnou odpovědnost má i ten, kdo povinnost dohledu převzal na základě smlouvy. Ustanovení je obdobou českého § 2921 o. z., který taktéž zakládá povinnost k náhradě osobě, která zanedbala náležitý dohled. Na rozdíl od českého občanského zákoníku však BGB explicitně stanoví, na základě čeho vzniká povinnost dohledu (zákon nebo smlouva). Další odlišnost spočívá v rozsahu osob, nad kterými je vykonáván dohled. Zatímco o. z. předpokládá tuto povinnost pouze u nezletilých a osoba stížených duševní poruchou, BGB přidává osoby u kterých to odůvodňuje jejich fyzický stav. Do této kategorie tak budou (na rozdíl od české právní úpravy) spadat i osoby, které jsou ve smyslu § 2923 o. z. nebezpečné pro své tělesné vlastnosti - kupř. osoby nevidomé nebo epileptici²⁴.

²⁴ BAMBERGER, Heinz, Georg, ROTH, Herbert. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. Band 2: §§ 611 - 1296, AGG, ErbbauRG, WEG. München: C. H. Beck, 2003, s. 1332. ISBN 3 406 46511 0.

Navzdory tomu, že jak bylo dříve uvedeno, BGB nemá žádné speciální ustanovení o náhradě škody způsobené osobou nebezpečných vlastností, je zde řada jiných možností jak v takovém případě postupovat. Poškozený, kterému vznikne škoda v důsledku jednání osoby nebezpečných vlastností, bude mít možnost domáhat se náhrady po principálovi, resp. osobě povinné dohledem dle uvedených ustanovení, pokud budou splněny další podmínky v nich stanovené.

1.2.2 Rakousko

V Rakousku stále platný obecný občanský zákoník z roku 1811 (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, dále jen „*ABGB*“) výslovně hovoří o osobě nebezpečných vlastností („*gefährliche Person*“) v § 1314 a § 1315. Obě ustanovení nedoznaly žádné formulační změny od novely č. 69 z roku 1916. Stále tedy podle § 1314 ABGB odpovídá ten, kdo služebnou osobu bez vysvědčení nebo vědomě osobu nebezpečnou pro její tělesné nebo duševní vlastnosti, podrží ve službě nebo jí poskytne přístřeší, za škodu, kterou tato osoba způsobí pronajímateli nebo nájemníkům svojí nebezpečnou povahou. Mezi sousedy je však třeba počítat i jejich návštěvníky, protože není žádný důvod rozlišovat mezi krátkodobým a dlouhodobým pobytem. Chráněn by měl být totiž každý, kdo byl do domácnosti přijat s vůlí jejího obyvatele. Naopak náhrady se nemůže domáhat ten, kdo v domě pouze vykonává práce a nemá v něm trvalý pobyt²⁵.

Stejně podle § 1315 ABGB bude odpovídat ten, kdo k obstarání svých záležitostí užije osoby nezdatné nebo vědomě osoby nebezpečných vlastností, za škodu, kterou skrz tyto své vlastnosti způsobí třetí osobě. V potaz je třeba vzít konkurenci s § 1313a ABGB, který stanoví, že ten, kdo je povinen plnit druhému, odpovídá mu za zavinění svého zákonného zástupce, stejně tak i osob, které používá při plnění, jako by se jednalo o jeho vlastní zavinění. Jedná se tedy o paralelní ustanovení k § 1935 o. z. Stejně by tedy měl § 1315 ABGB dopadat na případy, na

²⁵RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit EheG, KSchG, MRG, WGG, WEG 2002, BTVG, HeizKG, IPRG, EVÜ in zwei Bänden mit Ergänzungsband. 2. Band/Teil 2a: §§ 1293 - 1312*. 3. vydání. Vídeň: Manzsche Verlags, 2004. s. 45. ISBN 978-3-214-04444-2.

kteře nelze vztáhnout § 1313a ABGB. V úvahu přichází i odpovědnost osob, které vykonávají dohled nad osobami stíženými duševní poruchou podle § 1308 ABGB.

Pro zajímavost lze uvést, že navrhovaná reforma ABGB z roku 2007 již s ustanoveními výslovně zabývajícími se škodou způsobenou osobou nebezpečných vlastností (tedy současný § 1314, 1315 ABGB) nepočítá²⁶.

1.2.3 PETL

V rámci Principů evropského deliktního práva (Principles of European Tort Law, dále jen „PETL“) je odpovědnost za třetí osoby upravena v šesté kapitole pod názvem odpovědnost za jiné. Článek 6:101 je označen rubrikou odpovědnost za nezletilé a mentálně postižené osoby, článek 6:102 pak odpovědnost za pomocníky. Čl. 6:101 stanoví, že osoba, která je odpovědná za nezletilého nebo mentálně postiženou osobu odpovídá za škodu, kterou tato osoba způsobí, pokud neprokáže, že splnila požadovaný standart péče při dohledu. Toto modelové ustanovení je prakticky totožné s § 2921 o. z., a i když přímo nehovoří o osobě nebezpečných vlastností je zřejmé, že de facto bude v případě osob mentálně postižených postihovat i případy, kdy škoda bude způsobena osobou nebezpečných vlastností ve smyslu § 2923 o. z.

Čl. 6:102 pak v prvním odstavci stanoví odpovědnost principála za škodu způsobenou jeho pomocníky jednajících v rámci jejich úkolů, za předpokladu, že porušili požadovaný standart péče. Druhý odstavec pak stanoví, že nezávislý dodavatel není považován za pomocníka ve smyslu tohoto ustanovení. Toto ustanovení je tedy užší oproti české právní úpravě v tom, že na rozdíl od § 2914 o. z., mezi pomocníky neřadí subdodavatele. Naproti tomu podle české právní úpravy se subdodavatel považuje za pomocníka v širším smyslu.

Ani PETL tedy neobsahuje natolik konkrétní ustanovení, které by se zabývalo případy, kdy škodu způsobí osoba nebezpečných vlastností. S ohledem na to budou tyto případy spadat pod uvedené články, kdy odpovědnost by měla nést

²⁶TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. Deliktní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 367. ISBN: 978-80-7400-625-8.

bud' osoba mající nad takovou osobou dohled anebo osoba, která takovou osobu užije jako pomocníka.

Odpovědnost dlužníka, který při plnění dluhu užije třetí osobu je upravena v rámci Principů evropského smluvního práva (The Principles on European Contract Law, dále jen „*PECL*“). Článek 8:107 stanoví, že strana která plnění závazku svěří jiné osobě, zůstává odpovědná za plnění. Toto modelové ustanovení je obdobou českého § 1935 o. z. I zde by tedy dlužník měl odpovídat za osobu nebezpečných vlastností, kterou užije k plnění závazku.

2 Subjekty

Ustanovení § 2923 o. z. je klasickým případem odpovědnosti za třetího (lze se setkat i s označením organizační odpovědnost). Výslovně jsou v tomto ustanovení uvedeny dva subjekty - osoba nebezpečných vlastností a ten, kdo se této osoby ujme (formou poskytnutí útulku nebo svěřením činnosti). V literatuře se pro osobu, která užije třetího jako pomocníka (ať při své činnosti nebo při plnění), objevuje označení principál. Pro tohoto pomocníka, resp. jinou třetí osobu, která přímo svým jednáním způsobí škodu (za kterou jiný odpovídá), se užívá označení přímý škůdce. I v této práci tak budou osoba, která se osoby nebezpečných vlastností ujme a osoba nebezpečných vlastností označovány v některých případech i těmito pojmy. Z důvodu větší přehlednosti to ale ne vždy bude na místě.

2.1 Osoba, která se ujme osoby nebezpečných vlastností

Osobou, která poskytne útulek nebo svěří činnost, může být jak osoba fyzická, tak osoba právnická. Vzhledem k tomu, že se v této práci vychází z názoru, že v případě § 2923 o. z. se u této osoby jedná o její vlastní deliktní jednání, musí u ní být dána v okamžiku protiprávního jednání deliktní způsobilost. Fyzická osoba nabývá plnou deliktní způsobilost společně s nabytím plné svéprávnosti. Tu nabývá dosažením zletilosti, tedy věku 18 let, uzavřením manželství a nově přiznáním plné svéprávnosti soudem. Do té doby má deliktní způsobilost jen v omezeném rozsahu. Deliktní způsobilost je odvislá od schopnosti ovládnout své jednání a posoudit jeho následky (obě složky musí být splněny zároveň). Pokud tedy nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebude v době protiprávního jednání schopen ho ovládnout nebo rozpoznat jeho protiprávnost, nebude deliktně způsobilý. I u deliktní způsobilosti se uplatní vyvratitelná domněnka obsažená § 31 o. z. Bude se tedy presumovat, že nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, má deliktní způsobilost v rozsahu nezletilých jeho věku. Bude, však bude moci předložit důkaz o opaku, svědčící o tom, že nemá deliktní způsobilost v rozsahu odpovídajícím jeho věku.

Nezletilí, kteří nenabyl plné svéprávnosti, však nejsou jediní, jejichž deliktní způsobilost je omezená. Stejně tak i osoby, jejichž svéprávnost je omezena soudním rozhodnutím, mají omezenou deliktní způsobilost. Svěprávnost lze omezit pro duševní poruchu, která není jen přechodná. V jejich případě pak rozhodnutí o

omezení svéprávnosti představuje vyvratitelnou domněnku o existenci omezené deliktní způsobilosti v době deliktního jednání²⁷. Poškozený tak bude muset prokázat, že tato osoba byla schopna v době protiprávního jednání toto jednání ovládnout a rozpoznat jeho následky.

Právnícké osobě vzniká deliktní způsobilost jejím vznikem. Podle § 167 o. z. právníckou osobu zavazuje protiprávní čin, kterého se při plnění svých úkolů dopustil člen voleného orgánu, zaměstnanec nebo jiný její zástupce vůči třetí osobě. Za právníckou osobu tak poskytovat útulek nebo svěřovat činnost bude zejména její statutární orgán nebo její zaměstnanec.

Nic nebrání tomu, aby zde těchto subjektů (resp. osob poskytujících útulek nebo svěřujících činnost) bylo více. Taková situace připadá v úvahu, kdy o poskytnutí útulku rozhodnou všichni spoluvlastníci prostoru, který je útlukem (samozřejmě u všech musí být zachována vědomost o nebezpečné vlastnosti). Stejně tak, pokud útulek poskytnou společně manželé. Zajímavou otázkou je, zda by odpovídal i pronajímatel, který si vyhradil ve smlouvě souhlas s přijetím nového člena do nájemcovy domácnosti, pokud by dal souhlas s přijetím osoby o které ví, že má nebezpečnou vlastnost.

2.2 Osoba nebezpečných vlastností

Druhým uvedeným subjektem je osoba nebezpečných vlastností, která je přímým škůdcem. Co se rozumí nebezpečnými vlastnostmi v kapitole 3.2. Osobou nebezpečných vlastností může být pouze fyzická osoba, i když to zákon výslovně nestanoví. Lze tak usuzovat na základě historického výkladu i po srovnání se zahraniční právní úpravou, kdy odpovědnost za osobu nebezpečných vlastností je chápána výhradně jako odpovědnost za jednání fyzické osoby. Odpovědnost právníckých osob, jež představují zvýšené nebezpečí vzniku škody pak řeší především ustanovení § 2924 o. z. o škodě z provozní činnosti a nově § 2925 o. z. o škodě způsobené provozem zvláště nebezpečným.

²⁷TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 366. ISBN: 978-80-7400-625-8.

Samostatnou otázkou pak představuje deliktní způsobilost osoby nebezpečných vlastností, resp. zda osoba nebezpečných vlastností musí být deliktně způsobilá, aby škodu jí způsobenou měla povinnost nahradit osoba, která se jí ujme. Vzhledem k tomu, že tato otázka úzce souvisí se solidární odpovědností, kterou § 2923 o. z. zakládá, je o ní pojednáno na jiném místě této publikace (kapitola 5.1). Ve zkratce lze uvést, že v této práci je zastáván názor, že deliktní způsobilost přímého škůdce není pro užití § 2923 o. z. nezbytná.

3 Předpoklady aplikace § 2923 o. z.

Aby mohla nastat povinnost osoby poskytující útulek nebo svěřující činnost osobě nebezpečných vlastností, hradit škodu, kterou tato osoba díky své nebezpečné vlastnosti způsobí, musí být splněno několik předpokladů. Primárně musí nejdříve dojít k poskytnutí útulku nebo svěřením činnosti v domácnosti, provozovně nebo na jiném podobném místě. Dále zde musí být nebezpečná vlastnost osoby, které je poskytnut útulek nebo činnost svěřena a o této nebezpečné vlastnosti musí mít osoba, jenž se jí ujme vědomost. Povinnost škodu nahradit bude dána jen v případech, kdy ke škodě dojde právě skrz tuto nebezpečnou vlastnost. Poslední podmínkou je místní souvislost vzniku újmy - ke škodnému jednání musí dojít na zákonem vymezeném místě. Zcela specifickou otázkou pak je, zda v případě §2923 o. z. je nutné zavinění osoby, která se ujme osoby nebezpečných vlastností, proto je této otázce věnována samostatná kapitola (viz kapitola 4).

3.1 Ujmutí se osoby nebezpečných vlastností

Občanský zákoník uvádí v § 2923 o. z. dva způsoby, jak je možné se osoby nebezpečných vlastností ujmut. Prvním z nich je poskytnutí útulku, druhý způsob pak spočívá ve svěřením činnosti.

3.1.1 Poskytnutí útulku

Ustanovení § 2923 o. z. jako jeden z možných předpokladů pro jeho užití uvádí, že osobě nebezpečných vlastností je poskytnut bez její nutné potřeby útulek. Legální definici útulku v občanském zákoníku nenalezneme. Co se pod tímto pojmem skrývá, se nedozvíme ani z důvodové zprávy. Kriticky lze poznamenat, že zákonodárce v tomto případě příliš nedodrжуje požadavky na právní jazyk tak, jak je definoval Viktor Knapp v klasice české právní vědy *Teorie práva*. Jedním z těchto požadavků na právní jazyk je stálost pojmosloví a jednoznačnost pojmu²⁸. V české právní úpravě byl termín útulek doposud používán pouze v souvislosti s péčí o zvířata (kupř. zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči či zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání).

²⁸KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 125. ISBN: 80-7179-028-1.

I v občanském zákoníku najdeme pojem útulek mimo ustanovení § 2923 o. z. pouze v § 1059 o. z. v souvislosti se svěřením zvířete neodvolatelně osobě provozující útulek pro zvířata. Pokud tedy zákonodárce zvolil termín, který do té doby byl užíván prakticky pouze v souvislosti s péčí o zvířata, bylo by přinejmenším vhodné, aby tento pojem podrobněji rozvedl. Na škodu věci tak nečiní.

Zcela zřejmé je, že termín byl přejat z § 1314 OZO (ani ten jeho definici neobsahoval - pozn. autora). Pro bližší objasnění významu tohoto pojmu se jako jedna z možností nabízí nahlédnout do literatury doby, ve které byl OZO účinný. Například Ottův slovník naučný, jež vznikl na konci 19. století, útulek chápal ve smyslu práva azylu, pod kterým se v té době, mimo jiné, rozuměly ústavy, ve kterých opilci, chudí lidé, lidé bez přístřeší, propuštění trestanci nacházeli krátkodobé i dlouhodobé přístřeší²⁹. Sám výraz útulek vzbuzuje dojem potřeby jeho poskytnutí. Poskytnutí útulku bez nutné potřeby, tak jak to vyžaduje současný občanský zákoník, by pak mohlo zdánlivě působit jako logický rozpor. Nicméně Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937, který přebíral i § 1314 OZO nehovořil již o útulku, ale o přístřeší. Stejně tak Sedláček v komentáři k OZO chápe útulek jako poskytnutí přístřeší³⁰.

I dnes je tedy třeba útulek interpretovat ve smyslu přístřeší a nikoliv tedy pouze jako útočiště pro osoby, které se nacházejí v tíživé životní situaci, jako je závislost na alkoholu, nepříznivá finanční situace či návrat do společnosti po výkonu trestu odnětí svobody. Jde tedy o poskytnutí přístřeší, i když zákonodárce zvolil z neznámého důvodu daleko archaičtější výraz útulek. V následujícím textu budou tedy pojmy útulek a přístřeší používány promiscue.

Je třeba rovněž zmínit, že podle Sedláčka mohlo dojít k poskytnutí útulku pouze v domácnosti³¹ (resp. přístřeší bylo osobě poskytnuto tak, že byla přijata do

²⁹ *Ottův Slovník naučný: illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Druhý díl, Alqueire-Ažušak. J. Otto, Praha: 1890.

³⁰ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kolektiv. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1937, s. 858.

³¹ srov. ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kolektiv. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1937, s. 858. bod 4.

domácnosti). Tento názor nelze považovat v dnešní době za platný. Ustanovení § 1314 OZO totiž obsahoval omezení okruhu subjektů, kterým poskytovatel útulku spolu s osobou nebezpečných vlastností odpovídal. Jednalo se o „domáčího pána” a „domácí lidi”. Z toho zřejmě bylo možné dovozovat závěr, že útulek lze poskytnut pouze v domácnosti (protože pouze tak mohlo dojít k užití § 1314 OZO). Současný § 2923 o. z. však tento dovětek již neobsahuje. V návaznosti na to lze dovozovat, že k poskytnutí útulku může dojít i jinde než v domácnosti, tak jak je tento pojem definován dále.

Pojem přístřeší znal i předešlý občanský zákoník. Ten vyžadoval zajištění přístřeší nájemci ze strany pronajímatele v případech, kdy k výpovědi došlo ze strany pronajímatele bez přivolení soudu (§ 711 odst. 3 obč. zák.). Z povahy věci bylo přístřeší v tomto smyslu pouze přechodné, provizorní. Rovněž na něj byly kladeny specifické nároky. Přístřeší muselo být způsobilé k celoročnímu bydlení, přímo osvětlené, větratelné, s možností přímého nebo nepřímého vytápění, se zajištěním přístupu k sociálnímu zařízení (byť společnému pro více uživatelů) a z hlediska hygienického zdravotně nezávadné³². Ani tuto definici nelze v případě § 2923 o. z. považovat za směrodatnou, právě s ohledem na to, že přístřeší sloužilo k velmi konkrétnímu účelu (viz dále). Na druhou stranu nelze vyloučit, že vzhledem k ustálenosti významu tohoto pojmu za předešlé právní úpravy se k této definici přikloní judikatura.

Přístřeší musí být osobě nebezpečných vlastností poskytnuto bez její nutné potřeby. Je otázka, co se rozumí nutnou potřebou. Ze slovního spojení nutná potřeba lze usuzovat, že zde může být potřeba ze strany osoby nebezpečných vlastností, ale v případě, kdy tato potřeba bude nutná, se § 2923 o. z. neužije. Obecně zde tedy potřeba být může, ale nesmí být nutná. Potřebnost bude pramenit především ze zdravotních, sociálních nebo finančních poměrů osoby, tedy ze subjektivních i objektivních důvodů³³. Nutnost této potřeby by pak měla značit především naléhavé případy, kdy osoba nebezpečných vlastností nemá jinou možnost, jak by se jí přístřeší mohlo dostat. V těchto případech bude totiž v mnoha případech značně snížena možnost volby osoby, která útulek poskytuje, zda útulek poskytnout či

³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 20 Cdo 2000/2005.

³³ TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 368. ISBN: 978-80-7400-625-8.

nikoliv a nelze u ní hovořit o nepečlivém výběru. Podle Bezoušky lze považovat za případy nutné potřeby také případy, kdy osobě hrozí vážná újma³⁴.

V souvislosti s poskytnutím přístřeší však dále vyvstává několik otázek. Za prvé, jestli hraje roli doba, na kterou má být útulek poskytnut. Zda bude osoba poskytující útulek mít povinnost nahradit škodu v případě, kdy poskytne přístřeší osobě nebezpečných vlastností jen na velmi krátkou dobu v řádu minut či hodin a na druhé straně v případech, kdy se bude jednat o poskytnutí útulku v délce měsíců či dokonce let. Příkladem prvního bude situace, kdy osoba poskytující útulek uschová osobu nebezpečných vlastností v přístřeší před nepříznivým počasím, např. po dobu, než přejde bouřka. Ve druhém případě pak půjde např. o situace, kdy u sebe osoba ubytuje svého známého po dobu komplikovaného řízení o rozvodu. Doba na kterou je útulek poskytnut by neměla být z hlediska aplikace § 2923 o. z. podstatná. Osoba nebezpečných vlastností může škodu způsobit v případě, kdy jí je útulek poskytnut na několik minut, stejně tak jako v případech, kdy jí je poskytnut útulek v délce několika měsíců. Přechodnost (tedy krátkodobost) poskytnutí přístřeší nelze dovozovat ani z definice přístřeší podle předešlého občanského zákoníku. Zde logicky muselo být přístřeší poskytnuto pouze na přechodnou dobu, kdy mělo sloužit pouze do doby, než se nájemci opět dostane jiné možnosti, jak dlouhodobě uspokojovat své bytové potřeby - typicky nový nájem bytu. Znak přechodnosti tedy pramenil z účelu, které přístřeší mělo plnit.

Další otázkou je, jaký má být právní poměr poskytovatele útulku k prostoru, který je útlukem. S určitostí lze uvést, že poskytovatel útulku nebude muset mít k prostoru, který jako útulek slouží, vlastnické právo. Zcela dostačující bude, pokud bude mít prostor, který je útlukem v nájmu či ho užívat na základě jiného obligačního nebo věcného práva. Nemusí však k němu mít žádné právo - kupř. osoba mylně pokládá útulek za své vlastnictví. Osoba však může prostor sloužící jako útulek užívat i protiprávně a může proti ní již být vedeno vykonávací řízení, jehož předmětem je vyklizení nemovitosti. Dokonce svým jednáním může naplňovat skutkovou podstatu trestného činu neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru dle § 208 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. I přesto lze

³⁴HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1598. ISBN 978-80-7400-287-8.

hovořit o útulku ve smyslu § 2923 o. z. Bylo by zjevně nespravedlivé, pokud by osoba, která užívá protiprávně prostor, který slouží jako útulek, poskytla útulek osobě nebezpečných vlastností a neměla povinnost nahradit společně a nerozdílně s ní škodu v případě, kdy tato osoba díky své nebezpečné vlastnosti způsobí škodu. De facto by měla pak prospěch ze svého protiprávního jednání, protože osoba, která prostor sloužící jako útulek užívá poprávu, by tuto povinnost měla. Takový závěr by byl přímo v rozporu s jednou ze základních zásad občanského práva uvedené v § 6 odst. 2 o. z. a sice, že nikdo nemůže mít prospěch ze svého protiprávního činu.

Zákon nestanoví ani kvalitativní požadavky na útulek. Může se tedy jednat o jakýkoliv prostor, který může sloužit k tomuto účelu - tedy sloužit jako přístřeší pro osobu nebezpečných vlastností. Lze předpokládat, že ve většině případů se bude jednat o byt tak, jak jej definuje § 2236 o. z., dům či jeho část. Není ale vyloučeno, aby se jednalo např. o prostory sloužící k podnikání. Musí se jednat o "určitý chráněný prostor, kam se normálně lidé nedostanou"³⁵. Zcela stranou zůstávají požadavky stanovené normami veřejného práva, především stavebním zákonem. Ty na to, zda se bude jednat o útulek, či nikoliv, nebudou mít žádný vliv. Jako útulek tak může sloužit i stavba, která byla postavena bez stavebního povolení.

Pro útulek nelze užít ani požadavky, které judikatura kladla na přístřeší ve smyslu § 712 obč. zák. (viz výše). I když podle předešlého občanského zákoníku nebylo přístřeší bytovou náhradou, jednalo se o prostor, který měl sloužit k zajištění potřeby bydlení. Jeho účelem bylo prozatímní nahrazení bytu, ze kterého byla dána výpověď. Proto na něj byly kladeny obdobné požadavky, které musel splňovat i pronajatý byt. Tyto požadavky bezprostředně souvisí i s tím, jak byl chápán byt podle předešlé právní úpravy, kdy rozhodující bylo rozhodnutí stavebního úřadu. V rámci § 2923 o. z. není útulek na nájem bytu nebo byt nijak vázán, proto nelze požadavky, které byly vyžadovány po přístřeší jako bytové náhradě svého druhu³⁶, automaticky převzít pro útulek ve smyslu § 2923 o. z. Útulkem bude např. i zahradní domek, který nesplňuje podmínku způsobilosti k celoročnímu bydlení.

³⁵ MELZER, Filip, 2015. Některé aktuální otázky náhrady škody - II. In: právníprostor.cz[online]. 4. 2. [cit. 9. 11. 2017]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/nektere-aktualni-otazky-nahrady-skody-ii>.

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 1997, sp. zn. 2 Cdon 568/97.

V pořadí čtvrtou otázkou je, zda hraje roli vztah, který vzniká mezi poskytovatelem útulku a osobou nebezpečných vlastností, které je útulek poskytnut. Primárně se může jednat o vztah neformální, který nemá podobu žádného závazku a je pouze faktický (z pohledu občanského práva půjde o společenskou úsluhu). Na druhé straně stojí varianta, jejímž zastáncem je např. Křeček³⁷, že § 2923 o. z. lze užít i v případech, kdy mezi poskytovatelem útulku a osobou nebezpečných vlastností vzniká závazkový vztah - v úvahu přichází především nájem bytu nebo domu dle § 2235 o. z. a násl. a přechodný nájem dle § 2326 o. z. a násl.

Ani jednu z variant nelze a priori vyloučit. Nicméně z výrazu “se ujme” lze usuzovat spíše na neformální charakter. Na druhé straně ale nelze připustit, aby se poskytovatel útulku zbavil své případné odpovědnosti jen díky tomu, že s osobou nebezpečných vlastností uzavře nájemní smlouvu.

Zajímavé by bylo, jak by soudy řešily případ, kdy hotel v rámci přechodného ubytování přijme hosta, který je značně podnapilý, a ten se pak v hotelu dopustí výtržností, při kterých způsobí škodu na majetku třetích osob. Za předpokladu, že za nebezpečnou vlastnost lze uznat opilost a s ní spojenou agresivitu, by byla zachována příčinná souvislost mezi nebezpečnou vlastností a způsobenou škodou, a hotel by tak teoreticky měl povinnost nahradit škodu podle § 2923 o. z.

Útulek může být poskytnut bezplatně i za úplatu. Osoba poskytující útulek může sama útulek obývat, ale nemusí to být pravidlem. Samozřejmě pro osobu poskytující útulek, bude s ohledem na zabránění případnému vzniku škody výhodnější, pokud sama útulek s osobou nebezpečných vlastností sdílí, a může tak lépe kontrolovat její jednání. Nicméně zákon to jako podmínku pro užití § 2923 o. z. nestanoví.

³⁷KŘEČEK, Stanislav. Nebezpeční lidé mezi námi - k ustanovení § 2923 o. z. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora. 2015, 38 -39. Nebezpeční lidé mezi námi – k ustanovení § 2923 o. z. ISSN 1210-6348.

3.1.2 Svěření činnosti v domácnosti, provozovně nebo jiném podobném místě

3.1.2.1 Činnost

Druhá skutková podstata vyžaduje, aby byla v domácnosti, provozovně nebo na jiném podobném místě svěřena činnost. O jakou činnost se má jednat zákon nestanoví. Zřejmě se tedy může jednat jak o činnost faktickou, tak právní jednání³⁸. Z hlediska časového se pak zřejmě bude moci jednat o činnost krátkodobou i dlouhodobou.

Díky nepříliš jasnému znění první věty § 2923 o. z. je třeba se též vypořádat s otázkou, zda ke svěření činnosti musí dojít bez nutné potřeby osoby nebezpečných vlastností, či zda se tato podmínka vztahuje pouze k poskytnutí útulku. Dle mého názoru je vedle znění současného textu zákona třeba vycházet i z Vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937. Ten totiž jako jediný stanovil podmínku, že k poskytnutí musí dojít bez nutné potřeby. OZO žádnou takovou podmínku nestanovil. Do Vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937 se tato podmínka dostala v návaznosti na připomínku Nejvyššího soudu a vztahovala se pouze k poskytnutí přístřeší.

Určitým vodítkem k závěru, že podmínka poskytnutí bez nutné potřeby se vztahuje pouze k poskytnutí útulku, může být i logický výklad. Pokud u potřebnosti vycházíme především ze sociálních, finančních či zdravotních poměrů osoby jako kritérií potřebnosti, ke svěření činnosti by zřejmě docházelo pouze z důvodů finančních a sociálních. Takové případy by se pak odehrávaly prakticky výlučně v rámci § 2914 o. z. Nutná potřeba v rámci finančních poměrů by znamenala, že osoba potřebuje svěřit činnost za účelem obstarání finančních prostředků a odstranění její nepříznivé finanční situace, která je důvodem této nutné potřeby. Pokud se však bude chtít tato osoba (která není podnikatelem) vyhnout postihu za nelegální práci podle § 139 zákona č. 145/2004 Sb., o zaměstnanosti zřejmě k výkonu činnosti zvolí pracovněprávní vztah. Pokud tedy např. někdo zaměstná trestance, jež byl několikrát

³⁸ HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1598. ISBN 978-80-7400-287-8.

odsouzen za majetkovou trestnou činnost, a ten pak způsobí skrz tuto svou nebezpečnou vlastnost škodu, jedná se o pomocníka ve smyslu § 2914 o. z., ačkoliv jeho jednání bude nutné zřejmě posuzovat jako exces.

U nutné potřeby z hlediska sociálních poměrů tomu tak může být především z důvodů resocializace, tedy znovuzачlenění osoby nebezpečných vlastností zpět do společnosti. K tomu může docházet v rámci různých resocializačních programů, ale i poskytnutím zaměstnání. I tak jako v předešlém případě, pokud se svěření činnosti odehrává v rámci pracovněprávního vztahu, bude se jednat o případ odpovědnosti za třetí osobu podle § 2914 o. z. V případě, že někdo zaměstná narkomana za účelem jeho znovuzачlenění zpět do společnosti, ten se ale v nestřeženém okamžiku nepřemůže a pokusí se obstarat si při této činnosti peníze na drogy, bude se stejně jako v předešlém odstavci jednat o pomocníka ve smyslu § 2914 o. z.

Pokud by byla činnost svěřena v rámci resocializačního programu, o pracovněprávní vztah by se zřejmě nejednalo. Je otázka, zda by se zde jednalo o pomocníka ve smyslu § 2914 o. z. či nikoliv. I pokud by takový případ spadl pod § 2923 o. z. nutná potřeba by se případně týkala celého resocializačního pořadu, nikoliv pouze konkrétní činnosti, v rámci tohoto programu.

V rámci podnikatelské činnosti (druhé možnosti obstarání finančních prostředků, která připadá v úvahu) lze uvést příklad podnikatele, který svého známého (též podnikatele), který je opilec, užije jako subdodavatele. Ten pak při této činnosti, u níž se zavázal, že jí samostatně provede, způsobí škodu, jak věřitelům prvního podnikatele, tak třetím osobám. Vůči věřitelům prvního podnikatele by se postupovalo podle § 1935 o. z. Vůči třetím osobám, by se postupovalo podle § 2914 o. z., kdy první podnikatel by podle druhé věty uvedeného ustanovení odpovídal za nepečlivý výběr (věděl o tom, že je alkoholik) a ručil by za splnění jeho povinnosti k náhradě škody.

Potřebností má smysl se tedy zabývat především v rámci činností, jež se odehrávají v režimu § 2914 o. z. Nicméně na druhou stranu lze argumentovat, že pokud § 2923 o. z. dopadá na případy věcných excesů ve smyslu § 2914 o. z. bude i v takovém případě jistě možné o nutné potřebě hovořit (viz. výše uvedené případy). V tomto ohledu je tedy logický výklad značně nejednoznačný, protože uvažovat je

na jeho základě možné o obou variantách. Nicméně i tak je vhodné se přiklonit spíše k názoru, že nutná potřeba je vyžadována pouze v rámci poskytnutí útulku. V případě svěření činnosti totiž osoba jí svěřující většinou z jejího výkonu bude mít určitý prospěch a je tak spravedlivé, aby zároveň ve vyšší míře nesla i riziko vzniku škody. Lze se však setkat i s názorem opačným, že i svěření činnosti osobě nebezpečných vlastností se musí dít bez její nutné potřeby (srov. Vojtek³⁹).

Samostatnou pozornost si zaslouží akt, na základě kterého dojde ke svěření činnosti (svěřovací akt). Ke svěření může dojít jak neformální cestou, bez vzniku závazku (z pohledu zákona se bude jednat o společenskou úsluhu), tak i na základě smlouvy (např. smlouvy o dílo). Svěřovací akt se může odehrát kdekoliv, nemusí k němu nutně dojít v domácnosti, provozovně nebo jiném podobném místě. Důležité je, kde se má odehrát výkon činnosti (viz kapitola 3.1.2.2).

Forma svěřovacího aktu může být libovolná. V případě, že svěřovací akt má povahu právního jednání může být forma stanovena zákonem nebo může vyplývat z předchozího ujednání stran. Ke svěření může dojít i konkludentně např. předáním věci. Nicméně svěřovací akt musí obsahovat několik náležitostí, popř. tyto náležitosti musí plynout ze vztahu mezi osobou, která činnost svěřuje a osobou nebezpečných vlastností (např. z jejich zavedené praxe) nebo okolností konkrétní situace. Těmito náležitostmi jsou místo, čas a druh činnosti, která má být vykonána. Druh činnosti a místo musí být stanoveno vždy, resp. vždy musí vyplývat alespoň z okolností konkrétní situace. Pokud nebude stanoven čas a nebude vyplývat ani ze vztahu mezi osobami, popř. okolností konkrétní situace, lze usuzovat, že činnost může být vykonána kdykoliv. Činnost může být vykonána za úplatu i bezplatně.

Limit pro aplikaci § 2923 o. z., pokud je škoda způsobena při svěřené činnosti, bude představovat především § 2914 o. z. Pokud by totiž osoba nebezpečných vlastností vykonávala svěřenou činnost jako zmocněnec, zaměstnanec nebo pomocník při činnosti osoby, která činnost svěřila, užil by se právě § 2914 o. z. (za situace, že se nejedná o věčný exces). Složitější je otázka vztahu věty druhé § 2914 o. z., proto pro podrobnější výklad lze odkázat na kapitolu 6.2.

³⁹ ŠVESTKA, Jiří, DVORČÁK, Jan, FIALA, Josef a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1003. ISBN 978-80-7478-630-3.

Pokud budeme vycházet ze závěrů uvedených v kapitole 3.5, a sice že ke škodě musí dojít při svěřené činnosti, vyvstává nutně otázka excessu ze svěřené činnosti. Při jeho řešení je do jisté míry možné se inspirovat judikaturou soudů v oblasti pracovního práva⁴⁰. Lze rozlišovat exces místní, časový a věcný.

O exces místní půjde v případě, že svěřená činnost (při níž byla způsobena škoda) se bude odehrávat na jiném místě, než bylo vymezeno ve svěřovacím aktu. Zejména se bude jednat o jiné místo než je domácnost, provozovna či jiné podobné místo. Mohlo by se ale jednat i o tato zákonem stanovená místa v případě, kdy činnost, která byla svěřena, měla být vykonávána na jiném takovém místě. Účelem obecného vymezení konkrétního místa výkonu činnosti zákonem a posléze konkrétního vymezení svěřovacím aktem je, aby osoba, která činnost svěřila, měla alespoň základní možnost kontrolovat její výkon a případně zabránit vzniku škodu při jejím výkonu. Některými autory je odpovědnost za škodu způsobenou osobou s nebezpečnými vlastnostmi řazena přímo do odpovědnosti za dohled (srov. Tichý, Hrádek⁴¹). Pokud je činnost vykonávána mimo toto místo, nelze po ní spravedlivě požadovat, aby nesla odpovědnost za jednání osoby nebezpečných vlastností podle § 2923 o. z. Nicméně pokud k této činnosti bude docházet mimo ono specifické místo, nelze vyloučit případnou odpovědnost podle jiných ustanovení o. z. (např. 2900 o. z.). Stejně jako u útulku se výkon činnosti ale bude moci odehrávat i v bezprostředním okolí domácnosti, provozovny či jiného podobného místa - např. opilému opraváři bude svěřena oprava elektrických obvodů v bytě v panelovém domě, ten ale při jejich opravě bude manipulovat i s rozvaděčovou skříní umístěné na chodbě před bytem.

K časovému excessu dojde v případě, kdy se činnost neodehrává ve stanoveném čase, anebo alespoň v bezprostřední souvislosti s ním. Nepostačí tedy, že činnost se bude odehrávat v jiném než vymezeném čase, ale je třeba, aby se zcela vymykala z časového rámce, který byl vymezen ve svěřovacím aktu. Tak např. osobě nebezpečných vlastností je svěřena určitá činnost, ta jí ale vykoná v úplně jiný den,

⁴⁰ Například Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. 21 Cdo 2612/2010; 21 Cdo 2593/2010 nebo stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR Cp. j 87/70.

⁴¹ TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 367 a násl. ISBN: 978-80-7400-625-8.

než kdy k tomu mělo dojít podle osoby, která jí činnost svěřila. Na druhou stranu, pokud by výkon činnosti překročil vymezený časový rámeček, např. o deset minut, o časový exces by se nejednalo. Časový exces není možný, pokud svěřená činnost může být vykonána kdykoliv. Samozřejmě škoda může vzniknout až po té, co je celá svěřená činnost vykonána a její výkon byl ukončen (pokud její příčinou bude právě vykonaná činnost).

Posledním druhem excesu je exces věcný. O ten se jedná, pokud by jednání, kterým byla způsobena škoda, nemělo z objektivního nebo subjektivního hlediska souvislost s výkonem svěřené činnosti. Otázkou je, nakolik toto pojetí lze užít v případě svěřené činnosti podle § 2923 o. z. V řadě případů by totiž právě uvedené pojetí vedlo k vyloučení jeho aplikace. Kupříkladu u osob stížených duševní poruchou, může nastat situace, kdy jednání této osoby nebude mít žádnou objektivní ani subjektivní souvislost se svěřenou činností. V případě § 2923 o. z. tedy nebude vhodné přejímat závěry z oblasti judikatury pracovního práva, co se věcného excesu týče. Aby totiž § 2923 o. z. mohl plnit subsidiární roli k § 2914 o. z. (viz. důvodová zpráva), nemůže být věcný exces pojímán stejným způsobem, zvláště pokud má dopadat i na případy věcných excesů ve smyslu § 2914 o. z. (viz kapitola 6.2)

V případě § 2923 o. z. bude tedy třeba pojem „*při činnosti*“ vykládat širěji. Půjde tedy o jakékoliv jednání vedoucí ke škodě, které mělo původ ve svěřené činnosti. Jinými slovy řečeno toto jednání bylo umožněno právě svěřením činnosti. Je zde tedy příčinná souvislost mezi svěřenou činností a jednáním, kterým byla škoda způsobena. Osoba svěřující činnost totiž ví o nebezpečné vlastnosti a i přesto vytváří vědomě možnost, aby osoba nebezpečných vlastností díky ní ohrozila statky třetích osob. Je tedy spravedlivé, aby zároveň nesla riziko za škodu způsobenou díky této vlastnosti. Do jisté míry se toto pojetí podobá koncepci odpovědnosti za pomocníka, která se objevuje v německé právní teorii⁴².

⁴² Viz komentář k § 831, m.č. 27. HABERSACK, M. Hrsg. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Schuldrecht: Besonderer Teil: §§ 705 – 853: Band V/Teilband 3*. 6. Aufl. München: C. H. Beck, 2013. 2980 s. ISBN 978-3-406-61465-1. citováno z: MELZER, Filip. *Odpovědnost za pomocníka podle § 2914 českého Občanského zákoníku. Societas et iurisprudentia*. Trnava: Právnická fakulta Trnavská univerzita v Trnave. 2016, 43-76. ISSN 1339-5467.

3.1.2.2 Domácnost, provozovna a jiné podobné místo

Druhým případem, ve kterém lze uplatnit solidární odpovědnost dle § 2923 o. z. je, jak již bylo uvedeno, případ, kdy někdo osobě nebezpečných vlastností svěří určitou činnost na specifickém místě. Oním specifickým místem je domácnost, provozovna nebo jiné podobné místo.

Navzdory tomu, že občanský zákoník užívá pojem domácnosti hned na několika místech, především ve spojení rodinná domácnost (kupř. § 690, § 698, § 699 o. z.), rodinná domácnost manželů (kupř. § 723, § 743 o. z.) nebo společná domácnost (kupř. § 49, § 646 o. z.), tento pojem, na rozdíl od předešlého občanského zákoníku, nijak nedefinuje. Předešlý občanský zákoník (§ 115 obč. zák.) za domácnost považoval trvalé soužití osob, které společně uhrazují náklady na své potřeby.

Důvodová zpráva k § 80 o. z. uvádí, že zákon se záměrně definici vyhýbá, protože pojem domácnosti je chápán ve dvou různých významech. Za prvé jako pospolitost spolužijících osob - tedy domácnost tak, jak byla definována v § 115 obč. zák. - a za druhé jako zařízené obydlí. V případě § 2923 o. z. se bezpochyby bude jednat o případ druhý. Domácnost je tedy v tomto případě třeba vykládat jako zařízené obydlí. Obydlím pak lze rozumět *“jakýkoliv prostor užívaný za účelem bydlení, nemusí se jednat pouze o dům nebo byt v užším významu (§ 2236)”*⁴³.

Stejně tak termín provozovna občanský zákoník používá na několika místech, aniž by ho definoval. Definici termínu provozovna však lze nalézt v jiném právním předpise, a sice živnostenském zákoně (zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání). Ten za provozovnu považuje prostor, ve kterém je živnost provozována⁴⁴. Pro účely tohoto zákona se za provozovnu považuje i automat a mobilní provozovna.

⁴³HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 393. ISBN 978-80-7400-503-09.

⁴⁴ § 17 zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

Otázkou je, nakolik je tato definice použitelná pro účely § 2923 o. z. Například Nejvyšší správní soud ve své judikatuře, dospěl k závěru, že z principu jednotnosti a nerozpornosti právního řádu vyplývá mimo jiné to, že tytéž pojmy, ačkoliv jsou obsaženy v různých právních předpisech, by měly mít zásadně tentýž výraz, pokud neexistují rozumné důvody k závěru, že stejný význam mít nemají⁴⁵. Nicméně v případě definice provozovny se jedná o definici provozovny pouze pro účely živnostenského zákona. Nelze ji tedy zřejmě automaticky přebrat, lze z ní ale vycházet. V kontextu § 430 o. z., který hovoří o podnikateli a jeho provozovně lze usuzovat, že provozovna nebude pouze prostor, kde je provozována živnost, ale prostor, kde je vykonávána jakákoliv podnikatelská činnost, bez ohledu zda je k ní potřeba živnostenské oprávnění či nikoliv.

Výčet míst, kde může dojít ke svěřeni činnosti osobě nebezpečných vlastností, není taxativní a zákonodárce tak dává prostor praxi, aby sama rozhodla, na jakých dalších místech může ke svěřeni činnosti dojít. Dalším takovým místem může být například pracoviště (v případech, kdy nebude zároveň provozovnou ve smyslu § 2923 o. z.).

Je nutné poznamenat, že i když dikce zákona může svádět k závěru, že ke svěřeni musí dojít v domácnosti, provozovně nebo jiném podobném místě, ke svěřeni samotnému může dojít prakticky kdekoliv. Pokud by výklad dospěl k závěru, že ke svěřeni musí dojít na jednom z uvedených míst, v řadě situací by to mohlo vést k absurdnímu závěru, že povinnosti společně a nerozdílně hradit škodu dle § 2923 o. z. by bylo možné se vyhnout například tak, že ke svěřeni by došlo před provozovnou. Důležité je tedy to, že výkon svěřené činnosti se odehrává v domácnosti, provozovně či na jiném podobném místě, nikoliv na jakém místě k jejímu svěřeni došlo. Kriticky lze poznamenat, že zákonodárce mohl zvolit přiléhavější formulaci - kupř. svěří určitou činnost, jež má být vykonávána v domácnosti, provozovně či na jiném podobném místě.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2011, č. j. 5 As 57/2010 – 79.

3.2 Nebezpečné vlastnosti

Občanský zákoník žádnou legální definici nebezpečných vlastností neobsahuje a to navzdory tomu, že se jedná o ústřední pojem, který je nezbytné definovat, pokud má být § 2923 o. z. v praxi využíván. Zákonodárce se tedy rozhodl přenechat definici právní praxi a nikterak nepřibližuje, na rozdíl od svých předchůdců, význam tohoto pojmu. Úvodem této kapitoly lze konstatovat, že v podstatě každý z nás je v určitém ohledu osobou nebezpečných vlastností. Pokud totiž za ony nebezpečné vlastnosti lze považovat takové vlastnosti, v jejichž důsledku může dojít ke vzniku škody, pak každý z nás disponuje alespoň jednou takovou vlastností. Každý z nás např. disponuje určitou silou, určitou neopatrností atd. Takto extenzivní výklad je samozřejmě nepřijatelný. Lze tedy rozlišit nebezpečné vlastnosti v širším pojetí, kdy touto vlastností je jakákoliv lidská vlastnost, v jejímž důsledku může dojít ke vzniku škody, a v užším pojetí, kdy na mysli se mají ty nebezpečné vlastnosti ve smyslu § 2923 o. z.

Samotný pojem vlastnost ve smyslu tohoto ustanovení je třeba chápat širěji, tedy jako prakticky kterýkoliv znak odlišující člověka od jiného (obdobně široce chápe pojem vlastnost kupř. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který používá termín „*zvláštní vlastnost*“ ve spojení s pachatelem trestného činu, kdy za pachatele se zvláštní vlastností považuje například matku novorozeného dítěte nebo dlužníka).

Jak již bylo výše uvedeno, zákonodárce neuvádí (kupř. pomocí demonstrativního výčtu), co se pod pojmem nebezpečné vlastnosti skrývá. Ani důvodová zpráva neposkytuje nejmenší náznak toho, co si pod tímto pojmem představit. Tento termín může být poněkud jasnější při pohledu na předešlou právní úpravu. Předpisem, který nejpodrobněji pojem nebezpečných vlastností rozvádí, je, nikdy nepřijatý, Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937. Ten považoval za osobu nebezpečných vlastností osobu nebezpečnou vlastnostmi tělesnými, duševními nebo mravními. Nicméně vzhledem k tomu, že vlastnostmi tohoto druhu disponuje každý z nás, musí být stanovena jejich určitá kvalita a intenzita, aby mohlo dojít k aplikaci § 2923 o. z., a nezůstalo pouze u širšího pojetí nebezpečných vlastností, tak jak bylo uvedeno na začátku této kapitoly. U osob nebezpečných vlastností musí tyto

vlastností dosahovat takové intenzity, aby se jednalo o zvýšený zdroj nebezpečí⁴⁶. Posouzení bude v každém konkrétním případě záviset na aplikační praxi, ve které se bude rozhodovat, zda tyto vlastnosti dosahují takové intenzity, že je lze považovat za nebezpečné vlastnosti ve smyslu § 2923 o. z. či nikoliv. Důležité je přitom mít na paměti § 13 o. z., který stanoví, že každý může očekávat, že jeho případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut, a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; pokud by se soud přece jen odchýlil, musí své rozhodnutí pečlivě zdůvodnit. Z toho mimo jiné vyplývá, že soudy by měly nebezpečné vlastnosti interpretovat jednotně a nemělo by docházet k tomu, že vlastnost, kterou soud za nebezpečnou ve smyslu § 2923 o. z. označí, jiný soud takto kvalifikovat odmítne. K těmto problémům však zřejmě bude docházet především v prvních letech po nabytí účinnosti občanského zákoníku. Ke sjednocení výkladu by měly přispívat především soudy vyšších stupňů. U Nejvyššího soudu bude však otázka minimálně několika let, než dojde k nápadu věcí, ve kterých bude užit § 2923 o.z. V návaznosti na to bude v této kapitole poskytnut konkrétnější nástin nebezpečných vlastností.

Při bližším určení nebezpečných vlastností se jako nejvhodnější jeví vyjít z dělení poskytnutého již zmíněným vládním návrhem občanského zákoníku z roku 1937. Ten nebezpečné vlastnosti rozlišil do tří okruhů, a sice nebezpečné vlastnosti tělesné, duševní a mravní. Zcela jistě nelze podat taxativní výčet jednotlivých nebezpečných vlastností a toto téma tak vyčerpat. Výklad bude tedy zaměřen na ty nejznámější a na případné praktické problémy, které v jejich případě při aplikaci § 2923 o. z. mohou nastat.

Je třeba zdůraznit, že musí být vždy zachována příčinná souvislost mezi způsobenou škodou a nebezpečnou vlastností. Pokud osoba nebezpečných vlastností způsobí škodu, ale ta nijak nesouvisí s touto nebezpečnou vlastností, pak se § 2923 o. z. neužije.

⁴⁶HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1598. ISBN 978-80-7400-287-8.

3.2.1 Nebezpečné vlastnosti tělesné

První skupinu tvoří nebezpečné vlastnosti tělesné. V souladu s předešlým výkladem půjde o takové tělesné vlastnosti, které jsou zvýšeným zdrojem nebezpečí vzniku škody. Aby ale nedošlo opět k příliš extenzivnímu výkladu, mělo by se jednat o vlastnosti, které se vyskytují jen u určité skupiny osob. Do této kategorie budou spadat především různé tělesné vady, které nejsou typické pro průměrného člověka, a jsou zvýšeným zdrojem nebezpečí. V návaznosti na předešlou kapitolu se výklad zaměřuje pouze na ty nejznámější.

Typickým příkladem se mohou jevit vady smyslových orgánů. Jednat se bude především o zrak a sluch, protože především jejich prostřednictvím člověk vnímá své okolí. Zvláště poruchy zraku mohou značně zvyšovat riziko vzniku škody. Mezi ty nejčastější poruchy zraku patří refrakční vady v podobě krátkozrakosti, dalekozrakosti či astigmatismu, dále poruchy akomodace jako je presbyopie (vetchozrakosti) a degenerativní onemocnění v podobě glaukomu (zelený zákal), katarakty (šedý zákal) a odchlípení sítnice. Mezi ty nejzávažnější pak patří slabozrakost a slepota.

Krátkozrakost je vadou zraku, při které člověk nevidí ostře na dálku (hlavním příznakem krátkozrakosti je mlhavé vidění do dálky⁴⁷), naproti tomu u dalekozrakosti člověku vzniká problém u předmětů v bližší vzdálenosti. Při astigmatismu dochází v důsledku chybného nebo zdeformovaného zakřivení rohovky k neostrému vidění jak na blízko, tak na dálku (tzv. mlhavější vidění⁴⁸). K presbyopii (vetchozrakosti) dochází vlivem stárnutí čočky a má za následek rozmazané vidění na blízko. Všechny tyto uvedené vady lze odstranit pomocí operace nebo nošením brýlí či kontaktních čoček. Jak bude uvedeno dále, při posledním z uvedených řešení očních vad může vzniknout problém z hlediska aplikace § 2923 o. z., kdy projevy vady přetrvávají, pokud nejsou brýle nebo čočky nasazené. Kritériem z hlediska aplikace § 2923 o. z. je intenzita vady, kdy u těch nejméně závažných případů se riziko vzniku škody prakticky nezvyšuje s ohledem na zanedbatelný rozdíl oproti

⁴⁷ ROZSÍVAL, Pavel a kolektiv. *Oční lékařství*. 2. přepracované vydání. Praha: Galén, 2017. s. 67. ISBN 978-80-7492-316-6.

⁴⁸ ROZSÍVAL, Pavel a kolektiv. *Oční lékařství*. 2. přepracované vydání. Praha: Galén, 2017. s. 67. ISBN 978-80-7492-316-6.

zdravému jedinci. Pokud se ale bude jednat o osobu, u které oční vada je natolik závažná, že v případě, kdy není nijak řešena, podstatným způsobem omezuje vnímání okolí a vytváří v určitých situacích zvýšené nebezpečí pro okolí, pak se dle mého názoru jedná o nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z.

Pozornost je nutno věnovat problému, který může při aplikaci § 2923 o. z., u refrakčních vad nastat. Jak již bylo uvedeno, mohou tyto vady v určité své fázi znamenat při některých činnostech zvýšené riziko nebezpečí vzniku škody. Příkladem může být řízení automobilu, kdy silně krátkozraká osoba bez brýlí vidí jasně jen na malou vzdálenost. Pokud tato osoba přesto usedne za volant, vystaví sebe ale především i okolí vysokému riziku vzniku škody. Těžiště problému ovšem spočívá v něčem jiném, a sice v tom, že tato vada může být eliminována použitím brýlí či kontaktních čoček. V tomto případě sice osoba stále trpí oční vadou, která je nebezpečnou vlastností ve smyslu § 2923 o. z., ale tato vada se nijak neprojevuje, je přítomná pouze v určité latentní podobě. Lze pak spravedlivě požadovat náhradu škody například po tom, kdo této osobě svěřil řízení automobilu v domnění, že osoba bude mít po celou dobu nasazené brýle, zatímco tato osoba pak díky své vadě zraku způsobí dopravní nehodu, protože si brýle nenasadila? Pokud bychom dospěli k závěru, že i v těchto případech ten, kdo osobě nebezpečných vlastností, svěřil řízení automobilu, bude mít povinnost společně a nerozdílně s ní nahradit škodu, kterou skrz svou nebezpečnou povahu způsobí, mohlo by se jednat v mnoha případech o závěr velmi tvrdý. Určitým korektivem v těchto situacích bude to, že ke škodě by muselo dojít v domácnosti, provozovně či na jiném podobném místě, což zvláště u řízení automobilu nebude zřejmě časté (daleko lépe si lze představit různé stavební stroje jako např. bagr). Navíc ten, kdo osobě nebezpečných vlastností činnost svěřil, by měl na těchto místech mít možnost tuto osobu při této činnosti kontrolovat. Dále vzhledem k tomu, že v případě § 2923 o. z. se jedná o odpovědnost subjektivní, mohla by se osoba svěřující činnost zprostit povinnosti hradit škodu s poukazem na nedostatek zavinění. Tak tomu bude například, pokud této osobě bude známé, že člověk, jemuž činnost svěřuje, nosí svědomitě celý život brýle, obtížně pak lze hovořit o její nedbalosti. Naproti tomu, pokud bude vědět, že ten, komu svěřuje činnost je „lajdák“, který často brýle nenosí, vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům osoba mohla a měla vědět, že v důsledku svěřením činnosti dojde ke škodě.

V případech ve kterých by i přesto aplikace § 2923 o. z. vedla k příliš tvrdým závěrům by bylo namístež užít § 2915 odst. 2 o. z. Soud tak může rozhodnout, že škůdci nahradí škodu podle své účasti na škodlivém následku. Jednalo by se o důvod zvláštního zřetele hodný. Na místě by mohlo být i užití moderačního práva soudu podle § 2953 o. z.

Druhou skupinou častých očních vad jsou degenerativní onemocnění známé jako zelený zákal (glaukom), šedý zákal (senilní katarakta) a odchlípení sítnice.

Pro zjednodušení se dále nebudu zabývat klasifikací glaukomu - stručně lze uvést, že glaukom lze rozdělit do čtyř základních skupin a to glaukom vývojový, primární glaukom s otevřeným úhlem, primární glaukom s uzavřeným úhlem a sekundární glaukom⁴⁹. Zelený zákal se v pozdější fázi může projevat výpady zorného pole, poruchou periferního vidění, rozmazanými okraji zorného pole, sníženou zrakovou ostrostí (i když nutno říct, že ne u všech typů glaukomu - právě ale tyto příznaky mohou být nebezpečnou vlastností ve smyslu § 2923 o.z.). Šedý zákal způsobuje rozostřené a zamžené vidění, citlivost na silnější světlo a na oslnění, někdy také zdvojené vidění, zkreslený obraz pozorovaného předmětu.

Odchlípení sítnice má za následek výpadky v zorném poli. Pacient odchlípení sítnice vnímá totiž jako zvětšující se clonu, která se nejdříve objevuje na periférii a postupuje k centru⁵⁰. Dalším příznakem jsou tzv. fosgeny (světelné záblesky). Tyto zrakové vady (zelený a šedý zákal) jsou odstranitelné pouze pomocí operace (s výjimkou některých druhů začínajícího zeleného zákalu). Vzhledem k tomu, o jak závažné vady zraku se jedná (mohou vést až ke slepotě), zvláště ve svých pozdějších fázích mohou zásadně přispívat ke zvýšení rizika vzniku škody. Stejně jako u výše uvedených refrakčních vad se výše rizika vzniku škody bude odvíjet od jejich stádia. Ve stádiu, kdy mohou mít díky svým příznakům značný dopad na schopnost jedince vnímat okolí, se bude jednat o nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z.

⁴⁹ ROZSÍVAL, Pavel a kolektiv. *Oční lékařství*. 2. přepracované vydání. Praha: Galén, 2017. s. 168. ISBN 978-80-7492-316-6.

⁵⁰ ROZSÍVAL, Pavel a kolektiv. *Oční lékařství*. 2. přepracované vydání. Praha: Galén, 2017. s. 149. ISBN 978-80-7492-316-6.

Stejně jako u refrakčních vad zde tedy bude důležitým faktorem pro aplikaci § 2923 o. z. stádium vady. Pokud někdo svěří osobě, která má pokročilý šedý zákal, činnost, při které je potřeba bezvadného zraku, pak je zcela adekvátní, pokud s touto osobou bude solidárně odpovídat v případě, že díky této oční vadě došlo ke vzniku škody.

Mezi těžká zraková postižení bývá řazena nevidomost a slabozrakost. Jejich třídění vypracovala Mezinárodní zdravotnická organizace (WHO) v Mezinárodní statistické klasifikaci nemocí a přidružených zdravotních problémů⁵¹. Termín slabozrakost byl postupně (od roku 2009) nahrazen kategoriemi 1 a 2 (viz dále). Kategorií je celkem pět. První dvě kategorie (do roku 2009 obě charakterizovaly slabozrakost) jsou středně těžká zraková vada a těžká zraková vada 2. Následující tři kategorie jsou slepota 3, slepota 4 a slepota 5. Klasifikace těchto skupin probíhá podle zrakové ostrosti, kdy nejzávažnější poruchou jsou kategorie 4 a kategorie 5. Při slepotě řazené do kategorie 4 se zrak osoby omezuje pouze na vnímání světla. V případě kategorie 5 pak nedochází ani k vnímání světla⁵².

Je tedy jasné, že u těchto nejzávažnějších kategorií očních vad jsou činnosti, u kterých je naprosto vyloučené, aby je vykonávala takto handicapovaná osoba - kupř. řízení vysokozdvížného vozíku ve skladu. Pokud by tedy někdo požádal slepého kategorie 4, který je schopen vnímat pouze světlo, aby mu v jeho provozovně - např. skladu, s vozíkem zacouval, a slepý by způsobil škodu, není pochyb, že tuto škodu způsobil právě skrz svou nebezpečnou povahu a nastupuje povinnost k náhradě dle § 2923 o. z. (nicméně otázkou by bylo, zda spíše neužít § 2914 o. z.).

U sluchových vad bude nejučelnější vycházet z klasifikace sluchových vad WHO podle velikosti ztráty sluchu. Stranou bude ponecháno dělení sluchových vad kupř. na převodní a percepční vady - důležitý je výsledek těchto vad a tedy, jaká je velikost ztráty sluchu. Pro větší přehlednost bude klasifikace znázorněna pomocí

⁵¹ Srov. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: obsahová aktualizace k 1. 1. 2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky, 2017, s. 312. ISBN: 978-80-7472-168-7. Dostupné na: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn>.

⁵² Tamtéž s. 312.

tabulky. Stav sluchu je posuzován podle ztráty v decibelech, které jsou měřeny pomocí audiometrie⁵³.

Tab. 1 Klasifikace sluchových vad podle WHO⁵⁴

Velikost ztráty sluchu podle WHO	Název kategorie ztráty sluchu
0-25 dB	Normální sluch
26-40 dB	Lehké poškození sluchu
41-60 dB	Střední poškození sluchu
61-80 dB	Těžké poškození sluchu
81 dB a více	Velmi těžké poškození sluchu až hluchota

Pro úplnost lze dodat, že za stav praktické hluchoty „*se považuje stav sluchu přesahující ztráty 90 dB*“⁵⁵. Zvýšeným zdrojem nebezpečí může být ale již těžké poškození sluchu a velmi těžké poškození sluchu (které nedosahuje intenzity praktické hluchoty). V těchto případech „*se objevuje jen velmi špatná, nebo žádná reakce na mluvenou řeč či hlasitější zvuky, jako jsou zvuk vysavače, hudba z reproduktoru apod.*“⁵⁶ Je tedy do značné míry omezena možnost reakce jedince na podněty z jeho okolí nebo na pokyny jiných osob. Tím pádem jsou tedy i sníženy schopnosti reagovat v situacích, při kterých může dojít ke vzniku škody. Kupříkladu osoba trpící těžkým poškozením sluchu nebude reagovat na upozornění, že ve chvíli, kdy nese horký čaj, za ní stojí jiná osoba a tu může při náhlém otočení opařit.

Středně těžké a těžké poškození sluchu lze kompenzovat a to pomocí sluchadel (někdy označována též jako naslouchadla). Těžké poškození až hluchotu pak pomocí kochleárních a kmenových implantátů. V případě implantátů, je ale výsledek závislý na mnoha faktorech, kdy výsledky jsou značně individuální⁵⁷, nelze

⁵³ HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2012, s. 14. ISBN 978-80-262-0084-0.

⁵⁴ http://www.who.int/pbd/deafness/hearing_impairment_grades/en/ [online]

⁵⁵ HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2012, s. 14. ISBN 978-80-262-0084-0.

⁵⁶ Tamtéž s. 14.

⁵⁷ HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2012, s. 104. ISBN 978-80-262-0084-0.

tedy automaticky předpokládat, že po jejich zavedení je vada sluchu odstraněna. V jejich případě mohou tedy problémy se sluchem dále přetrvávat a dále tak bude trvat zvýšené riziko vzniku škody.

U sluchadel může vzniknout stejný problém jako v případě refrakčních vad zraku a nošení brýlí (vzhledem k tomu, že kochleární a kmenové implantáty jsou zaváděny operačním zásahem, není třeba u nich tento problém řešit). I zde by mělo platit to, že právě s ohledem na vymezený prostor jako je útulek, domácnost, provozovna či obdobné místo, měla by mít osoba, která v případě škody solidárně odpovídá s osobou nebezpečných vlastností, možnost kontroly takové osoby a případné možnosti zabránit vzniku škody. Popřípadě je též možné aplikovat § 2915 o.z. Důležitou roli zde bude taktéž hrát zavinění osoby svěřující činnost.

I u ostatních smyslů (hmat, chuť, čich) lze předpokládat, že se budou objevovat případy, kdy dojde ke škodě v důsledku jejich poruchy a tedy se bude jednat o nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z. Výklad je zaměřen především na vady zraku a sluchu, které lze označit za nejčastější.

Další skupinou, kterou lze zařadit mezi nebezpečné vlastnosti tělesné, jsou infekční neboli nakažlivé nemoci⁵⁸.

Na infekční nemoc lze jako na nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z. nahlížet ze dvou úhlů pohledu. Za první nemoc sama o sobě je nebezpečnou vlastností, kdy příznaky této nemoci mohou být různé a v jejím důsledku může docházet k rozdílné funkci organismu jako takového. Osoba pak např. může kolabovat, nebude schopna ovládat své jednání jako zdravý jedinec. Na druhé straně nebezpečí spočívá právě v tom, že nakažená osoba může být přenašečem nemoci, tedy zjednodušeně řečeno, může nakazit jiné.

Co se prvního pojetí týče, nemoc jako nebezpečná vlastnost spočívá v tom, že díky jejím projevům osoba není schopna plně kontrolovat své jednání, popř. činnost

⁵⁸RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit EheG, KSchG, MRG, WGG, WEG 2002, BTVG, HeizKG, IPRG, EVÜ in zwei Bänden mit Ergänzungsband. 2. Band/Teil 2a: §§ 1293 - 1312*. 3. vydání. Vídeň: Manzsche Verlags, 2004. s. 56. ISBN 978-3-214-04444-2.

jejího organismu je odchýlena od normálu. Například osoba v důsledku infekčního onemocnění zkolabuje a způsobí tím škodu.

V druhém případě nebezpečnost spočívá v tom, že „*charakteristickou vlastností většiny původců infekčních nemocí je schopnost být přenesen z člověka na člověka*”⁵⁹. Tedy v tzv. „*nakažlivosti*” jedince, který může jinému jejím přenesením způsobit zdravotní následky - tedy újmu na zdraví. V rámci § 2923 o.z. přichází v úvahu pouze antroponózy u kterých je zdrojem nákazou člověk. Stranou pak zůstávají zoonózy (kdy zdrojem nákazy je živočich) a sapronózy (zdrojem nákazy je neživý substrát).

Jako příklad lze uvést člověka, který je nakažen břišním tyfem, a přesto mu někdo svěří činnost v kuchyni. Ten se pak při neopatrné manipulaci s nožem řízne a krví infikuje potraviny. Následně je nakažen ten, kdo potravinu pozře.

Přenos původce nákazy se může odehrávat přímo (kontaktem - např. kontaktem, polibkem, sexuálním stykem, kontaminovanými rukama) nebo nepřímo, kdy se tak odehrává polknutím vehikula (tj. kontaminované vody či potravin - alimentární nákazy), vdechnutím původce v aerosolu či prachu (vzdušné nákazy), prostřednictvím členovců (transmisivní nákazy) nebo zraněním či zdravotnickou manipulací kontaminovanými předměty (krevní nákazy) a z kontaminovaných předmětů přicházejících do styku s povrchem těla⁶⁰.

Je otázka, zda osoba solidárně odpovědná dle § 2923 o. z. by měla odpovídat v případě všech druhů přenosů. Sporu by nemělo být o odpovědnosti při přímém přenosu. Problém dle mého názoru nastává v případě transmisivní nákazy, krevní nákazy a v případě kontaminovaných předmětu, které přicházejí do styku s povrchem těla.

Předpoklad, který bude vystupovat při aplikaci § 2923 o. z. v případě infekčních nemocí do popředí, je vědomost o nebezpečné vlastnosti - infekční

⁵⁹ ROZSYPAL, Hanuš. *Základy infekčního lékařství*. Praha: Karolinum, 2015, s. 13. ISBN 978-80-246-2932-2.

⁶⁰ ROZSYPAL, Hanuš. *Základy infekčního lékařství*. Praha: Karolinum, 2015, s. 13. ISBN 978-80-246-2932-2.

nemoci. To může být v řadě případů značně složité. Otázkou vědomosti o nebezpečných vlastnostech podrobněji v kapitole 3.3.

Nebezpečnými vlastnostmi tělesnými ve smyslu § 2923 o. z. budou jistě i jiná onemocnění než ta infekční. U nich bude taktéž třeba zkoumat jejich příznaky a na základě toho uvážit, zda se o nebezpečnou vlastnost jedná či nikoliv. Například jako o nebezpečné vlastnosti tělesné by bylo možné uvažovat o cukrovce.

Dalším zcela specifickým případem onemocnění, které bylo, jako nebezpečná vlastnost, označováno již v právnické literatuře z první republiky je epilepsie, někdy taky známá pod názvem padoucnice. „*Epilepsie je záchvatového onemocnění centrálního nervového systému*”⁶¹. Typickým příznakem této poruchy jsou záchvaty. Ty „*mohou být generalizované nebo ložiskové, které se mohou druhotně různě rozšiřovat do dalších oblastí mozku, pak jsou komplexní*”⁶². Dalším typem je velký záchvat (Grand mal), který z pohledu laické veřejnosti je právě pro epilepsii nejvíce typický.

Počátkem velkého záchvatu je náhlá úplná ztráta vědomí, v jejímž důsledku dochází k prudkému pádu. Poté následuje fáze tonických křečí (celková ztuhlost těla, obloukovitěprohnutí trupu). Po té (zhruba 20-40 sekund) následuje fáze klonická. Ta se projevuje rychlými symetrickými svalovými záškuby. „*Postižený se zmítá, tluče hlavou o zem, objevuje se hlučné dýchání, dochází k pokousání, k pomočení, pokálení a z úst vytéká pěna (tato fáze může trvat 60 až 120 sekund)*”⁶³. Po záchvatu bezvědomí přechází do hlubokého spánku. Po té, co jedinec nabude vědomí je zmatený, časté jsou i případy agresivity, ze záchvatu si nic nepamatuje (má na něj úplnou amnézii)⁶⁴. Sedláček jako příklad uvádí případ, kdy někdo zaměstnává domácí pomocnici, která dostane záchvat a při něm rozbije drahocennou vázu⁶⁵.

⁶¹ PFEIFFER, Jan. *Neurologie v rehabilitaci pro studium a praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2007, s. 279. ISBN 978-80-247-1135-5.

⁶² Tamtéž s. 279.

⁶³ Tamtéž s. 279.

⁶⁴ Tamtéž s. 280.

⁶⁵ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kolektiv. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1937, s. 857.

Dalším typem záchvatu je petit mal nazývaný též jako malý záchvat nebo generalizovaný. V jeho rámci dochází ke krátké ztrátě vědomí, v délce zhruba 5 až 15 sekund.

Posledním z uvedených typů záchvatů jsou parciální záchvaty, které vždy postihují některý z mozkových laloků. Častým jevem je, že tyto záchvaty přecházejí ve velký křečovitý záchvat (grand mal). Lze je dělit podle laloku, ve kterém mají ohnisko. Podle počtu laloků se jedná tedy o čtyři ohniska, ze kterých záchvat pochází.

Za prvé se jedná o případy, kdy ohniskem je temporální (označovaný též jako spánkový) lalok. Pro tento případ jsou typické, vedle dalších, stavy označované jako dreamy state a derealizace. Při dreamy state osoba prožívá realitu jako ve snu, při derealizaci se zdá osobě vše neskutečné - tyto stavy jsou si značně podobné. Dále se mohou dostavit sluchové halucinace, pocity strachu, hrůzy, úzkosti a nutkání útěku nebo útočnosti. Záchvat může provázen např. i posunováním předmětů⁶⁶. Právě při onom nutkání k útočnosti může dojít ke zvýšenému nebezpečí vzniku škody. Stejně tak často může zřejmě dojít ke vzniku škody v případě doprovodného jevu, kterým je posunování předmětů.

Lalokem, který je častým původem epileptických příznaků u dospělých osob je frontální lalok (tzv. čelní lalok). Případem epileptického záchvatu, který má původ ve frontálním laloku je i Jacksonova epilepsie, při níž nedochází k poruše vědomí (vědomí je zachováno). Projevem jsou mimovolní klonické kontrakce⁶⁷. „*Jedná se o opakované svalové záškuby, střídání napětí a uvolnění svalů*”⁶⁸. Jako senzitivní Jacksonova epilepsie se projevuje i ohnisko v parietálním laloku (označovaný též jako temenní lalok). Otázkou je, zda je možné i zde uplatnit Sedláčkův případ s rozbitou vázou. Tyto svalové kontrakce jsou spíše slabší povahy, nicméně nelze vyloučit, že i v jejich důsledku může dojít ke ztrátě ovladatelnosti.

⁶⁶ PFEIFFER, Jan. *Neurologie v rehabilitaci pro studium a praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2007, s. 281. ISBN 978-80-247-1135-5.

⁶⁷ PFEIFFER, Jan. *Neurologie v rehabilitaci pro studium a praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2007, s. 279. ISBN 978-80-247-1135-5.

⁶⁸ LUKÁŠ, Karel, ŽÁK, Aleš a kolektiv. *Chorobné znaky a příznaky: Diferenciální diagnostika*. 1. vydání. Praha: Grada, 2014, str. 392. ISBN 978-80-247-9012-1.

Posledním lalokem je okcipitální (týlní) lalok. Právě jeho prostřednictvím se vyvolává fotogenní epilepsie. Tento druh epilepsie je vyvolán přerušovaným světelným podnětem (blikavé světlo, televize). Při tomto záchvatu dochází ke křečím. Spíše než následek, v podobě křečí, je zajímavý jiný aspekt. Jedná se o to, že právě vzhledem k celkem jednoduchému spuštění záchvatu se zde může jednat o okolnost, která se přičítá poškozenému a může vést k poměrnému snížení náhrady škody ve smyslu § 2918 o. z., pokud svým neopatrným jednáním záchvat vyvolá.

Za stručnou zmínku stojí jistě i další záchvatová onemocnění, v jejichž důsledku se člověk stává zvýšeným zdrojem nebezpečí vzniku škody. Lze uvést např. záchvat závratí (Méniérův syndrom), při kterém dochází k silné závratí, kdy kolem postiženého se vše točí a při silném průběhu dokonce padá k zemi, protože neudrží rovnováhu. Dalším takovým onemocněním je narkolepsie. „*Při narkoleptických záchvatech nemocného postihuje nepřekonatelný krátkodobý spánek*”⁶⁹. Častým jevem v rámci narkolepsie je stav prodloužené spavosti. V důsledku nepřekonatelné ospalosti postižení usínají, i když se spánku všemožně brání⁷⁰. Postižení jsou schopni usnout i při velmi nevhodných situacích kupř. při rozhovoru nebo při jídle.

Zajímavou otázkou je, zda za nebezpečnou vlastnost tělesnou lze považovat obecně dosažení vysokého věku. Obecně je totiž stáří spojováno se zhoršením smyslového vnímání, dochází k psychickým změnám, které jsou někdy obdobné jako u osob duševně nemocných⁷¹. Dle mého názoru však vždy budou nebezpečnou vlastností ve smyslu § 2923 o. z. právě jednotlivé zdravotní poruchy, kterými osoba trpí, nikoliv stáří celkově. Důvodem je především to, že u každého se stáří projevuje odlišným způsobem.

Konečně lze uvést, že nebezpečnou vlastností tělesnou je i stav opilosti - intoxikace, kdy jsou obecně známé účinky alkoholu na organismus člověka, především na jeho motorické funkce a smyslové orgány. Stejně tak by ale bylo

⁶⁹ PFEIFFER, Jan. *Neurologie v rehabilitaci pro studium a praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2007, s. 294. ISBN 978-80-247-1135-5.

⁷⁰ PFEIFFER, Jan. *Neurologie v rehabilitaci pro studium a praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2007, s. 279. ISBN 978-80-247-1135-5.

⁷¹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní právo hmotné*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 174. ISBN 978-80-7478-616-7.

možné setkat se i s řazením mezi nebezpečné vlastnosti duševní s ohledem na účinky, která má na vědomí člověka (například v MKN 10 je akutní intoxikace řazena mezi duševní poruchy⁷²). Ovládací schopnosti jedince jsou tedy sniženy. Při určité hladině v alkoholu v krvi je typické agresivní jednání. Stav intoxikace může být způsoben i dalšími psychotropními látkami - typicky drogami.

Příkladem lze uvést dva přátele vracející se z hospody, přičemž jeden z nich je silně podnapilý. První (střízlivý) vyzve svého opilého kamaráda, ať u něj přespí (tím mu poskytne útulek). Po příchodu do bytového domu se však opilý kamarád, chová v důsledku své opilosti značně agresivně a poškodí zařízení domu. Na místě by bylo aplikovat § 2923 o. z., protože prve uvedený o nebezpečné vlastnosti (opilosti) svého kamaráda věděl a poskytnul mu útulek bez jeho nutné potřeby.

3.2.2 Nebezpečné vlastnosti duševní

V případě nebezpečných vlastností duševních se bude jednat o případy, kdy člověk je zvýšeným zdrojem nebezpečí právě pro nějakou svou duševní odchylku - typicky duševní nemoc. Právě osoby trpící duševní poruchou jsou mnohdy vnímány společností jako osoby nebezpečné. Je třeba se však zabývat otázkou, které konkrétní duševní poruchy lze chápat jako nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z. Stejně jako v kapitole předešlé ani zde nemůže být podán vyčerpávající výčet všech nebezpečných duševních vlastností. Výklad bude opět zaměřen pouze na ty nejznámější a nejčastější z nich⁷³, přičemž vycházeno bude především z desáté revize Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů aktualizované k datu 1. 1. 2018, zkráceně označované jako MKN - 10.

Jako nejdůležitější duševní porucha bývá označována schizofrenie⁷⁴. Schizofrenii lze charakterizovat jako „*mnohotvárné duševní onemocnění, které mění významně prožívání, chování i postoj ke skutečnosti. Představuje celou skupinu*

⁷²Srov. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: obsahová aktualizace k 1. 1. 2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky, 2017, s. 199. ISBN: 978-80-7472-168-7. Dostupné na: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn>.

⁷³srov. s. 72 Zdravotnické ročenky České republiky 2016, dostupné online na <https://www.uzis.cz/publikace/zdravotnicka-rocenka-ceske-republiky-2016>.

⁷⁴ MIŇHOVÁ, Jana. *Psychopatologie pro právníky*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 94. ISBN 80-86898-70-9.

forem s pestrými příznaky, které zahrnují různou měrou narušené vnímání, myšlení, emoce, motivaci i chování ⁷⁵.

Obecně mezi hlavní příznaky schizofrenie patří poruchy myšlení, vnímání a jednání. U nemocného dochází k hlubokému pocitu odcizení vlastního prožívání a dějů kolem sebe⁷⁶. Konkrétní příznaky jsou pak určeny formou schizofrenie. Aby bylo možné stanovit, zda schizofrenie obecně, nebo jen některé její formy, mohou být nebezpečnou vlastností ve smyslu § 2923 o. z., je třeba se jednotlivými formami dále podrobněji zabývat.

První formou je simplexní schizofrenie. Projevem tohoto druhu schizofrenie je ztráta zájmů, úpadek vůle, zlostejnění, zahloubání se do sebe, apatie či oploštění emotivity. V důsledku toho dochází k poklesu sociální, studijní nebo pracovní výkonnosti⁷⁷. K výskytu halucinací nebo bludů u tohoto typu nedochází⁷⁸. U nemocného tedy dochází k určité apatii vůči okolí a uzavírá se sám do sebe. Tyto projevy jen těžko lze považovat za zvýšený zdroj nebezpečí vzniku škody.

Další formou (a formou nejčastější) je schizofrenie paranoidní. Jejím typickým příznakem jsou bludy a halucinace (především sluchové) - pronásledování, zvláštní posláni, varující nebo příkazující⁷⁹. O jejich realnosti je pacient nevyvratitelně přesvědčený⁸⁰. Pacient například slyší hlasy, které komentují jeho chování a myšlenky. Právě díky bludům a halucinacím, které pacient považuje neomylně za realitu, je takový pacient velmi nebezpečný. Je totiž schopný se na jejich základě dopustit i tak závažného protiprávního jednání jako je vražda.

⁷⁵ OREL, Miroslav a kolektiv. *Psychopatologie*. 1. vydání. Praha: Grada, 2012, s. 114. ISBN 978-80-247-3737-9.

⁷⁶ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 227. ISBN 80-72621-40-8.

⁷⁷ SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 1996, s. 161. ISBN 80-85800-33-0,

⁷⁸ MIŇHOVÁ, Jana. *Psychopatologie pro právníky*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 95. ISBN 80-86898-70-9.

⁷⁹ SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 1996, s. 157. ISBN 80-85800-33-0.

⁸⁰ MIŇHOVÁ, Jana. *Psychopatologie pro právníky*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 95. ISBN 80-86898-70-9.

Jako příklad toho, jak závažné následky může mít jednání pacienta prožívajícího halucinace v rámci paranoidní schizofrenie lze uvést případ uveřejněný v roce 2013 v odborném časopise Česká a slovenská psychiatrie⁸¹.

Obviněný byl stíhán pro zvlášť závažný zločin vraždy podle § 140 odst. 1, 3, písm. i) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Toho se měl dopustit tím, že usmrtil svého spolubydlícího na ubytovně. K celé události došlo tak, že spolubydlící přišel na ubytovnu a ve chvíli, kdy obviněný uslyšel, že strká klíče do zámku, vstal, otevřel dveře a nastříkal spolubydlícímu do očí slzný plyn. Po té ho zneškodnil kopem do hlavy a spolubydlící se ocitl na zemi. Snažil se zvednout a pacient na to zareagoval tak, že vyskočil a kolenem dopadnul na jeho krk a to celkem třikrát. Po té došel pro nůž a poškozeného zezadu bodnul do krku a do spánku. Poškozený se i přesto pokusil znovu vstát a proto mu obviněný nastříkal do obličeje deodorant, nasypal mu na něj kávu a polil ho vařící vodou. Následně ho ještě několikrát bodnul, vylil mu jar do úst a bodl ho nůžkami do očí. Nakonec poškozeného kopl do rozkroku. Po celém incidentu se převlékl, pustil si hudbu do sluchátek a odešel z pokoje.

Takto brutální útok odůvodnil tím, že pracoval pro CIA a měl vidění, že poškozený mu chce vpíchnout AIDS, protože byl členem teroristického gangu, který ho chce zničit. Během útoku měl ale následně i vidění, že poškozený je komunistické gestapo. Celou událost si natočil na mobilní telefon pro potřeby policie a CIA. Necítil žádnou vinu, celý čin bral jako adekvátní obranu.

Je tedy zřejmé, že v případech, kdy pacient trpící paranoidní schizofrenií prožívá bludy, jsou jeho představy o realitě natolik zkreslené, že jeho jednání může mít fatální následky jak pro majetek jiných osob, tak i jejich zdraví. Lze pak učinit závěr, že škoda jimi způsobená v takovém stavu je v příčinné souvislosti s touto duševní poruchou, kterou lze považovat za nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z.

V pořadí třetí formou je hebefrenní schizofrenie. Při ní „*se pacient často chová manýrovaně, strojeně mluví, nápadně a nepřiléhavě se projevuje i v*

⁸¹ ŽUKOV, Ilja, PTÁČEK, Radek, FISCHER, Slavomil. Selhání psychiatrické ochranné léčby - vraždící pacient s diagnózou paranoidní schizofrenie. *Česká a slovenská psychiatrie*. Praha: Galén. 2013, 109 (5), 239-245. ISSN 1212-0383.

ustrojení”⁸². Miňhová jako její projev uvádí „*klackovité chování*”⁸³. Jedná se o trefný termín, protože tento druh schizofrenie může připomínat bouřlivě probíhající pubertu⁸⁴. Tyto vlastnosti zřejmě nelze považovat za nebezpečné ve smyslu § 2923 o. z., nicméně takto „*postižení jedinci mohou být zneužiti k disociálním aktivitám*”⁸⁵. Jako příklad jsou uváděny nepokoje v ulicích. Lze si ale představit běžnější případy takového zneužití. Je pak otázkou, zda jedinec takto jednající je přitom ovlivněn duševní poruchou. Přikláním se k názoru, že příčinná souvislost mezi nebezpečnou vlastností a vznikem škody, by zde byla zachována. Jak ale ukazuje následující případ, osoba stížená touto duševní poruchou se může dopustit protiprávního jednání z vlastního popudu, aniž by k tomu byla vedena třetí osobou.

V případě, který se odehrál v roce 2012, se žena domluvila se svými známými, že několik dnů bude hlídat jejich děti. Ty pak ve svém domě vystavila kontaktu se svým dospělým synem trpícím právě hebefrenní schizofrenií. Mezi ním a matkou došlo k rozepři, kdy spouštěcím impulzem byla právě přítomnost dětí v domě. Tato rozepře vyústila v jeho násilné jednání, kdy nejdříve napadl matku a po té i děti, přičemž jednomu z dětí se nepodařilo z domu uprchnout a syn ho umlátil dřevěnou tyčí. Rodiče se pak následně úspěšně domáhali po matce schizofrenika náhrady nemajetkové újmy. Nejvyšší soud shledal v daném případě porušení prevenční povinnosti (viz kapitola 1.1.4)⁸⁶.

Čtvrtým typem je katatonní schizofrenie. U té lze dále rozlišit dvě formy a to stuporózní formu a produktivní formu. Stuporózní forma je charakteristická tím, že tělo a končetiny zůstávají v nastavených polohách - pacient leží na lůžku v nepohodlné pozici s fiktivní poduškou či stojí v bizarní pozici po mnoho hodin⁸⁷. Naopak produktivní forma je charakterizována tím, že u pacienta se objevuje neklid, bizarní pohyby, grimasování, vykřikování, pitvoření se. „*U obou případů je však*

⁸² RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 234. ISBN 80-72621-40-8.

⁸³ MIŇHOVÁ, Jana. *Psychopatologie pro právníky*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 95. ISBN 80-86898-70-9.

⁸⁴ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 76. ISBN 978-80-247-4332-5.

⁸⁵ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 76. ISBN 978-80-247-4332-5.

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 25 Cdo 755/2015.

⁸⁷ MIŇHOVÁ, Jana. *Psychopatologie pro právníky*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 95. ISBN 80-86898-70-9.

*třeba počítat s nebezpečnými impulzivními činy, kterým nepředchází žádné varování v podobě afektu nebo přípravy činu*⁸⁸. U stuporózní formy se pacient najednou může z nehybné polohy dopustit agresivního činu, u produktivní formy pacient často bez příčiny útočí⁸⁹. Lze uvést příklad, kdy „schizofrenik, který nehybně seděl v kuchyni, náhle vstal, vzal matce krájející zeleninu nůž, kterým jí probodl, a poté opět zaujal předchozí pozici - své jednání později vysvětlil tím, že ho to “jen napadlo”⁹⁰. Nelze pochybovat o tom, že v důsledku této duševní poruchy se člověk stává vysokým zdrojem nebezpečí, zvláště pokud poškozený má jen velmi omezenou možnost reakce v důsledku toho, že k útokům dochází bez předchozích náznaků. Pokud tedy někdo poskytne osobě stížené touto formou schizofrenie útulek ve smyslu § 2923 o. z., a po té pozve třetí osobu na návštěvu, kdy tato třetí osoba se přiblíží k osobě trpící katatonní schizofrenií, aniž by o této její poruše věděla, a následně utrpí újmu na zdraví, měla by nastoupit povinnost k náhradě újmy ve smyslu § 2923 o. z. toho, kdo útulek poskytl.

Poslední kategorie lze označit jako nediferencovaná schizofrenie. Při značné dávce zjednodušení lze hovořit o určité zbytkové kategorii, do které spadají onemocnění, které nelze zařadit do některého z uvedených typů, ale splňují obecná kritéria pro schizofrenii. Právě s ohledem na různost příznaků, které spadají do různých schizofrenních forem⁹¹ nelze provést alespoň částečnou paušalizaci a určit, zda celou tuto kategorii zařadit mezi nebezpečné vlastnosti ve smyslu § 2923 o.z.

Dalším duševní poruchou je bipolární afektivní porucha (dříve označována jako maniodepresivní psychóza). V jejím rámci dochází ke střídání manických a depresivních epizod. Podle Mezinárodní klasifikace nemocí se jediná manická nebo depresivní epizoda nepovažuje za bipolární poruchu⁹² - je tedy třeba dvě a více epizod, aby bylo možné diagnostikovat bipolární poruchu.

⁸⁸ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 76. ISBN 978-80-247-4332-5.

⁸⁹ MIŇHOVÁ, Jana. *Psychopatologie pro právníky*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 95. ISBN 80-86898-70-9.

⁹⁰ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 76. ISBN 978-80-247-4332-5.

⁹¹ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 76. ISBN 978-80-247-4332-5.

⁹² Srov. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: obsahová aktualizace k 1. 1. 2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky, 2017, s. 211. ISBN: 978-80-7472-168-7. Dostupné na: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn>.

Manická epizoda se projevuje povznesenou náladou pacienta. Je zvýšena celková aktivita pacienta (hyperaktivita), pacient rychle mluví, je roztržitý, rovněž je u něj snížena potřeba spánku. „Dochází ke ztrátě normálních sociálních zábran, sebevědomí je nadnesené, chování je lehkomyšlné a rizikové”⁹³. Důsledky rizikového jednání si jedinec neuvědomuje⁹⁴. Znamé jsou případy, kdy se v tomto stavu dopustil pacient výtržnosti, rvačky, ublížení na zdraví nebo jiné násilné trestné činnosti⁹⁵.

Kupříkladu v roce 2006 bylo pro nepřičetnost zastaveno trestní stíhání obviněného, který trpěl bipolární afektivní poruchou, a činu se dopustil v době, kdy u něho probíhala manická fáze. Jeho jednání spočívalo v tom, že na chodbě bytového domu nejdříve slovně napadl poškozenou a po té ji udeřil pěstí do obličeje. U té došlo k újmě na zdraví v podobě zhmoždění levé podočnicovékrajiny a levé tváře. Dále u poškozené došlo k psychické újmě, která si vyžádala její hospitalizaci na lůžku psychiatrického oddělení. Celý incident se opakoval po čtyřech měsících, kdy obviněný poškozenou napadl opět nejdříve pouze slovně a poté ji udeřil pěstí do obličeje, což mělo za následek újmu na zdraví v podobě otoku obou lícních krajin a přilehlých částí tváří a omezení hybnosti krční páteře⁹⁶.

V uvedeném případě osoba stížená manickou epizodou způsobila poškozené újmu na zdraví a psychickou újmu a to na chodbě bytového domu, kterou by bylo možné zahrnout pod pojem útulek ve smyslu § 2923 o. z. Pokud by jí útulek byl poskytnut bez její nutné potřeby, měl by solidární povinnost k náhradě škody i ten, kdo tento útulek poskytnul ve smyslu uvedeného ustanovení.

Na druhé straně dochází u pacienta k depresivním epizodám. Lze rozlišit mírnou, střední nebo těžkou. Primárním znakem je smutná nálada. Mezi další znaky patří ztráta zájmu a prožitku radosti, pokles energie a zvýšená únavnost. U pacienta se objevují pocity viny, výčitky a úvahy o sebevraždě (výčet příznaků není

⁹³ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 81. ISBN 978-80-247-4332-5.

⁹⁴ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 255. ISBN 80-72621-40-8.

⁹⁵ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 81. ISBN 978-80-247-4332-5.

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. 4 Tz 49/2007.

taxativní)⁹⁷. Z těchto znaků na první pohled není zřejmé, že by se v rámci této epizody pacient dopouštěl jednání v důsledku, kterého by vznikla škoda jiné osobě. Nicméně v rámci deprese může dojít nejen k sebevraždě osoby trpící duševní poruchou samotné, ale i k vraždám nejbližších - tzv. rozšířená sebevražda - kdy pacient chce tímto krokem uchránit nejbližší „od utrpení pozemského života“⁹⁸.

Naskýtá se pak situace, kdy někdo takto nemocné osobě, společně s jinou osobou, poskytne útulek a osoba stížená touto poruchou se pokusí o tzv. rozšířenou sebevraždu, která se nakonec nezdaří, ale obě osoby budou mít trvalé zdravotní následky. Je možné se domáhat na osobě, která vědomě poskytla osobě útulek, náhrady nemajetkové újmy? Příčinná souvislost mezi újmou a nebezpečnou vlastností bude zachována. Lze se také domnívat, že přímý škůdce nebude odpovědný za své jednání ve smyslu § 24 o. z. Osoba, která poskytla útulek, tak bude jediná, po které se poškozený bude moci úspěšně domáhat náhrady újmy. Dle mého názoru i na tento případ dopadá § 2923 o. z. Stejně tak by se v případě dokončené rozšířené sebevraždy, při které přímý škůdce – tedy pachatel vraždy – i poškozený umírá, mohli sekundární oběti domáhat náhrady nemajetkové újmy na osobě, která poskytla útulek.

Do kategorie nebezpečných vlastností duševních lze zařadit i poruchy sexuální preference.,,Tyto poruchy jsou charakterizovány sexuálními impulzy, fantaziemi nebo praktikami, které jsou neobvyklé, deviantní nebo bizarní“⁹⁹. Mezi poruchy sexuální preference se řadí fetišismus, exhibicionismus, voyeurismus, pedofilie a sadomasochismus. Nejedná se o výčet taxativní. Podle MKN - 10 lze rozoznat kategorii jiných sexuálních poruch kam je řazena např. nekrofilie, sexuální aktivity se zvířaty a další¹⁰⁰. Pro rozsáhlost problematiky se však budu zabývat pouze uvedenými pěti.

⁹⁷ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 260. ISBN 80-72621-40-8.

⁹⁸ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 82. ISBN 978-80-247-4332-5.

⁹⁹ SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 1996, s. 403. ISBN 80-85800-33-0.

¹⁰⁰ Srov. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: obsahová aktualizace k 1. 1. 2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky, 2017, s. 242. ISBN: 978-80-7472-168-7. Dostupné na: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn>.

Fetišismus spočívá v tom, že erotický zájem jedince je zaměřen pouze na určitý zástupný symbol sexuálního partnera (např. vlasy)¹⁰¹. Podle mezinárodní klasifikace nemocí se jedná o případy, kdy jako sexuální stimul slouží neživé předměty. V některých případech je fetišismus „*zcela bez srozumitelného vztahu k erotickému objektu (např. kožešiny, guma, igelit)*“¹⁰². Při exhibicionismu osobu uspokojuje obnažování genitálií na veřejnosti. Naopak při voyeurismu se osoba se ukájí při tajném sledování jiných osob při sexuálních nebo intimních aktivitách. Zřejmě nejznámější poruchou sexuální preference je pedofilie. „*Sexuální aktivita je zaměřena na děti, obvykle prepubertálního nebo časného pubertálního věku*“¹⁰³. Poslední poruchou z výše uvedených poruch je sadomasochismus. Ten lze dělit v závislosti na tom, vůči komu agresivita směřuje na sadismus (vůči třetí osobě) a masochismus (vůči vlastní osobě). Sadismus má tři základní formy. První formou je fetišistický sadismus, který má povahu intimní erotické záliby¹⁰⁴. Druhou formou agresivní sadismus. Takto postižený člověk agresivně napadá své oběti¹⁰⁵. Třetí formou je pseudopedagogický sadismus. Ten se projevuje potřebou dominovat, je kladen důraz na poslušnost a disciplínu.

I když se u poruch sexuální preference uznává „*omezená způsobilost zdržet se sexuálně motivovaného jednání*“¹⁰⁶, nelze bez dalšího všechny řadit mezi nebezpečné vlastnosti ve smyslu § 2923 o. z. U fetišismu zřejmě obecně nelze hovořit o tom, že taková osoba by byla zdrojem zvýšeného nebezpečí. Výjimkou může být vzácná forma zvaná pyrofilie, která spočívá ve fixaci na oheň (jedince sexuálně vzrušuje oheň). U těchto osob existuje riziko toho, že za účelem ukájení založí oheň. Naproti tomu u exhibicionismu lze teoreticky uvažovat o tom, že při obnažování genitálií na veřejnosti může u někoho potencionálně dojít k nemajetkové újmě i když zřejmě takové případy nebudou časté. „*Typický exhibicionista však*

¹⁰¹ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 336. ISBN 80-72621-40-8.

¹⁰² PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 179. ISBN 978-80-247-4332-5.

¹⁰³ SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 1996, s. 406. ISBN 80-85800-33-0.

¹⁰⁴ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 339. ISBN 80-72621-40-8.

¹⁰⁵ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 182. ISBN 978-80-247-4332-5.

¹⁰⁶ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 175. ISBN 978-80-247-4332-5.

nemá agresivní tendence a neatakuje děti”¹⁰⁷. Rovněž nezamýšlí bližší, intimní kontakt, ani k takovému kontaktu svědky nevybízí¹⁰⁸. Ke škodě by tedy dojít nemělo.

S jistou nadsázkou lze říci, že voyeurismus je neškodný a to v tom smyslu, že si jen těžko lze představit případ, při kterém by mohla být způsobena škoda v příčinné souvislosti s touto poruchou sexuální preference, tak aby bylo možné ji zařadit mezi nebezpečné vlastnosti ve smyslu § 2923 o. z. Naopak voajér nemá v úmyslu odhalit svoji přítomnost, ani realizovat sexuální kontakt se sledovanou osobou¹⁰⁹.

Pedofilie je nejčastější typ poruchy sexuální preference a zároveň typ poruchy sexuální preference, který bývá společností vnímán jako nejzavrženíhodnější. Je to z toho důvodu, že poškozenými jsou děti (navíc ve většině případů prepubertálního věku). Osobu poškozeného tak společnost považuje za bezbrannou a zranitelnou. Zřejmě i s ohledem na to u řady osob trpících touto poruchou bývají pedofilní tendence zcela popřeny a potlačeny, avšak v některých případech se jedinci toto nepodaří a pokusí se o realizaci svých představ¹¹⁰. Nutno připomenout, že i zde platí to, co bylo o poruchách sexuální preference řečeno obecně, že při nich dochází k podstatnému snížení ovládacích schopností¹¹¹. K pokusu o genitální spojení dochází výjimečně, ve většině případů dochází k uspokojení pomocí masturbace¹¹². I tak ale bude docházet u tak zranitelné kategorie poškozených jako jsou děti ke vzniku nemajetkové újmy. Melzer jako příklad užití § 2923 o. z. uvádí případ, kdy ředitel školy přijme jako učitele pedofila, a i přes vědomí o této jeho poruše sexuální preference, ho nechá samotného s dětmi, které následně zneužije¹¹³. „*Míra nebezpečnosti se zvyšuje tam, kde jde o jedince*

¹⁰⁷ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 180. ISBN 978-80-247-4332-5.

¹⁰⁸ SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 1996, s. 405. ISBN 80-85800-33-0.

¹⁰⁹ SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 1996, s. 406. ISBN 80-85800-33-0.

¹¹⁰ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 338. ISBN 80-72621-40-8.

¹¹¹ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 179. ISBN 978-80-247-4332-5.

¹¹² RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 338. ISBN 80-72621-40-8.

¹¹³ MELZER, Filip, 2015. Některé aktuální otázky náhrady škody - II. In: právníprostor.cz[online]. 4. 2. [cit. 9. 11. 2017]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/nekttere-aktualni-otazky-nahrady-skody-ii>.

psychopatické, mentálně retardované či soustavně zneužívající alkohol či jiné návykové psychotropní látky”¹¹⁴.

Poslední poruchou sexuální preference ve výše uvedeném výčtu je sadomasochismus. V závislosti na tom, zda subjekt sexuálně stimuluje násilí na jeho osobě nebo na jiném, se sadomasochismus dělí na sadismus a masochismus. Za nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z. bude třeba považovat především sadismus, právě z toho důvodu, že člověka trpícího masochismem stimuluje agresivita vůči jemu samotnému a škoda tedy bude vznikat jemu - osoba poškozeného a škůdce zde splývá. Naopak právě sadismus, u kterého „*předmětem erotického zájmu je agrese a hostilita k sexuálnímu objektu*”¹¹⁵ je za nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z. obecně nutno považovat.

Již výše bylo uvedeno, že první forma sadismu - fetišistický sadismus, má povahu erotické záliby. Tato forma může mít povahu fantazijní, která se projevuje literárními nebo výtvarnými produkcemi¹¹⁶. I když oběť fetišistický sadismus zpravidla neohrožuje, může své zájmy fetišistický sadista realizovat se svolným sexuálním partnerem¹¹⁷. V takovém případě nelze vyloučit případný vznik újmy. Nelze tedy a priori vyloučit, že se jedná o nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z. Pokud by osoba trpící fetišistickým sadismem způsobila újmu díky této své vlastnosti, pak se přikláním k názoru, že by tento případ měl spadat pod § 2923 o. z.

Druhou formou je sadismus pseudopedagogický. Jeho znakem je důraz na poslušnost a disciplínu - tendence dominovat- kdy pomocí nadměrného a samoučelného důrazu na poslušnost a disciplínu se subjekt trpící touto poruchou snaží docílit absolutní podřízenosti objektu¹¹⁸. Objekt je trýzněn jak po psychické,

¹¹⁴PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 181. ISBN 978-80-247-4332-5.

¹¹⁵RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 339. ISBN 80-72621-40-8.

¹¹⁶RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 339. ISBN 80-72621-40-8.

¹¹⁷PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 182. ISBN 978-80-247-4332-5.

¹¹⁸PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 182. ISBN 978-80-247-4332-5.

tak tělesné strance (k tomu dochází často v partnerském vztahu a výchově dětí)¹¹⁹. I když násilí nemusí dosahovat nijak velké intenzity, a může být pouze symbolické¹²⁰, může společně s dalším jednáním vést ke vzniku duševních útrap u poškozeného. Ke vzniku duševních útrap může samozřejmě dojít i bez užití násilí již samotným psychickým trýzněním.

Příkladem lze uvést případ učitelky, který se v roce 2016 dostal až k Nejvyššímu soudu¹²¹. Ta několikrát týdně během výuky křičela na žáky ve věku deseti let a ponižovala je tím, že je nazývala „*blbci, hajzlíky, hlupáky*” a nutila je opakovat „*jsem blb, jsem blb*”, když něco neuměli. Právě v souvislosti s tímto jednáním někteří žáci utrpěli psychickou újmu. U jednoho z žáků došlo ke změnám v chování a sebepoškozování - vytrhával si vlasy z hlavy. U druhého žáka pak došlo k výraznému zhoršení psychického stavu, byla mu diagnostikována somatoformní reaktivita, bolesti hlavy, břicha, obával se křiku, zesměšňování, podceňování a ve třídě prožíval pocity ohrožení. I když u zmíněné učitelky nebyla znalcem shledána žádná duševní porucha, lze uvést, že právě takovým jednáním se často bude projevovat pseudopedagogický sadismus.

Při agresivním sadismu dochází k brutálnímu napadení objektu¹²². Objekt je znehybněn fyzicky nebo pomocí nebezpečných pohrůzek a následně dochází k jeho trýznění¹²³. Cílem agresivního sadisty není pohlavní styk, agresivní sadista je eroticky fascinován právě trýzněním oběti¹²⁴. V nejzávažnějších případech může být objekt při mučení i usmrcen¹²⁵. Dochází tak ke vzniku nemajetkové újmy v důsledku ublížení na zdraví. V těch nejzávažnějších případech, které končí smrtí, pak dochází ke vzniku nemajetkové újmy u sekundárních obětí.

¹¹⁹ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 339. ISBN 80-72621-40-8.

¹²⁰ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 339. ISBN 80-72621-40-8.

¹²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1059/2016.

¹²² RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 339. ISBN 80-72621-40-8.

¹²³ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 339. ISBN 80-72621-40-8.

¹²⁴ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 182. ISBN 978-80-247-4332-5.

¹²⁵ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 339. ISBN 80-72621-40-8.

Lze to dokumentovat na příkladu agresivního sadisty, který s poškozenou konzumoval alkohol, načež poškozená s ním dobrovolně odešla do jeho bytu. Tam byla vyzvána, aby si svlékla oblečení, což odmítla, a v důsledku toho ji pachatel trpící agresivním sadismem udeřil do obličeje. Poškozená se ve strachu nechala svléknout. Pachatel do ní vniknul a opakovaně jí udeřil do obličeje. Po té jí sdělil „že je mu to líto, ale že živá z toho bytu neodejde“ a přiložil jí nůž ke krku. Poškozené se povedlo na okamžik vysmeknout a utéct ke vchodovým dveřím. Ty však byly zamčené a pachatel ji odtáhnul za vlasy zpět do pokoje, kde jí opět udeřil do obličeje. Poškozené se nakonec podařilo znovu vyprostit a vyskočit z balkónu¹²⁶.

U poškozené byla způsobena újma na zdraví a psychická újma. Příčinná souvislost mezi újmou a nebezpečnou vlastností byla v uvedeném případě nepochybně zachována. Nadto je třeba uvést, že v tomto konkrétním případě by měl soud při stanovení náhrady nemajetkové újmy přihlídnout k tomu, že je dána okolnost zvláštního zřetele hodná ve smyslu § 2957 o. z. - způsobení újmy s použitím pohružky, která vyvolala obavu poškozené ze ztráty života. Stejně tak tomu bude v řadě jiných případů újmy způsobené agresivním sadistou, kdy soud by měl při stanovení náhrady nemajetkové újmy přihlídnout právě k tomu, že újma byla způsobena i použitím pohružky, která u poškozeného vedla k obavě ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví.

Mezi nebezpečné vlastnosti duševní lze zařadit i demenci. Bez bližšího označení se však u demence jedná pouze o syndrom, nikoli o nosologickou jednotku¹²⁷, proto dále bude pojednáno o jednotlivých typech poruch, u kterých se demence jako syndrom vyskytuje. Obecně při demenci dochází „k narušení mnoha vyšších korových funkcí, včetně paměti, myšlení, orientace, chápání, uvažování, schopnosti učení, řeči a úsudku (kognitivních funkcí)“¹²⁸. Výklad bude i zde zaměřen především na příznaky duševní poruchy, které jsou určující pro její zařazení mezi nebezpečné vlastnosti ve smyslu § 2923 o. z.

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. 8 Tdo 637/2014.

¹²⁷ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 42. ISBN 978-80-247-4332-5.

¹²⁸ SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 1996, s. 62. ISBN 80-85800-33-0.

Nejčastějším typem demence je demence Alzheimerova typu¹²⁹, tedy demence ke které dochází u Alzheimerovi nemoci. Lze rozeznávat dvě formy - formu s časným začátkem a formu s pozdním začátkem¹³⁰. Formy se od sebe liší především začátkem choroby, kdy u formy s časným začátkem k němu dochází dříve. U první z uvedených forem se příznaky liší podle stádia demence. Na začátku dochází k poruchám soustředění, po jednom až dvou letech už dochází k výrazným poruchám paměti, k dezorientaci časem a místem¹³¹. Dochází i ke ztrátě tak elementárních schopností jako je čtení, psaní, počítání a schopnosti se samostatně obsloužit¹³². V pozdní fázi dochází ke ztrátě schopnosti komunikovat s okolím, objevují se poruchy hybnosti, postižený je upoután na lůžko. U druhé z uvedených forem, tedy pozdní formy, se od samého začátku objevují poruchy paměti, poruchy myšlení. Všípivost paměti, tedy schopnost si něco zapamatovat, může být zcela vymizelá, rovněž absentuje orientace místem a časem¹³³.

Dalším typem demence je demence vaskulární. Typickou je pro ni ztížená koncentrace pozornosti, unavitelnost, poruchy všítivosti paměti¹³⁴. Dochází k výrazným emočním změnám, při zlostných afektech může dojít i k násilí a zde se objevují stavy dezorientace¹³⁵. „*Nemocný je zvýšeně sugestibilní, snadno podléhá vlivu okolí, které tak může zásadním způsobem zapůsobit na jeho schopnost úsudku a rozhodování*”¹³⁶. Zde je zajímavá otázka, jak řešit situaci, kdy právě díky tomuto znaku, někdo vzbudí v osobě trpící vaskulární demencí rozhodnutí k jednání, které povede ke vzniku škody. Škoda nepochybně bude mít původ v nebezpečné vlastnosti této osoby, příčinná souvislost tak bude zachována. Nicméně nejeví se jako spravedlivé, aby k její náhradě byla povinna i osoba, která takové osobě například poskytla útulek, pokud ona této osoby takto nezneužila (nenavedla jí k tomu, aby způsobila škodu). To lze považovat za důvod zvláštního zřetele hodný, který by

¹²⁹ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 149. ISBN 80-72621-40-8

¹³⁰ Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: obsahová aktualizace k 1. 1. 2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky, 2017, s. 192. ISBN: 978-80-7472-168-7. Dostupné na: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn>.

¹³¹ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 43. ISBN 978-80-247-4332-5.

¹³² Tamtéž s. 43.

¹³³ Tamtéž s. 43.

¹³⁴ Tamtéž s. 44.

¹³⁵ Tamtéž s. 44-45.

¹³⁶ Tamtéž s. 44.

svědčil pro aplikaci § 2915 odst. 2 o. z., a soud by měl rozhodnout o náhradě škody podle účasti na škodlivém následku.

Důvodem, proč demenci řadit mezi nebezpečné vlastnosti ve smyslu § 2923 o. z., jsou především poruchy paměti, ke kterým dochází. Zvláště u demence Alzheimerova typu s pozdním začátkem, kde může zcela absentovat všípivost paměti je zvýšené riziko vzniku škody. Příkladem lze uvést starého člověka, kterému je poskytnut bez jeho nutné potřeby útulek v bytě jeho známého. Takto nemocný člověk pak zůstane doma sám a napadne ho si uvařit něco k jídlu. Zapne plynový sporák, a posléze na to zapomene. Díky následné neopatrné manipulaci s ohněm dojde k výbuchu, který poničí část domu. V druhém případě může takto nemocný člověk rozsypat svoje léky po pokoji. V zápětí odejde a léky zapomene sebrat. V témže pokoji si pak hraje malé dítě, které léky pozře a dojde u něj k újmě na zdraví.

Vaskulární demenci lze dále považovat za nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z. i z důvodu afektivních stavů, kdy při nich může dojít k násilí. Nemocná osoba je v takovém stavu schopna způsobit újmu na zdraví nebo škodu na majetku. Například při vyhrocené hádce tato osoba jinou osobu udeří tak silně do hrudi, že tato osoba spadne. Při pádu dojde ke zlomenině zápěstí a poškození drahých hodinek.

Dále se demence jako symptom projevuje u Pickovy choroby, Huntingtonovy nemoci, u Parkinsonovy nemoci, u HIV a dalších. Pro podrobnější výčet lze odkázat na desátou revizi Mezinárodní klasifikace nemocí aktualizovanou k 1. 1. 2018¹³⁷.

Další duševní poruchou, u které je třeba se zabývat tím, zda je možné jí řadit mezi nebezpečné vlastnosti ve smyslu § 2923 o. z., je patologické hráčství. To je charakterizováno častými opakovanými epizodami hráčství, které dominují v životě subjektu a negativně zasahují do jeho sociální, pracovní, materiální a rodinné

¹³⁷Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: obsahová aktualizace k 1. 1. 2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky, 2017, s. 193-194. ISBN: 978-80-7472-168-7. Dostupné na: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn>.

sféry¹³⁸. Člověk trpící patologickým hráčstvím zažívá těžko kontrolovatelné intenzivní puzení ke hře - toto puzení není schopen ovládnout silou vůle¹³⁹. Právě protože je takto zaujat myšlenkami na hraní, které není schopen ovládnout a to i přes to, že se díky hraní dostává do tíživé finanční situace, uchyluje se k trestné činnosti, aby si další prostředky k hraní obstaral¹⁴⁰. Tato osoba pak může využít poskytnutí útulku nebo svěření činnosti k tomu, aby si opatřila prostředky na další hraní.

Mezi nebezpečné vlastnosti duševní lze bezpochyby řadit i disociální poruchu osobnosti, spadající do skupiny specifických poruch osobnosti (dříve označované jako psychopatie¹⁴¹). Osoba trpící touto duševní poruchou nerespektuje sociální normy (pravidla a zákony společnosti jsou jí lhostejné¹⁴²), má nízký prah pro spuštění agresivního jednání, absentuje u ní pocit viny¹⁴³. Není schopná empatie, k citům druhých je lhostejná¹⁴⁴. Osoba stížená touto poruchou se v jejím důsledku může dopouštět kupříkladu trestných činů proti životu a zdraví¹⁴⁵.

V neposlední řadě bude duševní poruchou, kterou lze označit za nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z., mentální retardace. Důsledkem této duševní poruchy je zastavený nebo neúplný duševní vývoj¹⁴⁶, přičemž dominantním symptomem je porucha intelektu¹⁴⁷. Je možné jí dělit na lehkou mentální retardaci, středně těžkou mentální retardaci a hlubokou mentální retardaci v závislosti na výšce

¹³⁸ Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: obsahová aktualizace k 1. 1. 2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky, 2017, s. 239. ISBN: 978-80-7472-168-7. Dostupné na: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn>.

¹³⁹ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 225. ISBN 80-72621-40-8.

¹⁴⁰ SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 1996, s. 389. ISBN 80-85800-33-0.

¹⁴¹ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 89. ISBN 978-80-247-4332-5.

¹⁴² RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 330. ISBN 80-72621-40-8.

¹⁴³ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 90. ISBN 978-80-247-4332-5.

¹⁴⁴ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 330. ISBN 80-72621-40-8.

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2016, sp. zn. 5 Tdo 314/2016.

¹⁴⁶ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001, s. 342. ISBN 80-72621-40-8

¹⁴⁷ PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012, s. 98. ISBN 978-80-247-4332-5.

IQ¹⁴⁸. V důsledku své snížené inteligence nebude osoba schopna vyhodnotit rizikovost některých svých jednání a díky tomu dochází ke zvýšenému nebezpečí vzniku škody, pokud jí je poskytnut útulek nebo svěřena činnost.

3.2.3 Nebezpečné vlastnosti mravní

Pomyslný trojúhelník nebezpečných vlastností uzavírají nebezpečné vlastnosti mravní. Tento pojem se poprvé objevil ve Vládním návrhu občanského zákoníku z roku 1937. Důvodová zpráva k tomuto návrhu neuváděla proč mezi nebezpečné vlastnosti duševní a tělesné byly vloženy i nebezpečné vlastnosti mravní. Stejně tak blíže neuváděla, o jaké vlastnosti se jedná.

Jedná se o kategorii odlišnou od nebezpečných vlastností tělesných a duševních. Definici nebezpečných vlastností mravních je třeba konstruovat tak, aby do této kategorie nespádaly ty nebezpečné vlastnosti, které již byly zařazeny do některé ze dvou předešlých skupin. Spadat sem budou především povahové, resp. charakterové vlastnosti osoby. Mělo by se jednat tedy o takové povahové vlastnosti osoby, které jsou společností vnímány jako negativní – jistým způsobem jako nemorální (a zároveň musí být zvýšeným rizikem vzniku škody).

Z toho vyplývá, že se jedná o nejméně exaktní okruh nebezpečných vlastností, v tom smyslu, že řadu těchto vlastností nebude možné spolehlivě prokázat (kupř. znaleckým posudkem). Tak bude možné za osobu nebezpečných vlastností považovat osobu, která je vysoce agresivní, nedbalá nebo má sklony k páčání trestné činnosti, popř. přestupků (pokud se nebude jednat o disociální poruchu osobnosti, pak by se jednalo o nebezpečnou vlastnost duševní).

Ukazatelem těchto nebezpečných vlastností bude především existence soudních nebo správních rozhodnutí, ze kterých bude možné usuzovat na určitou vlastnost - kupříkladu vysoký počet správních rozhodnutí o přestupcích spáchaných z nedbalosti. Mělo by se jednat o recidivistu, jedno rozhodnutí o spáchání trestného činu nebo přestupku zpravidla nebude postačovat (případem, kdy postačí jediné

¹⁴⁸ Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: obsahová aktualizace k 1. 1. 2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky, 2017, s. 244-245. ISBN: 978-80-7472-168-7. Dostupné na: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn>.

rozhodnutí, může být úhrnný rozsudek za několik sbíhajících se trestných činů). Stejně tak může být takovým ukazatelem vysoký počet soudních rozhodnutí k náhradě škody, kterou osoba způsobila. Samozřejmě nelze přesně stanovit počet rozhodnutí, který je potřeba, aby bylo možné spolehlivě hovořit o nebezpečné vlastnosti. Bude třeba vždy vycházet z okolností konkrétního případu.

Křeček jako příklad osoby nebezpečných vlastností uvádí osobu, která se opakovaně dopouští přestupků na úseku silniční dopravy. Ten, kdo jí svěří řízení automobilu, má poté povinnost společně a nerozdílně s touto osobou nahradit škodu, kterou tato osoba způsobí, protože věděl o její nebezpečné vlastnosti¹⁴⁹. V tomto konkrétním případě by se však § 2923 o. z. neuplatnil, protože by nebyla zachována místní souvislost vzniku újmy, tj. ke škodě by nedošlo na místě útulku, v domácnosti, provozovně či jiném podobném místě. Daleko výstižnějším by mohl být příklad, kdy osobě, která se opakovaně dopouští přestupku proti občanskému soužití, konkrétně jednání uvedeného v § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, někdo jiný poskytne útulek bez její nutné potřeby. Tato osoba se pak na místě útulku dopustí opět jednání, které je znakem uvedeného přestupku a v důsledku této své nebezpečné vlastnosti (sklon k páčání přestupků, zvýšená agresivita) způsobí škodu.

Ohledně zařazení osob odsouzených za trestný čin mezi osoby nebezpečných vlastností ve smyslu § 2923 o. z. panovaly v literatuře z počátku dvacátého století určité výhrady. Poukazovalo se na bezdůvodné ztížení obživy osob, které již vykonaly svůj trest¹⁵⁰. Naproti tomu původní znění § 1314 OZO vedle osob nebezpečných vlastností uvádělo i osoby označované jako „známý zločinec“. Toto znění nepřebíral Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937. Podle důvodové zprávy superrevizní komise považovala toto ustanovení přímo za „výsměch zásadám lidskosti“¹⁵¹. Na druhou stranu ale uváděla, že „kde je třeba zvláštní ochrany, vystačí

¹⁴⁹KŘEČEK, Stanislav. Nebezpeční lidé mezi námi - k ustanovení § 2923 o. z. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora. 2015, 38 -39. Nebezpeční lidé mezi námi – k ustanovení § 2923 o. z. ISSN 1210-6348.

¹⁵⁰RANDA, Antonín. *O závazcích k náhradě škody dle rakouského práva občanského s ohledem na cizozemské zákonodárství*. 7. vydání. Praha: Otto, 1912, s. 46.

¹⁵¹Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník, 1937, s. 387.

se s ustanovením o osobách nebezpečných”¹⁵². Na závěr pak uváděla, že „osobu pro nějaký trestný čin odsouzenou a třeba i trest na svobodě si odpykavší nelze jen z toho důvodu považovati za osobu nebezpečnou ve smyslu ustanovení, o kterém je řeč”¹⁵³. Poslední uvedený názor je platný i v dnešní době.

Nelze osobu považovat za osobu nebezpečných vlastností ve smyslu § 2923 o. z., jen na základě toho, že byla odsouzena za trestný čin, aniž by pro tento závěr svědčily další okolnosti. Touto okolností bude zejména opakování trestné činnosti - např. recidiva majetkových trestných činů. Z opakování trestné činnosti lze usuzovat na tendenci k páčání trestné činnosti, kterou lze za nebezpečnou vlastnost ve smyslu § 2923 o. z. považovat.

3.3 Vědomost o nebezpečných vlastnostech

3.3.1 Obecně

Vědomost o nebezpečné vlastnosti je určitý poznatek, tedy spadá do vnitřní sféry člověka, která pro okolí je obvykle neseznatelná, pokud není člověkem projevována navenek. Z toho pramení určité obtíže při dokazování, kdy poškozený jen těžko bude prokazovat, že odpovědná osoba tuto vědomost měla. Na její vědomí o nebezpečné vlastnosti lze obvykle pouze usuzovat z některých objektivních skutečností. Zákonodárce vědom si těchto obtíží stanoví ve větě první § 4 odst. 2 o. z., že v případě, kdy podle právního řádu je určitý následek závislý na něčí vědomosti, „*má se na mysli vědomost, jakou si důvodně osvojí osoba případu znalá při zvážení okolností, kteréjí musely být v jejím postavení zřejmé*“.

Otázkou je jak s tímto ustanovením zacházet. V první řadě je třeba jej vykládat v kontextu s prvním odstavcem tohoto ustanovení. Tedy půjde o takovou vědomost, jakou si může důvodně osvojit průměrná osoba, tzn. taková osoba, která má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností.

¹⁵²Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník, 1937, s. 387.

¹⁵³tamtéž s. 387.

Lze tedy předpokládat, že průměrná, plně svéprávná, osoba má o nebezpečné vlastnosti takovou vědomost, jakou by si ve stejném případě důvodně osvojila jiná průměrná osoba případu znalá při zvážení okolností, které jí musely být v obdobném postavení zřejmé. Dochází k určité objektivizaci, tedy že na vědomost o nebezpečné vlastnosti lze usuzovat z vnějších okolností, jak bylo uvedeno v prvním odstavci této kapitoly.

Vyšší nároky, co se vědomosti o nebezpečné vlastnosti týče, lze klást na osobu, která se veřejně hlásí k určitému povolání nebo stavu ve smyslu § 5 odst. 1 o. z. Vyšší nároky na ní jsou kladeny v tom smyslu, že v případech, kdy průměrná osoba o nebezpečné vlastnosti vůbec vědět nebude, popř. nebude vědět, že vlastnost je nebezpečná ve smyslu § 2923 o. z., má tato osoba díky svým odborným znalostem tuto vědomost mít. V opačném případě ale budou kladeny nižší nároky na osobu, která není plně svéprávná, na kterou se domněnka o rozumu průměrného člověka nevztahuje.

Kontext první věty druhého odstavce § 4 s prvním odstavcem téhož ustanovení je třeba řešit i z jiného důvodu. Odstavec první dotyčného ustanovení stanoví totiž vyvratitelnou právní domněnku, zatímco z druhého odstavce nikterak nevyplývá, že by se o vyvratitelnou domněnku jednalo. Důvodová zpráva stanoví, že v druhém odstavci se jedná o obdobné hledisko, nicméně neuvádí, zda i zde se bude jednat o vyvratitelnou právní domněnku. Ani s ohledem na vzájemný vztah s prvním odstavcem dle mého názoru nelze dojít k tak extenzivnímu výkladu, že se bude jednat o vyvratitelnou právní domněnku, kterou lze zvrátit prokázáním opaku, byť ji zákon výslovně neformuluje. Odpovědná osoba tedy nebude mít možnost zprostit se odpovědnosti s poukazem na to, že o nebezpečné vlastnosti fakticky nevěděla, pokud budou všechny objektivní okolnosti, tak jak je uvedeno v § 4 odst. 2 o. z. svědčit o tom, že průměrná osoba by takovou vědomost měla. Z praktického hlediska tento závěr podpořit i tím, co bylo uvedeno v prvním odstavci, a sice že se jedná o část vnitřní sféry každé osoby a jen těžko by mohla tato osoba prokazovat, že danou vědomost subjektivně neměla. Není tedy třeba, aby odpovědná osoba tuto vědomost skutečně měla, ale postačí, že ji mít měla.

Například pokud někdo osobě nebezpečných vlastností, která trpí těžkou zrakovou vadou, svěří činnost, ke které je třeba bezvadný zrak a této její vady si nevšimne pro

svou roztržitost, bude zachována podmínka vědomosti o nebezpečných vlastnostech, protože vzhledem k okolnostem, které jí musely být v jejím postavení známy, by si každá průměrná osoba důvodně osvojila vědomost o této nebezpečné vlastnosti.

V opačném případě bude ale možné prokázat, že osoba subjektivně vědomost měla, ačkoliv nebude možné prokázat okolnosti, ze kterých lze na osvojení vědomosti usuzovat a které musela vzhledem ke svému postavení znát. Pak bude nutné vycházet ze subjektivní vědomosti této osoby. Kupříkladu nebude možné prokázat žádné okolnosti, ze kterých osoba mohla nabýt vědomost o nebezpečné vlastnosti, ale bude možné z konverzace prokázat, že sama osoba přiznala, že o nebezpečné vlastnosti ví.

Slovní spojení „*důvodně osvojí*“ znamená, že je zde určitý důvod pro osvojení této vědomosti, zejména si osoba osvojí takovou vědomost, která je třeba k jejímu následnému jednání (v uvedeném případě by důvodem k osvojení vědomosti bylo to, že osobě chce svěřit činnost, ke které je třeba bezvadný zrak). Ve vztahu k § 2923 o. z. je takovým jednáním poskytnutí útulku nebo svěření činnosti.

S ohledem na § 2923 o. z. bude postavení (ze kterého pramení okolnosti, které musela znát) vycházet především ze vztahu k osobě nebezpečných vlastností. Takovým vztahem bude např. rodinný, přátelský či pracovní vztah. Stejně tak může toto postavení vycházet z toho, že odpovědná osoba žádný takový vztah k osobě nebezpečných vlastností nemá, kupř. jí vidí poprvé v životě nebo jí vůbec nezná. Je dokonce možné, že osobu nebezpečných vlastností nikdy neviděla, a přesto mohlo dojít ke svěření činnosti - např. prostřednictvím telekomunikačních prostředků. Dalšími skutečnostmi, které budou charakterizovat postavení osoby, budou její osobní vlastnosti jako věk, povolání, vzdělání apod. Její postavení se ale bude odvíjet i od konkrétní situace.

Okolnosti, které musela díky svému postavení osoba znát, se pak budou odvíjet právě od vztahu k osobě nebezpečných vlastností a od vlastností charakterizujících odpovědnou osobu. Pokud se bude jednat o člena rodiny, bude logicky těchto okolností, díky kterým si může osvojit vědomost o nebezpečné vlastnosti, více než pokud půjde o vztah pracovní. Nejde ale o absolutní pravidlo. Roli bude hrát vztah faktický, nikoliv pouze formální. Pokud tedy půjde o strýce,

který svého synovce kontaktuje jednou ročně, jistě u něj budou vědomosti o jeho zdravotním stavu menší než u přátel synovce, kteří jsou s ním v každodenním kontaktu.

K tomu je třeba dále uvést, že u řady nebezpečných vlastností, zvláště pak u těch, které jsou společensky vnímány jako silně negativní, se jimi jejich nositelé nebudou nijak chlubit. Naopak budou se snažit, aby zůstaly před okolím utajeny a to i s ohledem na některé možné právní důsledky. Jako příklad může posloužit případ dospělého epileptika, který z obavy ze ztráty řidičského oprávnění tajil tuto svou zdravotní poruchu i před svojí rodinou. Na to, že trpí epilepsií, přišla náhodou jeho přítelkyně, po té, kdy se jednou v noci vrátil podnapilý domů a dostal epileptický záchvat. Navzdory tomu, že z postavení osob - rodinných příslušníků, by mohlo plynout, že musely být z epilepsií svého příbuzného obeznámeny, nebyly zde žádné okolnosti, které by to naznačovaly, protože před nimi epileptický záchvat nikdy nedostal. O epilepsii nevěděli ani lékaři příbuzného. Ani jiný průměrný člověk v postavení rodinného příslušníka by si nemohl na základě těchto okolností důvodně osvojit vědomost, že trpí epilepsií. Rodiče by tedy nemohli být povinni k náhradě podle § 2923 o. z. v případě, že syn by způsobil skrz svou nebezpečnou vlastnost škodu při činnosti, kterou mu svěřili. I okolnost, že osoba nebezpečnou vlastnost skrývá před okolím, je tak třeba vzít v potaz při hodnocení, zda si osoba osvojila vědomost o nebezpečné vlastnosti.

Okolnosti, ze kterých lze usuzovat na nebezpečné vlastnosti bude možné tedy na základě výše uvedeného dělit na negativní a pozitivní. V případě negativních okolností půjde o takové, které budou svědčit o neexistenci nebezpečné vlastnosti. Naopak v případě pozitivních se bude jednat o takové okolnosti, na základě kterých lze usuzovat, že osoba má nebezpečnou vlastnost.

Tyto okolnosti budou různé povahy. Do značné míry se budou odvíjet od typu nebezpečné vlastnosti. Takovou okolností mohou být předchozí projevy nebezpečné vlastnosti, informování o zdravotním stavu (především § 31 až § 33 zákona č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách), soudní rozhodnutí nebo rozhodnutí správního orgánu, znalecký posudek a koneckonců takovou okolností může být i sdělení samotné osoby nebezpečných vlastností, že takovou nebezpečnou vlastnost

má. Stejně tak těmito okolnostmi mohou být zprávy v novinách nebo jiných sdělovacích prostředcích (tak tomu bude zejména u veřejně známých osob).

Na druhou stranu je ale řada nebezpečných vlastností, které jsou člověku zřejmé již při prvním kontaktu s osobou nebezpečných vlastností. Zde pak takovou okolností, ze které lze nabýt vědomost o nebezpečné vlastnosti je právě kontakt s touto osobou.

Je třeba uvést, že osoba nebezpečných vlastností ani nebude mít ve většině případů povinnost informovat o této nebezpečné vlastnosti své okolí. Bude tomu tak z toho důvodu, že ústavně chráněné právo na soukromý život (čl. 7 LZPS) ponechává na vůli každé fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení, zda a popřípadě v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným¹⁵⁴ (na druhou stranu ale není vyloučeno, že v důsledku toho bude odpovídat za porušení prevenční povinnosti ve smyslu § 2900 o. z.).

Mezi takové skutečnosti (spadající pod právo na soukromí život) patří i informace týkající se zdravotního stavu nebo informace o pohlavním životě člověka včetně jeho sexuální orientace¹⁵⁵. Nadto lze podotknout, že § 2923 o. z. nemůže sloužit ani jako zákonný důvod pro zásah do soukromí ve smyslu § 86 o. z. Pokud by tedy někdo zasahoval do soukromí osoby s odůvodněním, že se snaží osvojit vědomost její o nebezpečné vlastnosti, byl by při případném soudním sporu zřejmě neúspěšný.

Z § 4 o. z. nevyplývají pouze podmínky, za kterých lze usuzovat na existenci vědomosti nebezpečné vlastnosti, ale i to jaké kvality má tato vědomost být. Tato vědomost musí odpovídat průměrnému člověku (ani i u odborníka ve smyslu § 5 o. z. není potřeba vyšší). V důsledku toho tedy nelze po průměrném člověku požadovat, aby znal všechny detaily nebezpečné vlastnosti, jako jsou kupř. její odborný název a všechny příznaky. Podstatné je, že jeho vědomost bude zahrnovat znaky (projevy), díky kterým se jedná o nebezpečnou vlastnost. Například postačí, že osoba ví o jiné

¹⁵⁴ Nález Ústavního soudu z 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99, Nález Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01.

¹⁵⁵ LAVICKÝ, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 509. ISBN 978-80-7400-529-9.

osobě, že má halucinace, v důsledku kterých se opakovaně chová agresivně. Není potřeba, aby věděla, že se jedná o schizofrenii a případně o jakou její formu. Na druhou stranu nepostačí, když se osoba jeví okolí pouze zvláštní, pokud zde nejsou konkrétní okolnosti, ze kterých lze usuzovat na nebezpečnou vlastnost.

3.3.2 Rozhodný okamžik vědomosti o nebezpečné vlastnosti

Ze znění § 2923 o. z. vyplývá, že vědomost o nebezpečné vlastnosti zde musí být v okamžiku poskytnutí útulku nebo svěřením činnosti, tedy při volbě, zda útulek poskytnout nebo činnost svěřit. Z toho nutně vyvstává problém, jak přistupovat k situacím, kdy si osoba osvojí vědomost o nebezpečné vlastnosti, až když je útulek poskytován nebo svěřená činnost vykonávána. V zásadě jsou dvě možnosti jak situaci řešit.

První variantou je, že osoba poskytující útulek nebo svěřující činnost nebude mít povinnost nahradit dle § 2923 o. z. případně vzniklou škodu ani po nabytí vědomosti o nebezpečné vlastnosti. Argumentem může být, že tato osoba se nedopustila nepečlivého výběru, protože v momentu rozhodování neměla vědomost o nebezpečné vlastnosti. Nelze ji tak za nepečlivý výběr činit odpovědnou. V době, kdy už je útulek poskytován nebo svěřená činnost vykonávána je situace značně odlišná od té, která zde byla v moment rozhodování, zda útulek poskytnout nebo činnost svěřit. Osoba by pak byla vystavena do situace, aby se rozhodla mezi tím, zda útulek osobě dále bude poskytovat, nebo jí nechat svěřenou činnost dále vykonávat (a zároveň nést případnou povinnost k náhradě) nebo poskytování útulku nebo výkon činnosti ukončit (a případné povinnosti se vyhnout). Například bude podstatný rozdíl v tom, zda se má osoba rozhodnout, zda poskytne útulek známému, o němž je přesvědčena, že nemá žádnou nebezpečnou vlastnost a situací, kdy tato osoba v noci, kdy je již útulek poskytován, nabude vědomí, že tento známý trpí schizofrenií. Dovedeno do všech svých důsledků by takový výklad mohl vést ke krutosti a bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění. V uvedeném případě by totiž bylo po osobě de facto žádáno, aby okamžitě ukončila poskytování útulku, nebo jinak bude mít povinnost hradit případnou škodu. V tom lze spatřit právě onu bezohlednost.

Obtížnost odvolání svěřené činnosti nebo poskytnutí útulku bude spočívat jak v okolnostech faktických tak právních. Zejména v případech, kdy mezi stranami vznikne závazkový vztah, může být možnost volby strany následně značně ztížena.

Druhou variantou je samozřejmě, že osoba poskytující útulek nebo svěřující činnost bude mít povinnost nahradit případně vzniklou škodu od chvíle, kdy si osvojí vědomost o nebezpečné vlastnosti. Zde se jako argument nabízí, že osoba se může rozhodnout, zda dále bude pokračovat v nastalé situaci anebo jí ukončí (v tom spočívá ona možnost volby a případná *culpa in eligendo*). Může se tedy rozhodnout, zda ponese případnou povinnost k náhradě škody. Jako vhodná se jeví tato varianta zejména v situacích, kdy byla osobě nebezpečných vlastností svěřena činnost ze které má osoba, jež činnost svěřila prospěch a je tak spravedlivé, aby zároveň nesla riziko z toho pramenící.

Obecně je třeba vyjít z druhé varianty. Pokud totiž osoba nabude vědomost o nebezpečné vlastnosti a tím i vědomí rizika vzniku škody, měla by za její případný vznik odpovídat. Případy, kdy nelze poskytování útulku nebo výkon činnosti ihned ukončit lze korigovat několika způsoby. V případě, který byl uveden výše, kdy zde žádný závazkový vztah mezi osobami není, lze situaci řešit odmítnutím aplikace § 2923 o. z. s poukazem na rozpor s dobrými mravy ve smyslu § 2 odst. 3 o. z. Tak lze učinit jen ohledně doby, ve které bylo ukončení podstatně ztíženo. Po té, co tyto obtíže pominou, je třeba ukončit poskytování útulku nebo výkon činnosti bez zbytečného odkladu. Pokud by tak učiněno nebylo a v poskytování útulku nebo výkonu svěřené činnosti by bylo dále pokračováno, měla by osoba poskytující útulek nebo svěřující činnost povinnost nahradit případně vzniklou škodu od okamžiku, kdy ukončit mohla a neukončila. Za stavu, kdy mezi stranami vzniknul závazkový vztah, mohlo by se za určitých okolností jednat o omyl způsobující neplatnost právního jednání ve smyslu § 583 o. z. Tím by byl ukončen výkon činnosti nebo poskytování útulku a bylo by tak zabráněno případné povinnosti nahradit škodu. Stejně tak by bylo možné užít § 2915 o. z. v případech, kdy je odpovědný i přímý škůdce a rozhodnout tak o dělené odpovědnosti namísto solidární. Stejně tak by bylo možné užít moderačního práva soudu ve smyslu § 2953 o. z.

3.4 Příčinná souvislost

Obecně platí, že mezi jednáním vedoucím ke škodě a škodou musí existovat příčinná souvislost. Takovým jednáním je v případě § 2923 o. z. poskytnutí útulku nebo svěřeni činnosti. V rámci tohoto ustanovení je navíc stanovena specifická podmínka, že příčinná souvislost musí existovat i mezi nebezpečnou vlastností a způsobenou škodou, resp. ke škodě došlo v důsledku této vlastnosti. V rámci faktické kauzality se tedy bude zkoumat, zda by škoda vznikla bez této nebezpečné vlastnosti - zda podmínkou (*conditio sine qua non*) pro vznik škody byla nebezpečná vlastnost. Bez ní by škoda nenastala, resp. by nenastala takovým způsobem, jakým nastala.

V případě, že nebezpečná vlastnost nijak nesouvisí se způsobenou škodou, nemůže být z logiky věci užit § 2923 o. z., protože jeho úkolem je stanovit povinnost k náhradě škody, která má původ v nebezpečné vlastnosti. Například pokud někdo poskytne útulek osobě trpící bipolární afektivní poruchou a ta posléze napadne jeho souseda, nebude odpovídat za škodu, když bude znaleckým posudkem prokázáno, že osoba v době činu neprocházela manickou epizodou. Zkoumat příčinnou souvislost mezi škodou a nebezpečnou vlastností je nutné vždy vzhledem k okolnostem každého konkrétního případu, nelze učinit paušální závěr např. v tom smyslu, že škoda byla způsobena v důsledku duševní poruchy, pokud jí osoba trpí¹⁵⁶. To že osoba trpí duševní poruchou (či má jinou nebezpečnou vlastnost) totiž automaticky neznamena, že škodu způsobila v jejím důsledku.

K omezení či modifikaci přičitatelnosti na základě teorie podmínky, která by se ve všech svých důsledcích mohla jevit příliš široká, slouží právní kauzalita¹⁵⁷. V rámci právní kauzality má pak smysl se zabývat především teorií adekvátnosti. V důsledku ní dochází k omezení povinnosti nahradit tu škodu, která je předvídatelná. Kritériem je zde tedy předvídatelnost následku v podobě škody. Osoba poskytující útulek nebo svěřující činnost bude mít povinnost k náhradě pouze té škody, u které může předvídat, že se jí osoba nebezpečných vlastností v důsledku své nebezpečné vlastnosti dopustí při poskytování útulku nebo při svěřené činnosti. Jednoduše řečeno

¹⁵⁶ HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1537. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹⁵⁷ Tichý hovoří o tom, že "*neomezená kauzalita by znamenala jít zpět na počátek světa*" (TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 140.; ISBN: 978-80-7400-625-8.)

musí být v silách odpovědné osoby předvídat, že nebezpečná vlastnost může mít za následek určitou škodu v uvedených situacích.

Nelze přehlédnout značnou podobnost se zaviněním, konkrétně nedbalostní formou. Odlišnost spočívá v subjektu, který slouží jako měřítko předvídatelnosti. V případě zavinění se jedná o (typizovaný) jednající subjekt, zatímco v případě adekvátní příčinné souvislosti se jedná o hypotetického zkušeného pozorovatele, který je měřítkem podstatně přísnějším. Tento optimální pozorovatel totiž zahrnuje veškeré znalosti a zkušenost své doby¹⁵⁸.

Pozornost v rámci příčinné souvislosti si zaslouží i obrat zvolený v § 2923 o. z. V kontextu s příčinnou souvislostí totiž nehovoří o nebezpečných vlastnostech, ale o „*nebezpečné povaze*“. Nutně tak vyvstává otázka, zda nebezpečná povaha je něco jiného než nebezpečná vlastnost. Jedná se o spojení zjevně převzaté z § 1314 OZO, který taktéž prvně hovořil o nebezpečných vlastnostech a následně stanovil, že škoda musí být způsobena nebezpečnou povahou (stejně tak § 1142 Vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937). Dobová literatura (srov. např. Sedláček¹⁵⁹) této odlišnosti užitých pojmů nevěnovala žádnou pozornost a jejich význam bez dalšího považovala za totožný. Ani dnes nelze shledat důvod, proč se od tohoto závěru odchýlit a nebezpečnou povahou je tak nutné rozumět nebezpečné vlastnosti.

3.5 Místo škodného jednání

Jak z již podaného výkladu vyplývá, § 2923 o. z. obsahuje v podstatě dvě samostatné skutkové podstaty. První dopadá na případy, kdy někdo osobě nebezpečných vlastností vědomě poskytne útulek bez její nutné potřeby a ta pak díky své nebezpečné povaze způsobí škodu. V tomto případě lze dovodit, že osoba poskytující útulek odpovídá pouze za škodu způsobenou v místě útulku. Přesněji řečeno osoba poskytující útulek bude mít povinnost nahradit škodu pouze v případě, že škodné jednání se odehrálo v místě útulku. Nedochozí zde totiž k žádné činnosti, při které by mohla škodu způsobit. Místem útulku by neměl být pouze útulek

¹⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05.

¹⁵⁹ SEDLÁČEK, Jaromír. *Obligační právo III. Mimosmluvní závazky, jednatelství a versio in rem - náhrada škody - nekalá soutěž*. Brno: Právník, 1929, s. 77.

samotný, ale i jeho bezprostřední okolí (jako příklad lze uvést chodbu bytového domu).

Druhá skutková podstata dopadá na případy, kdy osobě nebezpečných vlastností někdo svěřil určitou činnost v domácnosti, provozovně nebo podobném místě. V takových případech ten, kdo osobě nebezpečných vlastností činnost na takovém místě svěřil, má společně a nerozdílně s touto osobou povinnost nahradit škodu, kterou způsobí v takovém místě nebo při takové činnosti.

Tato formulace však budí značné rozpaky. Spojka „nebo“ je totiž užívána pokud se jedná o alternativní výčet. Mělo by tedy stačit, aby nastala jedna ze dvou uvedených variant - škoda je způsobena buď na určitém místě anebo při svěřené činnosti. Výše bylo uvedeno, že výkon činnosti, která byla osobě nebezpečných vlastností svěřena, se má odehrávat v domácnosti, provozovně či jiném podobném místě. Proč tedy zákonodárce alternativně stanoví, že se hradí škoda na tomto místě způsobená nebo způsobená při této činnosti, když činnost by vždy měla být vykonávána právě v tomto místě? Nabízí se několik výkladových možností.

První možností je, že podmínka, že škoda musí být způsobena v tomto místě, se vztahuje k první uvedené skutkové podstatě (tedy ke škodě musí dojít na místě útulku), zatímco k druhé skutkové podstatě se vztahuje pouze podmínka, že ke škodě musí dojít při svěřené činnosti. De facto by pak odpovědnost v rámci druhé skutkové podstaty byla zúžena, protože solidární odpovědnost by se omezovala pouze na případy, kdy v domácnosti, provozovně či na jiném podobném místě ke škodě došlo v rámci svěřené činnosti. Pokud by škoda byla způsobena na tomto místě, a to i v důsledku nebezpečné vlastnosti osoby, ale nedošlo by k ní v rámci svěřené činnosti, osoba činnost svěřující by povinnost k náhradě neměla.

Druhou možností je, že ke škodě může dojít buď v rámci činnosti v domácnosti, provozovně nebo jiném podobném místě anebo i mimo tuto činnost, pokud ke škodě dojde na jednom z alternativně stanovených míst v důsledku nebezpečné vlastnosti osoby.

Nejširší variantou se jeví třetí možnost. Osoba svěřující činnost by měla povinnost nahradit škodu, kterou osoba nebezpečných vlastností způsobí v místě, ve

kterém je činnost vykonávána (tedy domácnosti, provozovně či jiném podobném místě) anebo škodu, kterou tato osoba způsobí při svěřené činnosti, ať se její výkon odehrává kdekoliv. Takové pojetí by odpovídalo současnému § 1315 rakouského ABGB, který zřejmě sloužil jako jedna z inspirací českého zákonodárce. Jak bylo uvedeno v kapitole 1. 2. 2, dle tohoto ustanovení odpovídá osoba, která vědomě užije osoby nebezpečných vlastností k obstarání svých záležitostí, za škodu, kterou při obstarávání tato osoba způsobila třetím osobám a to bez ohledu na místo, na kterém ke škodě došlo. Je otázkou, nakolik zákonodárce zamýšlel takto široké pojetí. Pokud bychom dospěli k takovému závěru, bylo by zřejmě nutné přehodnotit názor vyslovený v kapitole 3.1.2.2 a sice, že výkon činnosti se musí odehrát na zákonem vymezeném místě, aby bylo možné § 2923 o. z. užit. Na druhou stranu by bylo možné postihnout i případy, kdy osobě nebezpečných vlastností byla sice svěřena činnost, kterou má vykonat v domácnosti, provozovně nebo jiném podobném místě, ale tato osoba jí vykoná na jiném místě a při ní způsobí škodu.

Dle mého názoru je však třeba vyjít z prve uvedené varianty (shodně Vojtek¹⁶⁰). Lze tak dovozovat z toho, že v případě, kdy by stačilo způsobit škodu v místě domácnosti, provozovny nebo na jiném podobném místě, bylo by zbytečné výslovně uvádět, že ke škodě může dojít i při činnosti. Bylo by to zcela obsoletní, a to vzhledem k tomu, že osoba svěřující činnost by odpovídala za škodu na místě způsobenou při jakékoliv činnosti a tedy i činnostísvěřené. Třetí variantu je pak třeba odmítnout jako příliš širokou, kdy zákonodárce formuloval (i když ne příliš šťastným způsobem), že se svěřená činnost, která byla příčinnou vzniku škody, musí odehrávat na konkrétním místě. Ke škodě tedy musí dojít při činnosti a zároveň musí být zachována místní souvislost se vznikem škody - jednání, v jehož důsledku škoda vznikla, se musí odehrát v domácnosti, provozovně nebo jiném podobném místě.

¹⁶⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1003. ISBN 978-80-7478-630-3.

4 Povaha odpovědnosti

4.1 Odpovědnost za zavinění nebo za výsledek?

Naprosto klíčovou otázkou je, o jaký druh odpovědnosti se v případě § 2923 o. z. jedná, zda půjde o odpovědnost za zavinění (subjektivní) či odpovědnost za výsledek (objektivní). Současný občanský zákoník je založen obecně na odpovědnosti za zavinění. Případy, kdy není zavinění vyžadováno, musí výslovně stanovit zákon. Na objektivní odpovědnost lze usuzovat především z uvedení liberačních důvodů nebo jejich vyloučení¹⁶¹. Ne ale ve všech případech bude objektivní odpovědnost vyjádřena tímto způsobem, a přesto by odepření objektivní odpovědnosti naprosto odporovalo úmyslu zákonodárce a historickému kontextu. V tomto případě lze při stanovení druhu odpovědnosti vycházet z pomocných kritérií, která uvádí Tichý a Hrádek¹⁶². Na první místo je kladen teologický výklad, dále je třeba zohlednit systematický výklad a historický výklad.

Vzhledem k tomu, že § 2923 o. z. výslovně neuvádí žádný liberační důvod, bude třeba vycházet z výše uvedených kritérií. Již bylo zmíněno, že na první místo je kladen teleologický výklad. Při něm je třeba zkoumat nebezpečí, riziko i složitou důkazní situaci¹⁶³, tedy okolnosti, které jsou považovány za důvod pro stanovení objektivní odpovědnosti. Co se nebezpečí a rizika vzniku škody týče, jak je uvedeno v kapitole 3.2, osoba nebezpečných vlastností ve smyslu § 2923 o. z. je zvýšeným zdrojem nebezpečí. Existuje zde tedy vyšší míra nebezpečí, že dojde ke vzniku škody. Tím je i pro jiné osoby zvýšeno riziko, že dojde ke vzniku škody, pokud je takové osobě poskytnut útulek nebo svěřena činnost. Složitost důkazní situace se bude odvíjet od konkrétní situace, případ od případu, proto nelze učinit obecný závěr o nadměrně obtížné důkazní situaci. Při teleologickém výkladu by měl značnou roli hrát i úmysl zákonodárce, tedy účel, který sledoval přidáním dané skutkové podstaty. Úmysl zákonodárce lze obvykle seznat z důvodové zprávy. Ta k § 2923 o. z. uvádí, že se jedná o klasickou *culpa in eligendo*.

¹⁶¹ HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1500. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹⁶² TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Delikt ní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 314. ISBN: 978-80-7400-625-8.

¹⁶³ TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Delikt ní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 314. ISBN: 978-80-7400-625-8.

Na druhém místě je třeba užít systematický výklad, při něm je třeba vycházet především z marginálních rubrik (dnes označované pouze jako rubriky) a sousedních skutkových podstat¹⁶⁴. V druhém pododdílu – nazvaném „*Zvláštní ustanovení*“, se jedná o v pořadí druhou skutkovou podstatu, následující po skutkové podstatě upravující náhradu škody způsobenou tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání. Vzhledem k tomu, že rubrika „*Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání*“ je ale umístěna nad § 2920 o. z. a nikoliv pod ním, měla by se vztahovat na všechny následující paragrafy až do další takové rubriky nebo rubriky vyšší¹⁶⁵. To znamená, že by pod ni měla spadat i skutková podstata nazvaná „*Škoda způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi*“ (tato rubrika je uvedena pod paragrafem). V takovém případě by však bylo nutné pod tuto rubriku zahrnout i škodu způsobenou z provozní činnosti, škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným a škodu na nemovité věci. To se zdát být samozřejmě značně nelogické, a proto lze dospět k závěru, že tato rubrika se vztahuje pouze k § 2920 až § 2922 o. z. a ze strany zákonodárce se jedná pouze o legislativně technickou vadu. Rubrika „*Škoda způsobená osobou nebezpečných vlastností*“ pak sama příliš nenapoví, zda se jedná o subjektivní či objektivní odpovědnost.

O poznání užitečnější může být při systematickém výkladu vycházet z postavení skutkové podstaty. Skutkovou podstatou, která § 2923 o. z. předchází je již zmíněná náhrada škody způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání. V tomto případě se jedná o odpovědnost za zavinění, které je třeba jak v případě přímého škůdce, tak i případně u osoby vykonávající dohled (k její odpovědnosti je třeba, aby dohled zanedbala). V případě ustanovení § 2921 o. z. se lze ale setkat i s názorem opačným, a sice, že se jedná o odpovědnost objektivní (srov. Vojtek¹⁶⁶).

Druhou sousedící skutkovou podstatou je náhrada škody z provozní činnosti. V předešlém občanském zákoníku bylo možné dovodit objektivní odpovědnost z liberačního důvodu vyjádřeného v § 420a odst. 3 obč. zák. Znění liberačního důvodu

¹⁶⁴ TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 314. ISBN: 978-80-7400-625-8.

¹⁶⁵ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 128. ISBN: 80-7179-028-1.

¹⁶⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 996. ISBN 978-80-7478-630-3.

však v současném občanském zákoníku doznalo značné změny, a je tak třeba si klást otázku, zda se stále jedná o objektivní odpovědnost. Bezouška dovozuje, že z požadavku vynaložení veškeré péče, kterou lze rozumně požadovat, aby k újmě nedošlo, lze usuzovat spíše na odpovědnost za zavinění¹⁶⁷. Na druhé straně důvodová zpráva tento požadavek označuje za objektivní. I když z termínu „péče“ by bylo možné opravdu usuzovat na odpovědnost za zavinění, přikláním se k názoru opačnému, tedy že se jedná o odpovědnost za výsledek. Stejně tak Vojtek považuje tento požadavek za „objektivní a představující měřítko řádného provozovatele, a to z pohledu rozumného přístupu jak k obvyklým postupům, tak k individuálním poměrům každého konkrétního případu“¹⁶⁸ a tedy za liberační důvod a odpovědnost za škodu z provozní činnosti v důsledku toho za odpovědnost objektivní jako za předešlé právní úpravy.

Poslední z uvedených kritérií pro stanovení závěru, zda se jedná o objektivní či subjektivní odpovědnost, je historický výklad. V jeho rámci je nutné zabývat se historickým vývojem skutkové podstaty a případně skutkových podstat, které posloužily jako vzor¹⁶⁹. Tato problematika je podrobněji rozebrána v kapitole 1.1. Zde bude výklad zaměřen pouze na pojetí odpovědnosti. Kupříkladu Sedláček považoval vědomé svěření činnosti osobě nebezpečných vlastností, za „lehkomyšlnost, která může být buď hrubým anebo lehkým zaviněním“¹⁷⁰. Stejně tak Randa uvádí, že § 1314 OZO a § 1315 OZO (které posloužily za vzor) patří mezi případy odpovědnosti za škodu způsobenou jinou osobou, „kdy nám lze viny třeba jen vzdáleně přičítati“¹⁷¹. Stejně tak důvodová zpráva k Vládnímu návrhu občanského zákoníku z roku 1937 uváděla k § 1143 tohoto návrhu, který měl předobraz v § 1315 OZO, že „musí toto ustanovení ponechati, aby tento případ ostře postavila proti případům, kde se ukládá odpovědnost bez zavinění“¹⁷². Stejně tak k §

¹⁶⁷HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1500. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹⁶⁸VOJTEK, Petr. Náhrada újmy z provozních činností (vybrané otázky). *Soudní rozhledy*. 2015, č. 6, s. 202-206. ISSN 1211-4405.

¹⁶⁹TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 314. ISBN: 978-80-7400-625-8.

¹⁷⁰SEDLÁČEK, Jaromír. *Obligační právo III. Mimosmluvní závazky, jednatelství a versio in rem - náhrada škody - nekalá soutěž*. Brno: Právník, 1929, s. 76.

¹⁷¹RANDA, Antonín. *O závazcích k náhradě škody dle rakouského práva občanského s ohledem na cizozemské zákonodárství*. 7. vydání. Praha: Otto, 1912, s. 45.

¹⁷²Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník, 1937, s. 388.

1142 tohoto návrhu, který měl naopak předobraz v § 1314 OZO důvodová zpráva uváděla, že *“jde jen o vyjádření všeobecné zásady odpovědnosti za poškození zaviněné”*¹⁷³.

Na základě užitých výkladových metod vychází vcelku jasný závěr pouze z výkladu historického, kdy odpovědnost za škodu způsobenou osobou s nebezpečnými vlastnostmi byla na našem území vždy chápána striktně jako odpovědnost za zavinění. V případě užitého teleologického a systematického výkladu nelze učinit jednoznačný závěr o povaze odpovědnosti. Teleologický výklad na jedné straně poskytuje důvody pro závěr, že se jedná o objektivní odpovědnost (zvýšené nebezpečí i riziko), ale na druhé straně i důvody pro učinění závěru, že se jedná o odpovědnost subjektivní (vcelku jasné znění důvodové zprávy). V případě systematického výkladu a postavení skutkové podstaty k ostatním je situace podobně nejednoznačná, kdy předcházející skutková podstata je svou povahou odpovědností za zavinění, zatímco následující odpovědností za výsledek.

Dle mého názoru je třeba se přiklonit spíše k variantě, že jde o odpovědnost za zavinění. Primárně lze vyjít z úmyslu zákonodárce vyjádřeného v důvodové zprávě a z historického výkladu, který je v tomto případě zcela zřejmý. V případě systematického výkladu nelze učinit sice závěr jednoznačný, ale na druhou stranu je třeba říci, že odpovědnost za škodu způsobenou nebezpečnou osobou má daleko blíže k odpovědnosti za škodu způsobenou tím, kdo není schopen posoudit následky svého jednání (odpovědnost za zavinění) než k odpovědnosti za škodu z provozní činnosti. Jedná se o odpovědnost za třetí osobu, která je v občanském zákoníku budována na principu odpovědnosti za zavinění. V neposlední řadě lze závěr o odpovědnosti za zavinění učinit i z výrazu spjatého se subjektivní stránkou – „*vědomě*”¹⁷⁴. Na druhou stranu se ale lze setkat i s názorem, že v případě § 2923 o. z. se jedná o odpovědnost objektivní (srov. Bezouška¹⁷⁵).

¹⁷³ Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník, 1937, s. 387.

¹⁷⁴ TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 313. ISBN: 978-80-7400-625-8.

¹⁷⁵ HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1500. ISBN 978-80-7400-287-8.

V případě, že přijmeme závěr, že se jedná o odpovědnost za zavinění, uplatní se i v případě § 2923 o. z. ustanovení § 2911 o. z. Bude se tedy presumovat zavinění ve formě nedbalosti. V daném případě to bude znamenat, že zde bude vyvratitelná domněnka o nedbalosti při výběru (*culpa in eligendo*). Tu bude moci odpovědná osoba vyvrátit tím, že i v případě, že o nebezpečné vlastnosti věděla se při zachování běžného standardu péče (který je podle o. z. kritériem nedbalosti) nemohla domnívat, že bude díky této vlastnosti způsobena škoda. Na druhou stranu, pokud jí z okolností muselo být zřejmé, že díky této nebezpečné vlastnosti bude způsobena škoda, jedná se dokonce o nedbalost hrubou¹⁷⁶. Dalšími okolnostmi, kromě vědomosti o nebezpečné vlastnosti, ze kterých bude možné usuzovat na vznik újmy, bude např. to, že osoba nebezpečnou vlastnost nijak nekompenzuje - např. nenosí brýle, neužívá léky (viz dále). Jindy však postačí pouze vědomí o této nebezpečné vlastnosti a další okolnosti nebudou třeba. Tak tomu bude v případech, kdy nebezpečná vlastnost nijak kompenzovat nejde - např. disociální porucha osobnosti. Pro úplnost je třeba uvést, že vědomost o nebezpečné vlastnosti nelze zaměňovat se zaviněním. Právě v zaviněném porušení povinnosti pečlivého výběru spočívá deliktní jednání.

Na první pohled se zdá, že nedbalost, zde bude vždy už jen díky tomu, že vybrána byla osoba nebezpečných vlastností a v důsledku toho je výběr nepečlivý. Nicméně tak tomu nebude vždy. Jak bylo již uvedeno, bude ve většině případů třeba, aby zde byly další okolnosti vedle vědomosti o nebezpečné vlastnosti, díky kterým lze usuzovat na případný vznik škody. Svěření činnosti osobě nebezpečných vlastností nebo poskytnutí útulku samo o sobě porušením povinnosti řádné péče ještě být nemusí. Porušením péče ve smyslu § 2912 o. z. bude až pokud bude i z dalších okolností zřejmé, že ke škodě může dojít. Uvedeno na příkladu - osoba trpí vadou zraku (nebezpečná vlastnost), ale je o ní známo, že nosí standardně brýle. Osoba, která jí svěří činnost, nebude při zachování běžného standardu péče předpokládat, že díky této nebezpečné vlastnosti způsobí škodu. Naopak pokud o osobě bude známo, že brýle nenosí, bude jednat nedbale ten, kdo této osobě svěří činnost, ke které je třeba bezvadný zrak, protože nejedná tak, jak lze od osoby průměrných vlastností v

¹⁷⁶ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kolektiv. *Komentář k Československému občenskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1937, s. 858.

soukromém styku důvodně očekávat - osoba věděla, že může dojít ke škodě, ale bez přiměřených důvodů spoléhá, že k ní nedojde. Stejně tak, pokud někdo poskytne útulek schizofrenikovi, o kterém ví, že bere léky a už roky u něj neproběhla žádná ataka, nebude jednat nedbale. Naopak nedbale bude jednat ten, kdo poskytne útulek schizofrenikovi, u kterého ví, že zanedbává svoji léčbu a dochází u něho k agresivním výpadům.

V tom lze shledat právě významný rozdíl oproti objektivní odpovědnosti. V jejím případě by stačilo poškozenému prokázat vědomost o nebezpečné vlastnosti a poskytovatel útulku nebo činnosti by se své odpovědnosti mohl zprostit pouze pomocí liberačních důvodů. Zatímco při subjektivním pojetí je důležité nejen to, že věděl o nebezpečné vlastnosti, ale i to že z této nebezpečné vlastnosti ve spojení s dalšími okolnostmi mohl usuzovat na to, že může vést ke vzniku škody.

Na závěr kapitoly lze konstatovat, že jak již bylo uvedeno, lze se setkat i s názorem opačným a tedy, že v případě § 2923 o. z. jde o objektivní odpovědnost. Nelze vyloučit, že i judikatura se přikloní k tomuto pojetí. Nejvyšší soud dokonce již v jednom ze svých rozhodnutí poukázal na to, že v případě § 2923 o. z. se jedná o objektivní odpovědnost¹⁷⁷. Nicméně se jedná o rozhodnutí podle předešlé právní úpravy, ve kterém odkazoval pouze na případné možné užití tohoto ustanovení, kdyby případ nastal již za účinnosti současného občanského zákoníku. V takovém případě by bylo možné dovozovat liberační důvod v nevědomosti o nebezpečné vlastnosti a v případě poskytnutí útulku v nutné potřebě jeho poskytnutí. V této publikaci je však zastáván názor, že se jedná o odpovědnost za zavinění.

4.2 Protiprávnost

Při učinění závěru, že se jedná o odpovědnost za zavinění a nikoliv odpovědnost za výsledek, vyvstává nutně další předpoklad vzniku povinnosti nahradit újmu, a sice protiprávnost jednání. Každý, kdo svěřuje určitou činnost třetí osobě, nebo jí poskytuje útulek, „*má zákonnou povinnost zkoumat, zda vybraná*

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 25 Cdo 755/2015.

osoba je natolik způsobilá, aby neohrozila třetí osoby”¹⁷⁸. Tuto povinnost lze dovodit ze současného pojetí protiprávnosti, která je chápána jako porušení povinnosti péče stanovené v § 2912 o. z.¹⁷⁹. Na rozdíl od zavinění, které se presumuje, protiprávnost musí prokázat poškozený. Povinnost péče bude porušena tím, že osobě, která je pro ostatní zvýšeným zdrojem nebezpečí, bude poskytnut útulek nebo svěřena činnost. Poskytovatel tím nepředchází hrozícímu nebezpečí, a naopak tímto svým jednáním vystavuje ostatní nebezpečí vzniku škody. Delikt ní jednání tedy spočívá v nepečlivém výběru.

Naproti tomuto pojetí protiprávnosti, které zastává Tichý¹⁸⁰, by se jako vhodnější mohlo jevit shledání protiprávnosti v porušení prevenční povinnosti (§ 2900 o. z.). V důsledku toho by ale bylo nutné zvažovat, zda se v případě § 2923 o. z. nejedná pouze o rozvrhové ustanovení.

¹⁷⁸HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1577. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹⁷⁹TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Delikt ní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 179; 318. ISBN: 978-80-7400-625-8.

¹⁸⁰TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Delikt ní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 179; 318. ISBN: 978-80-7400-625-8.

5 Solidární odpovědnost

5.1 Pluralita dlužníků

§ 2923 o. z., zakládá solidární povinnost nahradit škodu, kterou způsobila osoba nebezpečných vlastností tomu, kdo této osobě poskytl útulek nebo svěřil činnost v domácnosti, provozovně nebo jiném podobném místě. Prvně je třeba se vypořádat se zásadním problémem, který v důsledku toho může nastat. Tím je aplikovatelnost tohoto ustanovení v případech, kdy přímý škůdce není deliktně způsobilý. V takovém případě, pokud se nejedná o jeden z případů uvedených v § 2920 odst. 2 nebo § 2922 o. z., zde totiž chybí jeden z pojmových znaků solidarity - mnohost dlužníků. Nabízí se dvě varianty řešení.

Při vycházení z čistě gramatického výkladu by bylo možné dovodit, že § 2923 o. z. bude možné užít pouze v případě, že zde bude deliktně způsobilý přímý škůdce, se kterým by osoba poskytující útulek nebo svěřující činnost mohla být solidárně zavázána nahradit škodu. V případě, kdy tuto deliktní způsobilost mít nebude (např. schizofrenik prožívající ataku), nebude zde ani u osoby poskytující útulek nebo svěřující činnost povinnost škodu nahradit. V řadě případů by pak mohlo být řešením aplikace § 2900 o. z., kdy chování této osoby by bylo shledáno jako porušení prevenční povinnosti.

Při extenzivním výkladu se pak nabízí varianta, že i v případě, kdy přímý škůdce není odpovědný, bude dána povinnost osoby poskytující útulek nebo svěřující činnost škodu nahradit, protože § 2923 o. z. zakládá nejen její solidární povinnost, ale povinnost nahradit škodu jako takovou. V situaci, kdy její povinnost škodu nahradit by byla vázána na deliktní způsobilost přímého škůdce, by mohl být popřen jeden z hlavních účelů deliktního práva, jímž je odčinění škody. Nelze pominout ani úmysl zákonodárce, kterým jednoznačně bylo posílení postavení poškozeného. Jistou paralelu lze vysledovat s druhou větou § 2922 o. z. Ta totiž taktéž zakládá solidární odpovědnost (konkrétně třetí osoby, která škůdce do nezpůsobilého stavu uvedla). I zde by měl podle čistě jazykového výkladu platit závěr, že v případě, kdy přímý škůdce není deliktně způsobilý (a nelze mu přičíst zavinění ohledně uvedení se do stavu deliktní nezpůsobilosti), nemá povinnost k náhradě škody ani osoba, která ho do tohoto stavu uvedla. Nicméně i zde právní teorie dovodila, že podle tohoto

ustanovení je povinnost k náhradě těchto osob dána i v případě, kdy přímý škůdce není deliktně způsobilý (srov. Škárová¹⁸¹, Bezouška¹⁸², Holub¹⁸³).

Vycházet je třeba právě z druhého z uvedených závěrů. Primárně k tomuto závěru vede úvaha, že v opačném případě by došlo k popření smyslu daného ustanovení, kterým je posílení postavení poškozeného. Přitom se jedná se o vlastní zaviněné delikt ní jednání odpovědné osoby (nedbalý výběr) a není tak důvod, aby této své odpovědnosti byla zproštěna jen v důsledku toho, že přímý škůdce není delikt ně způsobilý¹⁸⁴. Dalším argumentem může být i to, že pokud má § 2923 o. z. plnit subsidiární funkci k ostatním ustanovením o odpovědnosti za třetího, zejména § 2914 o. z. je třeba, aby. zakládal povinnost škodu nahradit jako takovou. Zároveň se však bude jednat o rozvrhové ustanovení, které stanoví jaký je vztah mezi odpovědnou osobou a přímým škůdcem.

Jako absurdní je pak třeba shledat závěr, že ustanovení § 2923 o. z. je speciální k ustanovení § 1872 o. z. v tom smyslu, že pro vznik pasivní solidarity postačí méně než dva věřitelé. I zde tedy bude třeba stejně jako v § 1872 o. z. za solidaritu dlužníků považovat situaci, kdy jsou alespoň dva dlužníci zavázáni plnit společně a nerozdílně.

5.2 Vztah mezi dlužníky

Solidarita v uvedeném ustanovení je dalším nástrojem vedoucím k posílení postavení poškozeného, který má možnost volby mezi dvěma subjekty, na kterém z nich bude náhradu škody požadovat. Poškozený se tedy může rozhodnout, zda bude

¹⁸¹ ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1232. ISBN 978-80-7400-108-6.

¹⁸² HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1596. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹⁸³ HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav, POKORNÝ, Milan, HOCHMAN, Josef, KOBLIHA, Ivan, ONDRUŠ, Radek. *Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním*. Praha: Linde, 2003, s. 50. ISBN 80-7201-402-1.

¹⁸⁴ Obdobně argumentuje Melzer v případě delikt ní nezpůsobilosti samostatného pomocníka dle § 2914 o. z.: "Nedostatek zavinění na straně pomocníka totiž vylučuje jeho odpovědnost. Avšak to by současně v důsledku akcesority ručení vylučovalo jakoukoliv povinnost k náhradě i ze strany principála. To přesto, že sám jednal zaviněně. Smyslem § 2914 je však založit povinnost k náhradě, pokud principálovi lze vytknout zavinění při výběru nebo dohledu. Trvat na konstrukci ručení by v rozporu se smyslem § 2914 vedlo ke zcela nedůvodnému zproštění povinnosti principála" citováno z: MELZER, Filip. *Odpovědnost za pomocníka podle § 2914 českého Občanského zákoníku. Societas et iurisprudentia*. Trnava: Právnická fakulta Trnavská univerzita v Trnave. 2016, 43-76. ISSN 1339-5467.

požadovat celé plnění nebo jeho libovolnou část na obou spoludlužnících, nebo na kterémkoliv z nich (§ 1872 o. z.). Poškozený má však právo na celou náhradu pouze jednou. Pokud tedy jeden z dlužníků poskytne celou náhradu škody, zaniká v důsledku toho závazek i druhého dlužníka a nelze se již domáhat náhrady škody i po něm.

Nicméně i zde existují podíly spoludlužníku na dluhu (v tomto případě náhradě škody), roli ale hrají pouze ve vnitřním vztahu mezi nimi a nikoliv ve vnějším vztahu vůči poškozenému, vůči kterému jsou zavázáni spoludlužníci společně a nerozdílně a může tak požadovat celou náhradu (nebo její libovolnou část) po kterémkoliv z nich. Tyto podíly se stanoví podle účasti na způsobení vzniklé škody (§ 2916 o. z.). Nebude tedy možné aplikovat vyvratitelnou domněnku obsaženou v § 1875 o. z. o stejnévelikosti podílů dlužníků na společném dluhu v jejich vzájemném vztahu¹⁸⁵.

Způsob stanovení podílů podle účasti na způsobení vzniklé újmy může v praxi činit značné potíže. Jako kritérium se nabízí stanovení výše podílů podle míry zavinění. Pokud by tímto způsobem bylo možné určit podíly jen s nepoměrnými obtížemi, bylo by zřejmě možné uplatnit postup podle § 136 o. s. ř.¹⁸⁶. Nic samozřejmě nebrání dlužníkům, aby velikost podílů stanovili smluvně bez ohledu na kritérium stanovené zákonem (účast na způsobení vzniklé újmy). V případě, že by se judikatura přiklonila k závěru, že v případě § 2923 o. z. jde o odpovědnost objektivní, mohla by být kritériem pro stanovení velikosti podílů míra rizika vzniku újmy.

Pokud by pak poškozený po spoludlužníkovi žádal více, než činí jeho podíl na náhradě škody, oznámí to dlužník druhému spoludlužníkovi a dá mu možnost, aby proti pohledávce uplatnil své námitky. Rovněž má právo požadovat, aby splnil dluh v rámci svého podílu nebo aby ho v tomto rozsahu dluhu jinak zbavil (preventivní regres). Jiným zbavením dluhu může být například započtení vlastní pohledávky. Zde je třeba připomenout, že podle § 1988 o. z. je zakázáno započtení proti

¹⁸⁵ ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1274. ISBN 978-80-7400-108-6.

¹⁸⁶ HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1585. ISBN 978-80-7400-287-8.

pohledávce na náhradu újmy způsobené na zdraví, ledaže se jedná o vzájemnou pohledávku na náhradu téhož druhu.

V případě, že dlužník náhradu škody uhradí ve větším rozsahu než je jeho podíl, má právo regresu vůči druhému spoludlužníku. Nutno zdůraznit, že právo na regres vzniká pouze v tomto případě, tedy pokud dlužník splní dluh ve větším rozsahu než je jeho podíl. Druhý dlužník má pak povinnost poskytnout mu náhradu podle svého podílu - tedy tolik, o kolik zaplacená náhrada převyšuje podíl prvního dlužníka (rozvrhový regres). Kupříkladu v případě, že první dlužník uhradí celou náhradu škody, má regres vůči druhému dlužníku ve výši jeho podílu. V případě, že druhý dlužník nemůže plnit, připadá jeho podíl na dluhu na prvního dlužníka.

5.3 Moderační právo soudu

I když se v případě § 2923 o. z. primárně jedná o solidární odpovědnost, dává zákonodárce soudu možnost, aby rozhodl, že škůdci nahradí škodu podle své účasti na škodlivém následku a založil tak proporcionalní odpovědnost namísto odpovědnosti solidární. Soud tak může učinit, pokud jsou v daném případě důvody zvláštního zřetele hodné. Zákon nijak nerozvádí, co za takové důvody považuje. Nicméně ze současné dikce lze usuzovat, že se bude jednat o užší okruh případů než v § 438 odst. 2 obč. zák., který umožňoval rozhodnutí o proporcionalní odpovědnosti v odůvodněných případech. Důvodem hodným zvláštního zřetele může být například způsob provedení protiprávního jednání ve vztahu ke škodě nebo míra zavinění. V případě zavinění může hrát zejména roli, zda se jedná ze strany přímého škůdce o úmyslné zavinění, nebo zda z hrubé nedbalosti nedodržel zvlášť důležitou povinnost¹⁸⁷.

Rozhodnutí o proporcionalní odpovědnosti je vyloučeno, pokud se některý škůdce vědomě účastnil na způsobení škody jiným škůdcem nebo jej podněcoval či podporoval nebo pokud lze připsat celou škodu každému škůdci, byť jednali nezávisle, nebo má-li škůdce hradit škodu způsobenou pomocníkem a vznikla-li povinnost k náhradě také pomocníkovi. V případě § 2923 o. z. bude z těchto důvodů

¹⁸⁷TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 212. ISBN: 978-80-7400-625-8.

zřejmě připadat v úvahu vědomé účastenství na způsobení újmy druhým škůdcem, jeho podněcování či podporování. Otázkou je jak přistupovat k případům, kdy škůdce má nahradit škodu způsobenou pomocníkem. I když primárně se jistě jedná o pomocníka ve smyslu § 2914 o. z., pomocníkem v jistém slova smyslu bude i osoba, jíž byla svěřena činnost ve smyslu § 2923 o. z.¹⁸⁸ V takovém případě bude též vyloučeno užití moderačního práva ze strany soudu.

¹⁸⁸ Argumentem může být, že za pomocníka tuto osobu považuje rakouská úprava (konkrétně § 1315 ABGB), která posloužila českému zákonodárci za vzor.

6 Vztah k jiným ustanovením občanského zákoníku

V případě § 2923 o. z. se jedná o případ odpovědnosti za třetí osobu, v důsledku čehož je nezbytně nutné řešit jeho vztah především k ostatním ustanovením občanského zákoníku, která taktéž odpovědnost za třetí osobu upravují. Těmito ustanoveními jsou především § 1935, § 2914 a § 2921 o. z. Důvodová zpráva hovoří o subsidiaritě § 2923 o. z. k ostatním ustanovením dopadajícím na odpovědnost za třetí osobu - to je vyjádřeno konkrétně tak, že „*dosah je vzhledem k obecnému pojetí odpovědnosti za zaměstnance, zástupce či pomocníka i ke zvláštní úpravě povinnosti hradit škodu vzniklé z provozní činnosti či jiných zvláštních příčin, omezen na případy zbývající, na jejichž praktické řešení platná právní úprava nepamatuje*”¹⁸⁹.

6.1 Vztah k odpovědnosti za pomocníka

Prvně tedy pomyslná konkurence nastává s § 1935 o. z. Ten stanoví, že „*plní-li dlužník pomocí jiné osoby, odpovídá tak, jako by plni sám*“. Jedná se pouze o odpovědnost vůči závazkovému věřiteli, nikoliv o odpovědnost vůči třetím osobám. V případě, kdy osoba nebezpečných vlastností je použita dlužníkem k plnění jeho dluhu (tzv. pomocník při plnění) a skrz svou nebezpečnou vlastnost způsobí škodu, odpovídá za škodu dlužník věřiteli tak, jako by jí způsobil sám. Nejedná se ale o samotný titul k náhradě škody, tím bude porušení smluvní povinnosti nebo zákona (podle toho, zda povinnost plnit vyplývá přímo ze zákona nebo ze smlouvy).

Druhým takovým ustanovením je § 2914 o. z., zde je situace poněkud komplikovanější. Nejdříve bude pojednáno o vztahu § 2923 o. z. k první větě § 2914 o. z., kde se jedná o odpovědnost za zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka (tzv. nesamostatný pomocník). Zvlášť je pak třeba řešit vztah k druhé větě posledně uvedeného ustanovení, která stanoví ručení za škodu způsobenou poddodavatelem (tzv. samostatný pomocník).

První věta § 2914 o. z. stanoví, že „*kdo při své činnosti použije zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka, nahradí škodu jím způsobenou stejně, jako by ji způsobil sám*“. Stejně jako v případě § 2923 o. z. předpokládá první věta § 2914 o.

¹⁸⁹Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz

z. svěřeni určité činnosti. V důsledku toho nutně vyvstává otázka, o jakou činnost se jedná, zda o stejnou činnost jako v případě § 2923 o. z. Při závěru, že jde o činnost stejnou by se § 2923 o. z. stal zčásti zcela neaplikovatelným (aplikovatelná by zůstala pouze část o poskytnutí útulku), kdy odpovědnost za škodu způsobenou při této činnosti by byla řešena podle § 2914 o. z. Vycházejíce z premisy racionálního zákonodárce musíme tedy dojít k závěru, že činnost, jež je svěřena dle § 2923 o. z. musí být rozdílná od té v první větě v § 2914 o. z.

Věta první § 2914 o. z. předpokládá použití třetí osoby při činnosti osoby, jež činnost svěřuje. Jinými slovy řečeno někdo při vlastní činnosti užije třetí osobu a ta způsobí škodu. Jednání této osoby se mu přičítá a je povinen k náhradě škody, jako by jí způsobil sám. Logicky se pak nabízí závěr, že v případě § 2923 o. z. se nejedná o vlastní činnost osoby jež jí svěřuje, tak jak má na mysli právě první věta § 2914 o. z. Tato osoba jí sama vůbec nevykonává a k jejímu výkonu nemá ani povinnost, ale její výkon svěřuje třetí osobě, která jí vykonává samostatně. Osoba nebezpečných vlastností tím pádem nevystupuje ani jako pomocník ve smyslu první věty § 2914 o. z., není zde žádná podřízenost k osobě, která činnost svěřila. Nepůjde ani o subdodavatele podle věty druhé z důvodu toho, že tato osoba ač tuto činnost bude vykonávat samostatně, nezavázala se k jejímu výkonu v rámci plnění této osoby. Pro lepší pochopení rozdílu lze uvést příklad.

Osoba si najme zahradníka, aby provedl úpravy na její zahradě. Tento zahradník má několik zaměstnanců a tak na místo sebe jednoho z nich pošle, aby činnost vykonal. V případě zaměstnance nepochybně jde tedy o pomocníka, tak jak má na mysli první věta § 2914 o. z. Ten pak ve své nedbalosti neopatrnými úpravami poškodí nejen zahradu objednatel, ale i sousedů. Vůči objednateli bude jeho zaměstnavatel odpovídat podle § 1935 o. z. (a podle § 2913 o. z.), sousedům pak podle první věty § 2914 o. z. (použil pomocníka při své činnosti).

V tom samém případě zahradník pošle svého zaměstnance. Ten se na místo dostaví, ale silně podnapilý (nebezpečná vlastnost). Objednatel si je vědom, že zahradník je silně opilý, ale nijak ho to nezajímá a vpustí ho na zahradu, aby provedl úpravy, na kterých se dohodli. Zahradník pak v opilosti poškodí zahradu sousedů. Objednatel pak s ním bude povinen společně a nerozdílně tuto škodu nahradit, protože ačkoliv věděl o jeho nebezpečné vlastnosti, přesto mu činnost svěřil.

První variantou vztahu mezi § 2914 o. z. věty první a § 2923 o. z. je tedy, že § 2923 o. z. dopadá i na případy svěřeni činnosti, které nelze podřadit pod první větu § 2914 o. z.

Jako druhá varianta se pak jeví, že § 2923 o. z. dopadá na případy jednání pomocníka v širší míře než první věta § 2914 o. z. Podle první věty § 2914 o. z. neodpovídá totiž principál za každé jednání pomocníka, kterým byla způsobena škoda. Mezi jednáním pomocníka vedoucím ke škodě musí být nejen časová a místní souvislost, ale i souvislost funkční, která spočívá v tom, že třetí osoba jedná v zájmu principála¹⁹⁰. V opačném případě by se jednalo o exces, za který principál nenese odpovědnost. Zvláště je pak otázka excesů řešena v judikatuře pracovního práva¹⁹¹. Ta rozeznává exces časový, místní a věcný. Jak bylo uvedeno v kapitole 3.1.2.1 časový a především místní exces lze pak rozeznat i u činnosti svěřené podle § 2923 o. z. Otázkou je pak v některých případech exces věcný, který by u řady nebezpečných vlastností vyloučil aplikaci § 2923 o. z. díky absenci subjektivní souvislosti s plněním pracovních úkolů.

Nabízí se pak řešení, že na některé případy, považované za exces bude dopadat právě § 2923 o. z. (půjde o ty případy, kdy k excesu dojde v důsledku nebezpečné vlastnosti) To by znamenalo, že věcná souvislost zde bude chápána daleko širěji než v případě § 2914 o. z. Půjde o jednání, které by se neodehrálo, kdyby činnost nebyla svěřena - dochází k němu tedy v důsledku svěřeni činnosti (jinými slovy bez svěřeni činnosti by k jednání nedošlo). Ono svěřeni činnosti totiž vytváří možnost vzniku škody.

V důsledku toho zde bude výraz „*při činnosti*” pojímán širěji, než jak je tomu v případě § 2914 o. z. Jako příklad může posloužit případ uvedený v kapitole 3.2.2. Ředitel zaměstná vědomě pedofila jako učitele. Ten pak v rámci této činnosti zneužije několik dětí. Po subjektivní stránce jeho jednání nemá žádnou souvislost s plněním pracovních úkolů. Kdyby ale tato činnost nebyla svěřena, ke zneužití by

¹⁹⁰HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1577. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹⁹¹Například Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. 21 Cdo 2612/2010; 21 Cdo 2593/2010 nebo stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR Cp. j 87/70.

nedošlo. Stejně tak bude osoba odpovídat, pokud zaměstná do svého holičství člověka trpícího agresivním sadismem, u kterého ví, že pohled na krev značně snižuje jeho schopnost ovládnout své jednání, a ten pak někoho pořeže. Jednání ze subjektivního hlediska nemá žádnou souvislost s plněním pracovních úkolů - sadista sleduje čistě svůj zájem, kterým je uspokojení pohledem na krev. Pokud by mu ale činnost nebyla svěřena, ke škodě by vůbec nedošlo. Z pohledu pracovního práva půjde v obou případech o exces a jedinou možností domáhat se náhrady i po zaměstnavateli, by byla aplikace § 2923 o. z.

Osobě, která použije pomocníka ke své činnosti se přičítá jeho zavinění¹⁹². V případě, kdy zavinění není dáno u přímého škůdce, není odpovědná ani osoba principála. V těchto případech by mohl být řešením právě § 2923 o. z., a to za předpokladu, že se přikloníme k závěru, že vedle solidární povinnosti, zakládá samostatnou povinnost poskytovatele útulku nebo osoby svěřující činnost nahradit škodu (viz kapitola 5.1). Rozdíl oproti předešlému odstavci spočívá v tom, že zde zavinění u přímého škůdce zcela absentuje. Zvláště by pak tedy bylo možné postihnout případy věcného excesu, kdy jednání pomocníka nelze přičíst z důvodu absence zavinění. To by částečně odpovídalo i rakouské koncepci odpovědnosti za pomocníka (§ 1315 ABGB) která zřejmě sloužila jako hlavní zdroj pro § 2923 o. z. Ta totiž nepožaduje v případě pomocníka zavinění - principál tak odpovídá i za nezaviněné jednání pomocníka (ke srovnání rakouské právní úpravy blíže Melzer¹⁹³). Tak například zaměstnavatel nebude ve smyslu § 2914 o. z. věty první odpovídat za škodu, které se zaměstnanec dopustí v důsledku epileptického záchvatu. Naproti tomu by ale mohl odpovídat podle § 2923 o. z., pokud by o této nebezpečné vlastnosti zaměstnance věděl.

Jak je uvedeno v úvodu této kapitoly, je z důvodu větší přehlednosti třeba řešit vztah k první a druhé větě § 2914 o. z. zvlášť. Konkurence s § 2923 o. z. zde nastává v jiném ohledu než u věty první. Druhá věta stanoví, že *„zavázal-li se však někdo při plnění jiné osoby provést určitou činnost samostatně, nepovažuje se za pomocníka; pokud ho však tato jiná osoba nepečlivě vybrala nebo na něho*

¹⁹²Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2006, sp. zn. 25 Cdo 670/2005.

¹⁹³MELZER, Filip. Odpovědnost za pomocníka podle § 2914 českého Občanského zákoníku. *Societas et iurisprudencia*. Trnava: Právnická fakulta Trnavská univerzita v Trnave. 2016, 43-76. ISSN 1339-5467.

nedostatečně dohlížela, ručí za splnění jeho povinnosti k náhradě škody“. Jednou z možností vzniku ručení je tedy *culpa in eligendo*. Je zřejmé, že pokud bude jako subdodavatel vybrána osoba nebezpečných vlastností, u které se lze domnívat, že skrz tuto svou nebezpečnou vlastnost způsobí škodu, bude se vždy jednat o nepečlivý výběr. Podle důvodové zprávy by se v tomto případě měl přednostně užít právě § 2914 o. z., a nikoliv § 2923 o. z., který má plnit pouze jakousi subsidiární funkci.

Účelem § 2923 o. z. je jednoznačně posílení postavení poškozeného, který má možnost vybrat si na které z odpovědných osob bude nárok na náhradu škody vymáhat (za předpokladu, že i přímý škůdce je deliktně odpovědný). Nicméně pokud by v případě subdodavatele skutečně došlo k aplikaci § 2914 o. z. postavení poškozeného by tím bylo oslabeno, protože namísto solidární odpovědnosti stanoví § 2914 o. z. pouze ručení. Je tedy otázkou, zda by nebylo vhodné přehodnotit v tomto případě závěr o subsidiaritě § 2923 o. z. a nepovažovat ho za speciální k druhé větě § 2914 o. z.

Druhou možností pak je, že § 2923 o. z. bude možné užít v případech, ve kterých nebude dána deliktní způsobilost subdodavatele a ručení je tak z povahy věci vyloučeno. V takovém případě by bylo možné aplikovat § 2923 o. z., pokud by subdodavatel byl osobou nebezpečných vlastností.

6.2 Vztah k § 2920 až § 2922 o. z.

Dále je třeba řešit vztah ke skupině ustanovení, které tvoří v současném občanském zákoníku skutkovou podstatu nazvanou náhrada škody způsobené tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání. Tuto skutkovou podstatu tvoří § 2920 až § 2922 o. z. Ačkoliv tato rubrika by se měla vztahovat i na § 2923 o. z. až § 2926 o. z. zastávám názor, že se jedná pouze o legislativně technický nedostatek a pod tuto rubriku měl zákonodárce úmysl zahrnout jen prvně uvedenou skupinu paragrafů, což lze dovodit i z předešlé právní úpravy (§ 422 - § 423 obč. zák.).

Již ze systematiky skutkových podstat lze dovodit jejich vzájemnou blízkost. Zvláště pak § 2923 o. z. s § 2921 o. z., kdy zatímco v případě § 2923 o. z. se jedná o

culpa in eligendo, v případě § 2921 o. z. se jedná o *culpa in vigilando*, tedy nedbalost při dohledu.

6.2.1 § 2920 o. z.

První odstavec § 2920 o. z. stanoví důležité pravidlo pro deliktní způsobilost osob stížených duševní poruchou. Ta je dána pouze v případě, že tato osoba je způsobilá ovládnout své jednání a posoudit jeho následky. Pokud tedy osoba stížená duševní poruchou, která je zároveň nebezpečnou vlastností (né u každé duševní poruchy tomu tak musí být - viz kapitola 3.2.2), odpovídá pouze v případě, že je schopná ovládnout své jednání a zároveň jeho následky posoudit. To má podstatný dosah i pro ustanovení § 2923 o. z., protože v případech, kdy osoba nebezpečných vlastností nebude deliktně způsobilá, bude možné uvažovat, zda je § 2923 o. z. aplikovatelný (podrobněji v kapitole 5.1).

Zároveň první odstavec § 2920 o. z. pak zavádí do českého právního řádu institut nazývaný „*dobrodiní šetrnosti*“. Nejedná se ale o institut českému právnímu řádu zcela neznámý. Dobrodiní šetrnosti totiž obsahoval již Obecný zákoník občanský v § 1310. Otázkou je, zda se jedná o založení povinnosti k náhradě škody jedinci, který není vůbec deliktně způsobilý nebo zda se dobrodiní šetrnosti uplatní pouze v případech, kdy je jedinec deliktně způsobilý. Ze zařazení do prvního odstavce § 2920 o. z., a nikoliv do druhého, který řeší situace, kdy duševní poruchou stížená osoba nebyla schopná ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, lze logickým a systematickým výkladem dovodit, že škůdce musí být deliktní způsobilý. Na rozdíl od druhého odstavce se tedy nejedná o založení povinnosti k náhradě osoby, která není deliktně způsobilá, ale jedná se pouze toliko o speciální ustanovení k § 2903 a § 2918 o. z. Dobrodiní šetrnosti bude moci být aplikováno samozřejmě i v případech, kdy se v případě náhrady bude postupovat podle § 2923 o. z. Např. poskytovatel útulku s osobou trpící duševní poruchou, která je nebezpečnou vlastností, budou mít povinnost nahradit i škodu, ke které došlo v důsledku toho, že poškozený jejímu vzniku nezabránil, aby nezhoršil stav škůdce.

Druhý odstavec § 2920 o. z. pak zcela ojediněle zakládá povinnost k náhradě škody osoby, která není deliktně způsobilá. Náhradu lze přiznat, pokud je to

spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného. Důvodem pro přiznání náhrady je tedy disproporce mezi majetkovými poměry škůdce a poškozeného. Vychází se zde ze zásady ekvity, kdy v případech „chudého“ poškozeného a „bohatého“ škůdce by se neposkytnutí náhrady mohlo jevit jako nespravedlivé. Rozhodující jsou majetkové poměry ke dni vyhlášení rozhodnutí, nikoliv majetkové poměry v den vzniku újmy¹⁹⁴. Nicméně majetkové poměry by měly být chápány širěji a mělo by se přihlížet i k budoucímu nabytí majetku děděním nebo darem¹⁹⁵.

Toto ustanovení by mělo přímý vliv na aplikovatelnost § 2923 o. z. v případě, kdy by byl přijat závěr, že dané ustanovení lze užít pouze v případě delikt ní způsobilosti přímého škůdce. Ačkoliv v této práci vycházím z názoru, že § 2923 o. z. zakládá odpovědnost osoby poskytující útulek nebo svěřující činnost jako takovou (viz kapitola 5.1) a delikt ní způsobilost přímého škůdce nemá vliv na aplikaci § 2923, jeví se jako vhodné se o této variantě alespoň zmínit.

V případě, kdy je přiznána náhrada proti delikt ně nezpůsobilému škůdci, by bylo totiž možné založit zároveň solidární povinnost k náhradě i osobě poskytující útulek nebo svěřující činnost ve smyslu § 2923 o. z. (byla by totiž splněna jedna ze základních podmínek pasivní solidarity - pluralita dlužníků). I když solidarita je v tomto ustanovení (§ 2923 o. z.) zakotvena zřejmě především pro případy nedostatečných finančních zdrojů na straně přímého škůdce (zde by nebyl důvod pro založení jeho povinnosti k náhradě škody podle § 2920 odst. 2 o. z.), lze předpokládat, že pro poškozeného může být výhodné i z jiných důvodů domáhat se náhrady na osobě, která se ujala osoby nebezpečných vlastností. Jedním z nich může být i případ uvedený v předešlém odstavci, tedy že škůdce bude zavázán z důvodu, že je vysoce pravděpodobné, že v nejbližší době nabude majetek dědictvím nebo darem. V takovém případě může být pro poškozeného daleko výhodnější domáhat se náhrady po osobě, která se osoby nebezpečných vlastností ujala a snáze poskytne náhradu ihned.

¹⁹⁴ HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1591. ISBN 978-80-7400-287-8.

¹⁹⁵ TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Delikt ní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 366;. ISBN: 978-80-7400-625-8., shodně HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1591. ISBN 978-80-7400-287-8.

Nastat může i situace, kdy je osobě deliktně nezpůsobilé uložena náhrada škody pouze z části (srov. Bezouška¹⁹⁶). V takovém případě by měl ten, kdo se osoby nebezpečných vlastností ujal, solidárně odpovídat za škodu ve stejné výši jako osoba nebezpečných vlastností.

Naopak při závěru přijatém v kapitole 5.1, že § 2023 o. z. zakládá odpovědnost jako takovou a nikoliv jen solidární, by mohlo vést k přiznání náhrady vůči přímému škůdci fakt, že osoba poskytující útulek nebo svěřující činnost na rozdíl od něj nedisponuje dostatečnými finančními prostředky.

6.2.2 § 2921 o. z.

Ustanovení § 2921 o. z. pak zakládá solidární odpovědnost osoby povinné dohledem za škodu způsobenou osobou stíženou duševní poruchou v případě, kdy zanedbala dohled. Za situace, kdy škůdce není deliktně způsobilý, odpovídá pouze ten, kdo zanedbal dohled. Nad osobou stíženou duševní poruchou to bude např. poskytovatel zdravotních služeb (nemocnice, psychiatrický ústav), stejně tak to může být věznice, ústav pro výkon zabezpečovací detence (u dvou naposled uvedených by žalovaným byl stát, protože se nejedná o samostatné subjekty práva). Touto osobou může být i opatrovník.

V případě, kdy osoba nebezpečných vlastností nebude deliktně způsobilá (a zároveň bude existovat osoba povinná dohledem), se bude moci poškozený domáhat náhrady po tom, kdo zanedbal dohled - v tomto případě se bude jednat o subjekty uvedené v předešlém odstavci. Otázkou je, zda osoba, která osobě stížené duševní poruchou (která je nebezpečnou vlastností), poskytne útulek nebo svěří činnost v domácnosti, provozovně nebo jiném podobném místě, nepřebírá nad ní dohled ve smyslu § 2921 o. z. Občanský zákoník nestanoví, na základě čeho dohledová povinnost vzniká. Nicméně literatura dovodila, že tato povinnost vzniká na základě

¹⁹⁶HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1591. ISBN 978-80-7400-287-8.

zákona, úředního rozhodnutí nebo jiné právní skutečnosti (např. smlouvy)¹⁹⁷. Kupříkladu Bezouška hovoří v případě poskytovatele útulku nebo osoby svěřující činnost o dozorčí osobě¹⁹⁸. Nicméně to ne zcela odpovídá znění § 2923 o. z. i důvodové zprávě. Ani jedno totiž neposkytuje jakékoliv vodítko k závěru, že těmto osobám se stanoví povinnost dohledu. I když zákonodárce omezil odpovědnost za jednání osoby nebezpečných vlastností na určitých místech, jistě to nemělo vést k založení povinnosti dohledu, ale pouze k limitaci případné odpovědnosti na místa, u kterých sama osoba může rozhodnout, koho na ně vpustí. I když lze souhlasit s tím, že na těchto místech má větší možnost osobu nebezpečných vlastností kontrolovat a případně zasáhnout proti jejímu škodnému jednání, nelze z toho dovozovat, že osobám je v důsledku toho uložena dozorčí povinnost.

§ 2921 o. z. bude možné vztáhnout na případy, kdy osoba nebezpečných vlastností ve smyslu § 2923 o. z. způsobí škodu mimo útulek, domácnost, provozovnu či jiné podobné místo a bude zde existovat osoba, která nad ní má povinnost dohledu. V tomto směru je tedy širší než § 2923 o. z. a poškozenému dává možnost se domáhat náhrady po odpovědné osobě i v případech, kdy osoba nebezpečných vlastností způsobí škodu na jiném místě, než na zákonem předvídaném.

Obě ustanovení bude ale možné uplatnit i vedle sebe v případě, kdy dohled bude zanedbán a zároveň osobě nebezpečných vlastností bude poskytnut útulek nebo svěřena činnost na zákonem předvídaném místě. V případě deliktně způsobilého škůdce všechny tyto osoby pak nahradí škodu společně a nerozdílně. Například osoba stížená duševní poruchou (která je nebezpečnou vlastností) uprchne z psychiatrické léčebny a její známý jí u sebe uschová (poskytne jí útulek). Tato osoba pak ve stavu vyvolaném duševní poruchou způsobí škodu, přičemž její delikt ní způsobilost je zachována. Bude pak dána solidární odpovědnost jak osoby přímého škůdce, osoby, která jí poskytla útulek, tak psychiatrické léčebny.

¹⁹⁷ ELIÁŠ, Karel a kolektiv. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4. 2008.* 1. svazek., §1-487. Praha: Linde, 2008, s. 833. ISBN 978-80-7201-687-7.

¹⁹⁸ HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014).* 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1598. ISBN 978-80-7400-287-8.

Kvalitativní požadavky na dohled jsou judikaturou rozvinuty především v oblasti škody způsobené nezletilým, který nenabyl plné svéprávnosti. Většina závěrů bude aplikovatelná i na dohled nad osobou stíženou duševní poruchou. Tak zejména náležitým dohledem nelze rozumět dohled, který by byl za normálních okolností vykonáván stále, nepřetržitě a bezprostředně, neboť v takovém případě by byla zákonem předpokládaná možnost zproštění odpovědnosti těchto osob prakticky vyloučena. Při hodnocení toho, zda osoby dohledem povinné zanedbaly náležitý dohled, je nutno vzít zřetel i na některé okolnosti týkající se osoby podléhající dohledu, jako např. na věk, povahové vlastnosti a celkové chování této osoby¹⁹⁹. Důležitou roli bude u osoby stížené duševní poruchou hrát zejména celkový průběh této poruchy. Náležitým dohledem se nerozumí pouze dohled samotný, ale i učinění preventivních opatření²⁰⁰.

6.2.3 § 2922 o. z.

Posledním z této skupiny ustanovení je § 2922 o. z., který stanoví, že v případech, kdy se osoba uvede vlastní vinou do takového stavu, že není schopná ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, nahradí škodu v tomto stavu způsobenou. Jedná se o tzv. „*rauschdelikt*“, kdy deliktním jednáním je uvedení se do tohoto stavu a zavinění se vztahuje pouze k uvedení se do tohoto stavu. I zde se bude presumovat nedbalost. Do tohoto stavu se osoba může uvést jakýmkoliv způsobem, který je schopný u ní vyvolat duševní poruchu, nemusí se jednat pouze o alkohol nebo jinou návykovou látku.

Otázkou je, jak přistupovat k situacím, kdy se škůdce uvede do stavu nezpůsobilosti, aby způsobil škodu - tzv. „*napítí se na kuráž*“ nebo v případech, kdy škodu spáchá nedbalostním jednáním, přičemž nedbalost spočívá v uvedení se do nezpůsobilého stavu. Zda tyto případy označované jako *actio libera in causa dolosa* a *actio libera in causa culposa* řadit pod § 2922 o. z. nebo postupovat podle obecných ustanovení. V literatuře se lze setkat s oběma přístupy (první srov.

¹⁹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17. 12. 1968, sp. zn. 3 Cz 57/68.

²⁰⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 998. ISBN 978-80-7478-630-3.

Škárová²⁰¹, druhý srov. Bezouška²⁰²). Příkláním se k prve uvedenému názoru, že tyto případy je třeba řadit vedle tzv. „*rauschdeliktu*“ pod § 2922 o. z.

Vzhledem k tomu, že občanský zákoník chápe pojem duševní poruchy šířeji než MKN 10, bude u duševních poruch ve smyslu MKN 10, které trvale nevylučují deliktní způsobilost, připadat v úvahu vyvolání přechodné fáze této poruchy, která vyloučí deliktní způsobilost. Stejně tak se bude moci jednat o epilepsii, která z lékařského hlediska není duševní poruchou, ale ve smyslu občanského práva duševní poruchou však bude. Příkladem epileptik, který ví, že nadměrná konzumace alkoholu u něj vyvolává epileptické záchvaty, se opije a posléze u něj v důsledku toho dojde i k epileptickému záchvatu. Bude pak mít povinnost nahradit škodu, i když v době záchvatu nebyl deliktně způsobilý.

Druhá věta § 2922 o. z. pak obsahuje pravidlo, že společně a nerozdílně škodu hradí ten, kdo škůdce vlastní vinou do tohoto stavu přivedl. Díky formulační změně oproti § 423 obč. zák. již není třeba, aby třetí osoba škůdce uvedla do tohoto stavu úmyslně, ale postačí i nedbalost. Klasickým případem je konzumace alkoholu. Skupina přátel vyrazí do hospody, přičemž o jednom z nich je známo, že když se napije, ztrácí veškeré zábrany. Ostatní přátelé s vidinou dalšího „*humorného*“ zážitku tohoto kamaráda opijí. Po té co vyjdou z restaurace, jdou kolem skupiny zaparkovaných aut, přičemž tento kamarád bez jakéhokoliv varování loktem vyrazí okno jednoho ze zaparkovaných aut. U přímého škůdce uvedením do tohoto stavu de facto vyvolají nebezpečnou vlastnost. § 2923 o. z. by nepřipadal v úvahu, protože osobě neposkytnou útulek, ani nesvěří činnost. Odpovědnost bude dána tedy podle § 2922 o. z. Lze tedy uzavřít, že toto ustanovení je možné užít na některé případy způsobené osobou nebezpečných vlastností, které nelze řešit podle § 2923 o. z.

²⁰¹ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1232. ISBN 978-80-7400-108-6.

²⁰²HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1596. ISBN 978-80-7400-287-8.

6.3 Zbylé skutkové podstaty

Stručně je třeba se zmínit i o jiných skutkových podstatách v pododdílu druhém (nazvaném „*Zvláštní ustanovení*“, § 2920 - § 2950 o. z.), kdy povinnost nahradit škodu způsobenou osobou nebezpečných vlastností bude mít jiná osoba.

Tak primárně často se svěření činnosti bude odehrávat v rámci provozní činnosti ve smyslu § 2924 o. z., resp. § 2925 o. z. Pak se bude jednat o škodu z provozní činnosti, k jejíž náhradě bude povinen provozovatel závodu (jiného zařízení sloužící k výdělečné činnosti, resp. zařízení zvláště nebezpečného) podle povahy provozu buď podle § 2924 o. z. (škoda z provozní činnosti) nebo § 2925 o. z. (škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným). Podmínkou v prvním případě bude, aby škoda vznikla z provozu, tj. vlastní provozní činností, věcí při ní použitou nebo vlivem činnosti na okolí. V druhém případě musí být škoda způsobená zdrojem zvýšeného nebezpečí.

Další v úvahu připadající bude skutková podstata nazvaná „*Škoda z provozu dopravních prostředků*“ (§ 2927 - § 2932 o. z.). Pokud provozovatel dopravního prostředku svěří dopravní prostředek osobě nebezpečných vlastností, bude odpovídat dle § 2927 o. z. za případnou škodu, pokud jí tato osoba způsobí skrz svou nebezpečnou vlastnost a škoda bude zároveň vyvolána zvláštní povahou tohoto provozu. Například někdo svěří osobě nebezpečných vlastností řízení automobilu, ta pak způsobí díky své nebezpečné vlastnosti škodu, ale zároveň bude tato škoda způsobena zvláštní povahou provozu. Povinnost k náhradě škody bude mít provozovatel automobilu. Stejně tak povinnost k náhradě škody bude mít i osoba nebezpečných vlastností, pokud je deliktně způsobilá. V takovém případě budou mít podle § 2915 o. z. povinnost nahradit škodu společně a nerozdílně. Na rozdíl od § 2923 o. z. nebude vyžadována místní souvislost vzniku škody.

V rámci skutkové podstaty „*Škoda způsobená věcí*“, bude v úvahu připadat druhý odstavec § 2937 o. z. Pokud způsobí věc škodu pádem nebo vyhozením z místnosti nebo podobného místa, budou mít společně a nerozdílně povinnost k náhradě osoba, která nad věcí měla mít dohled (pokud tuto osobu nelze určit platí, že jí je vlastník) a osoba, která takové místo užívá (pokud jí nelze určit je to vlastník nemovité věci). Tak kupříkladu schizofrenik prožívající ataku vyhodí z okna bytu

předmět, který na ulici zraní kolemjdoucího. K náhradě této újmy bude povinen vlastník bytu (berme v úvahu, že je zároveň vlastníkem věci).

Pokud je s provozováním nějaké činnosti zpravidla spojeno odkládání věcí a byla-li věc odložena na místě k tomu určeném nebo na místě, kam se takové věci obvykle ukládají, a na této věci způsobila škodu osoba nebezpečných vlastností, povinnost k náhradě škody bude stíhat provozovatele činnosti. Bude se jednat o škodu na odložené věci ve smyslu § 2945 o. z. Kupříkladu v čekárně u doktora se mezi čekajícími osobami nachází i kleptomani (osoba nebezpečných vlastností), ten v nestřeženém okamžiku z kabátů ukradne peněženky. Povinnost k náhradě bude vedle něj dána i u provozovatele činnosti - v tomto případě lékaře. Stejně pravidlo platí i pro provozovatele hlídaných garáží nebo zařízení podobného druhu.

Podobně v případech, kdy ubytovaný vnesl věc do prostoru vyhrazeného k ubytování nebo k uložení věcí bude škodu hradit provozovatel ubytovací služby (musí se jednat o pravidelného provozovatele ubytovací služby). V tomto případě se jedná o škodu na vnesené věci (§ 2946 až § 2949 o. z.).

Závěr

Stejně jako u jiných skutkových podstat z oblasti deliktního práva, které nově zavádí, resp. znovuzavádí současný občanský zákoník, i v případě § 2923 o. z. bude třeba delšího času, aby došlo k vytvoření judikatury vyšších soudů a postupně i k ustálené intepretaci daného ustanovení. Závěrem však lze kriticky poznamenat, že znění § 2923 o. z. není příliš jasné a zákonodárce mohl tuto skutkovou podstatu formulovat značně pregnantněji, což by jistě i v praxi vedlo k ulehčení jejího výkladu. Ideální variantou by zřejmě bylo, kdyby se kupř. jako v rakouském ABGB jednalo o dvě samostatné skutkové podstaty.

Lze předpokládat, že problém bude v praxi tvořit především část o svěřeni činnosti osobě nebezpečných vlastností a to především díky širokému pojetí odpovědnosti za pomocníka podle § 2914 o. z. V této práci bylo nastíněno několik možností jak ve vztahu k § 2914 o. z. postupovat, kdy především varianta o subsidiárním užití § 2923 o. z. v případech považovaných z pohledu § 2914 o. z. za věcný exces, může v praxi nalézt širokého uplatnění.

Avšak uplatnění zřejmě nalezne především část o poskytnutí útulku osobě nebezpečných vlastností.

Zřejmě i v důsledku těchto problémů zatím dochází k nízké aplikaci tohoto ustanovení, kdy kupř. v roce 2014 bylo podle této skutkové podstaty soudy rozhodnuto pouze osm případů, v roce 2015 tři případy a v roce 2016 dva případy²⁰³.

Soudní praxe bude muset především důkladně vyřešit otázku, zda se jedná v případě § 2923 o. z. o odpovědnost za zavinění nebo odpovědnost za výsledek.

Menší problém by pak v praxi mělo tvořit to, jaké vlastnosti řadit mezi ty nebezpečné ve smyslu § 2923 o. z. Jedním z ústředních motivů této práce bylo tento pojem definovat a podat výčet těch nejznámějších, nejběžnějších. Nastíněn je rovněž

²⁰³ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Statistický přehled soudních agend, druhá část, rok 2016. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

postup, jakým by měl kupř. soud postupovat ohledně řešení otázky, zda se jedná o nebezpečnou vlastnost či nikoliv. Lze se tedy na základě zde uvedených inspirovat.

Konečně si lze položit v závěru otázku, nakolik je vůbec šťastné přebírat ustanovení tohoto typu z rakouského právního řádu, který v současné době vyznává zcela odlišnou koncepci odpovědnosti za pomocníka a třetí osoby vůbec, kdy ta je značně užší než ta česká. Nicméně lze uzavřít, že i kdyby v praxi byl počet případů, na které bude § 2923 o. z. dopadat minimální, neztratí tím své opodstatnění a nelze hovořit o jeho obsolentnosti.

Seznam použité literatury a další zdroje

Knižní publikace

- ARISTOTELES. Etika Nikomachova. Praha: Jan Laichter, 1937.
- BAMBERGER, Heinz, Georg, ROTH, Herbert. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. Band 2: §§ 611 - 1296, AGG, ErbbauRG, WEG. München: C. H. Beck, 2003. ISBN 3 406 46511 0.
- ELIÁŠ, Karel a kolektiv. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4. 2008*. 1. svazek., §1-487. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-687-7.
- HABERSACK, M. Hrsg. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Schuldrecht: Besonderer Teil: §§ 705 – 853: Band V/Teilband 3*. 6. Aufl. München: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-3-406-61465-1.
- HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0084-0.
- HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav, POKORNÝ, Milan, HOCHMAN, Josef, KOBLIHA, Ivan, ONDRUŠ, Radek. *Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-402-1.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kolektiv. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-09.
- HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-535-0.

- HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN: 80-7179-028-1.
- KRČMÁR, J. *Právo občanské, III., Právo obligační*. Praha: Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“, 1929.
- LAVICKÝ, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9.
- LUKÁŠ, Karel, ŽÁK, Aleš a kolektiv. *Chorobné znaky a příznaky: Diferenciální diagnostika*. 1. vydání. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-9012-1.
- MIŇHOVÁ, Jana. *Psychopatologie pro právníky*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-70-9.
- OREL, Miroslav a kolektiv. *Psychopatologie*. 1. vydání. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3737-9.
- *Ottův Slovník naučný: illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Druhý díl, Alqueire-Ažušak*: J. Otto, Praha: 1890
- PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-653-1.

- PFEIFFER, Jan. *Neurologie v rehabilitaci pro studium a praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1135-5.
- RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr a kolektiv. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Galén, 2001. ISBN 80-72621-40-8
- RANDA, Antonín. *O závazcích k náhradě škody dle rakouského práva občanského s ohledem na cizozemské zákonodárství*. 7. vydání. Praha: Otto. 1912.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kolektiv. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl pátý. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1937.
- ROZSÍVAL, Pavel a kolektiv. *Oční lékařství*. 2. přepracované vydání. Praha: Galén, 2017. ISBN 978-80-7492-316-6
- ROZSYPAL, Hanuš. *Základy infekčního lékařství*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2932-2.
- RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit EheG, KSchG, MRG, WGG, WEG 2002, BTVG, HeizKG, IPRG, EVÜ in zwei Bänden mit Ergänzungsband. 2. Band/Teil 2a: §§ 1293 - 1312*. 3. vydání. Vídeň: Manzsche Verlags, 2004. ISBN 978-3-214-04444-2.
- SEDLÁČEK, Jaromír. *Obligační právo III. Mimosmluvní závazky, jednatelství a versio in rem - náhrada škody - nekalá soutěž*. Brno: Právník, 1929.
- SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 1996. ISBN 80-85800-33-0

- ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní právo hmotné*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7.
- ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-630-3.
- ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-108-6.
- TICHÝ, Luboš, HRÁDEK, Jiří. *Delikttní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN: 978-80-7400-625-8.
- VOJÁČEK, Ladislav, Schelle, Karel, Knoll, Vilém. *České právní dějiny*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8.

Odborné články

- KŘEČEK, Stanislav. Nebezpeční lidé mezi námi - k ustanovení § 2923 o. z. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora. 2015, 38 -39. Nebezpeční lidé mezi námi – k ustanovení § 2923 o. z. ISSN 1210-6348.
- MELZER, Filip. Odpovědnost za pomocníka podle § 2914 českého Občanského zákoníku. *Societas et iurisprudentia*. Trnava: Právnická fakulta Trnavská univerzita v Trnave. 2016, 43-76. ISSN 1339-5467.
- VOJTEK, Petr. Náhrada újmy z provozních činností (vybrané otázky). *Soudní rozhledy*. 2015, č. 6, 202-206. ISSN 1211-4405.
- ŽUKOV, Ilja, PTÁČEK, Radek, FISCHER, Slavomil. Selhání psychiatrické ochranné léčby - vraždící pacient s diagnózou paranoidní schizofrenie. *Česká*

a slovenská psychiatrie. Praha: Galén. 2013, 109 (5), 239-245. ISSN 1212-0383.

Elektronické prameny

- MELZER, Filip, 2015. Některé aktuální otázky náhrady škody - II. In: *právníprostor.cz*[online]. 4. 2. [cit. 9. 11. 2017]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/nektre-aktualni-otazky-nahrady-skody-ii>

Judikatura

- Nález Ústavního soudu z 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01.
- Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17. 12. 1968, sp. zn. 3 Cz 57/68.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 1997, sp. zn. 2 Cdon 568/97, uveřejněný v časopise Soudní judikatura 8/1997 pod č. 60.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2006, sp. zn. 25 Cdo 670/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. 4 Tz 49/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. 21 Cdo 2612/2010; 21 Cdo 2593/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 25 Cdo 755/2015.

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2011, č. j. 5 As 57/2010 - 79.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 20 Cdo 2000/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. 8 Tdo 637/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2016, sp. zn. 5 Tdo 314/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu z 30. 8. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1059/2016.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR Cp. j 87/70.

Právní předpisy

- Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský pro dědičné německé země spojené v rakouské monarchii vyhlášeny dne 01. 06. 1811.
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v platném znění.
- Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, v platném znění.
- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání v platném znění.

- Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích v platném znění.
- Zákona č. 145/2004 Sb., o zaměstnanosti v platném znění.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Zahraníční právní předpisy

- Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, rakouský občanský zákoník.
- Bürgerliches Gesetzbuch, Nr. 21 (1896), německý občanský zákoník.

Ostatní

- Vláda: Důvodová zpráva k zákonu, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský, 1931.
- Vláda: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník, 1937.
- Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz
- Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: obsahová aktualizace k 1. 1. 2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky, 2017. ISBN: 978-80-7472-168-7. Dostupné na: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn>.
- Zdravotnická ročenka České republiky 2016, dostupná online na <https://www.uzis.cz/publikace/zdravotnicka-rocenka-ceske-republiky-2016>.

- Ministerstvo spravedlnosti ČR: Statistický přehled soudních agend, druhá část, rok 2016. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.
- European Group on Tort Law: Principles of European Tort Law. Dostupné na <http://civil.udg.edu/php/biblioteca/items/283/PETL.pdf>.
- The Commission on European Contract Law: The Principles Of European Contract Law. Dostupné na: https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/.

Resumé

The thesis discusses an issue of compensation for damage caused by a person with dangerous qualities. The main motive (topic) of this thesis is article 2923 o. z. called “Damage caused by a person with dangerous qualities”. Attention is also paid to the history of this article and foreign legislation.

Primarily, it is necessary to deal with a subject in article 2923 o. z. The subject is the person with dangerous qualities and the person, who assumes care for the person with dangerous qualities.

The next chapter solves the conditions for using article 2923 o. z. The first condition is an existence of the person with dangerous qualities. The second is that someone providing a person with dangerous quality with shelter, although the person does not urgently need one, or entrusting him or her with a particular activity, whether in a home, establishment or similar place. The next one is that damage has to be caused to another in such a place or during such activity. The fourth condition is knowledge of dangerous properties. The last condition is that damage has to be caused as a result of the dangerous qualities of such a person.

The fifth chapter deal with a problem if the person has the duty to pay damages regardless of his fault.

Next chapter is focused on duty to jointly and severally provide compensation for the damage.

The last chapter deals with the relation between article 2923 o. z. and other articles of the Civil Code.